

DNY VŠEDNÍ A SVÁTEČNÍ

Život obyvatel Valašska a přilehlých regionů se neuzavíral pouze do každodenní reality nutnosti zajištění obživy, bydlení a starosti o domácnost. Člověk se pravidelně ponořoval také do duchovního světa, vytvářel a znovu a znovu prožíval obřady a rituály, volné chvíle užíval k zábavě. Nezastupitelnou roli v životě člověka hrála stejně jako dnes potřeba setkávání s druhými lidmi uvnitř společenství, do něhož náležel. S ním prožíval sváteční chvíle a obřady nutné k zabezpečení úspěchu v hospodářství i v životě. Spolu s tímto společenstvím, ale i o samotě obracel svou duši k transcendentnu. A tak se do sbírek muzea dostaly i předměty odrážející obřady, obyčeje a náboženský život. V souladu s náboženskou situací v oblasti Valašska se muzeum zaměřuje na prezentaci úlohy různých náboženských konfesí, především katolické a evangelické

církve, které byly v regionu nejrozšířenější. Jejich vliv na každodenní život člověka můžeme spatřit ve vybavení kostelů i domácností.

Zábava tvořila jen malou část života lidí na Valašsku. Přesto v něm však měla své místo, jak dokládají také muzejní sbírky.

Nemateriální kultura je v muzeu prezentována mnoha způsoby, především v rámci kulturně-vzdělávacích programů, folklorních pořadů či výstav a expozic. Nelze ji však zachytit pouhým souborem hmotných artefaktů. Proto sbírky popsané na následujících stránkách nemohou vytrženy z kontextu svého využití podat celistvé svědectví o obřadní kultuře či tradiční hudbě. Jsou však velmi cenným materiálním doplňkem ke znalostem, které o nich máme. Dokládají často již zaniklé jevy a umožňují je rekonstruovat.

Předchozí strana: **Dětské hry.** Velké Karlovice, kolem 1950.
(Foto Karel Otto Hrubý)

ZVYKOSLOVÍ

Rapačáři před kostelem. Rožnov pod Radhoštěm?, nedatováno. (Autor neznámý)

Součástí sbírkového fondu Valašského muzea v přírodě je soubor přibližně 2200 atributů vázících se k tradičním obřadům a obyčejům, který můžeme datovat první polovinou 20. století s občasným přesahem do 19. století a do současnosti. Jedná se o kolekci trojrozměrných předmětů široké škály z hlediska funkce i materiálu, jejichž prostřednictvím se národopisná věda snaží dokumentovat duchovní projevy lidové kultury, přesněji výročních a rodinných zvyků převážně zemědělského venkova v celé jejich šíři. Tradiční zvykosloví

představuje ucelený systém opakovaného jednání, který je pevně provázán s obřadní činností ve výjimečných okamžicích života člověka a společenství, ve kterém žije. Lidé mu připisují dlouhou tradici a s ohledem na jeho generační předávání ho často povyšují na úroveň požadované společenské normy. Jako takové ho však nelze uchopit pouze prostřednictvím akvizice hmotných obřadních předmětů; primárním zájmem národopisce je na tomto místě dokumentace jeho folklorních projevů, která má povahu spíše archivního

záznamu. Z pohledu muzea jako paměťové instituce tak lze výpovědní hodnotu nashromážděných předmětů považovat pouze za doplňkovou, dokreslující zprávy a audiovizuální záznamy z terénních výzkumů. Dokumentace nehmotného dědictví našich předků nikdy nebyla prioritou muzea specializujícího se zejména na záchranu lidového stavitelství. Od prvopočátku však muzejní pracovníci v souladu s Jaroňkovskou ideou „živého muzea“ obohacovali architektonickou prezentaci v průběhu *Valašských roků* či *Národopisných let* množstvím folklorních pořadů.

Kolekce dodnes stojící spíše na okraji muzejního zájmu je reprezentována reziduálními atributy zejména výročního zvykoslovného roku, tj. příslušnými rekvizitami: obyčejnými maskami, předměty magického charakteru, obřadním pečivem, ale i ozdobnými prvky a prostředky určenými k jejich výrobě.

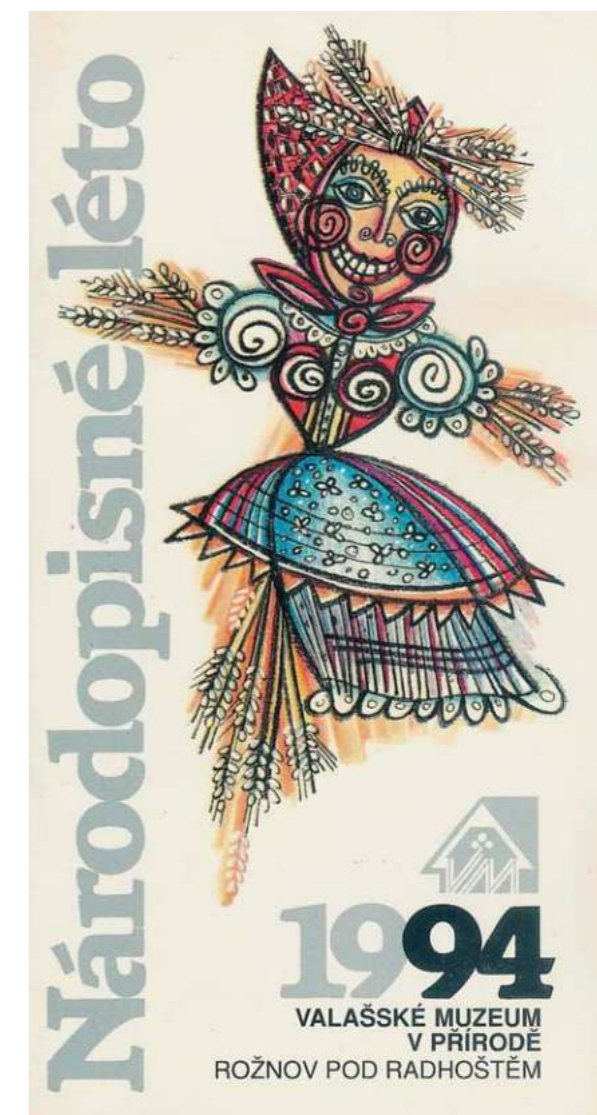
Pravděpodobně nejčetnější kolední a obchůzková část roku, čas adventu a Vánoc, svátky Nového roku a Tří králů, je zastoupena například jedinečnou kolekcí řezbovaných obličejových masek čertů z jižního Valašska, ze Štítné nad Vlárí či souborem holí *balt*, opasků vybíjených cvočky a vysokých papírových čepic betlemářů a *fedorů* z pastýřského koledování, hraní a vytrubování na Brumovsku a Valašskokloboucku. Atmosféru zimního času ve sbírkách muzea dotváří mikulášské figurální pečivo z kynutého těsta, kovové formy na pečení oplatků ke štědrovečerní hostině se symboly Vánoc a christogramy, ale i kolekce přibližně čtyř set kusů dobových vánočních skleněných, papírových a slaměných ozdob. Masky, tentokráte v převážné většině slaměné, znázorňující postavy medvědů a *pohřebenářů*, nebo dřevěná a kožená *ostatková práva* či *feruly* mohou upoutat

Přebal programového sborníku *Národopisné léto 1974*. Valašské muzeum v přírodě, 1974.

Přebal programového sborníku *Národopisné léto 1992*. Valašské muzeum v přírodě, 1992.

Přebal programového sborníku *Národopisné léto 1994*. Valašské muzeum v přírodě, 1994.

naši pozornost zejména v souvislostech s masopustními obchůzkami mládežníků s muzikou a obřadním tancováním, též s prvky lidového divadla při *pochovávání basy*.

Figuríny Mařeny, Morany, Smrtky, ale i mužského Smrtáka či Mařáka znázorňují jeden z mála zvyků dochovaných v široké míře až do dnešních dnů, a to vynášení smrti, tedy loučení se se zimou, následovaný další převážně dívčí obchůzkou s *jedličkou, borkem, májkem, létečkem*, přinášející do vesnice nový život. Palmové ratolesti z Raškovic, posvěcené větvičky kočiček, lískové pruty a křížky z nich zhotovené vnášejí do života opět ideje křesťanské liturgie, kdy Květnou nedělí začíná nejváženější z jejich svátků – pašijový týden s Velikonocemi. Biblický příběh ukřižování a zázraku vzkříšení Ježíše Krista v muzejních sbírkách dokresluje také dřevěné *rapače, hrkače, tragače, klepače*, nahrazující od Zeleného čtvrtku do Bílé soboty svým dřevěným zvoněním hlas kostelních zvonů, nebo pečené *jidáše* ve tvaru smyčky jako upomínka na Jidášovu zradu. Vrbové *pletence, tatary, žíly, mrskačky, korbáče* přenášely zase během *pomlázky* na člověka sílu svého zeleného prutu. Defilé nejruznějších velikonočních atributů vrcholí v kolekci 1500 zdobených vajec a vaječných výdumků, tedy kraslic symbolizujících slunce a zrození nového života. Původní starou sbírku z pozůstalosti Valašského muzejního a národopisného spolku v Rožnově pod

Folklorní soubor Rosenka – Nošení létečka. Valašské muzeum v přírodě, 1993. (Foto Bedřich Příkryl)

Vyškrabávaná kraslice s motivem Beránka Božího. Inv. č. 184, Rožnov pod Radhoštěm, 1945. (Foto Vladimír Skýpala)

Radhoštěm zde nejvíce obohatili pracovníci muzea v roce 1973 prostřednictvím soutěže o nejkrásnější valašskou kraslici, kterou uspořádali ve spolupráci s Českým svazem žen v Rožnově pod Radhoštěm. Pořadatelé se tehdy soustředili nejen na výzdobu kraslic nejstaršími tradičními technikami a vzory, obvyklými pro danou lokalitu, ale i na současné

motivy v duchu místních tradic. V roce 1993 následovalo setkání moravských malířek velikonočních kraslic, které si za cíl vytýčilo dokumentaci soudobé kraslicové tvorby na Moravě. V září 1997 byly z rozhodnutí Ministerstva kultury do muzea přesunuty také materiály z Ústředí lidové umělecké výroby (dále ÚLUV) v Praze s pobočkami v Brně

a Uherském Hradišti, zejména dokumentace Moravy, Slezska a Slovenska. Stávající sbírka kraslic se tak rozšířila přibližně o 250 položek ze *Vzorníku kraslic* z produkce ÚLUV, inspirovaného lidovou výtvarnou kulturou.

Množství vzpomínkových záznamů dokládá, že sbírkové předměty nemusí být vždy jen mrtvými svědky časů dávno minulých. V roce 1968 získalo Valašské muzeum v přírodě do svých sbírek např. velikonoční *rapač* pocházející z rožnovského kostela Všech svatých. Jeho vznik je datován rokem 1816 a býval celoročně uložen v kostelní věži. Jedná se o lidový zvukový nástroj, tzv. bicí idiofon, který kombinuje typ otáčivý pérový s kladívkovým (dnes již neúplným, tedy nefunkčním). Je vyroben z dřevěného masivu starší technologií, tj. sesazením pomocí čepů a klínů, dodatečně zpevněn kovovými hřebíky. Rozměrná rámová konstrukce (max. délka 178 cm, max. šířka 64 cm, max. výška 35 cm) s půdorysem protáhlého lichoběžníku, ze spodní strany zadeštěná, je v jedné třetině své délky osazena v celé šíři ozubenou válcovitou hřídelí se třemi okruhy palců a odnímatelnou klikou. Na hřídel volně naléhají taktéž čtyři deskové pružiny s okraji uchycenými v samotné konstrukci, při jejichž mechanickém rozpořívání vzniká skřípavý zvuk. K podepření *rapače* slouží dvě odnímatelné nohy. Tyto a jim podobné nástroje nahrazovaly v průběhu pašijového týdne, přesněji

Velikonoční klepač z kostela Všech svatých. Inv. č. 11342, Rožnov pod Radhoštěm, 1816. (Foto Vladimír Skýpala)

mezi Zeleným čtvrtkem a Bílou sobotou, kostelní zvonění. Na Zelený čtvrtek po odzpívání *Gloria odletěly zvony na púť do Říma*. Na jejich místo nastoupili *rapačáři, klapotáři, trakačníci*. Na ty rožnovské zavzpomínal ze svého dětství na konci 19. století rožnovský spisovatel, historik a vlastivědný pracovník Čeněk Kramoliš. Scházívají se na starém hřbitově u kostela, kde posedávajíce na hřbitovní zídce i po okrajích hrobů, očekávali poslední dvanácté odbití zvonů. V čele s *pánem, kápem* či *kapitánem* se seřadili do párů za sebou, od největších s *rapači kolcovými* a *valchami* vepředu, až po ty nejmenší s jednoduchými *hrkotkami* a *klapotkami* naposled. Charakter jejich obřadního nástroje určoval postavení každého nositele v průvodu a výši jeho konečné odměny. Trvalo dobře půl hodiny, než obešli náměstí a vydali se do jednotlivých přilehlých ulic. K všeobecnému hluku měl přispívat také rozměrný *rapač* kostelní, vystrčený při té příležitosti z věžního okna. Roztáčením ozubené hřídele ministranti rozpořívávali dřevěné pružiny, jejichž skřípavý zvuk se pak rozléhal daleko do kraje.

K dávným tradicím předkřesťanského světa náleží stavění májek v předvečer svátku svatých Filipa a Jakuba (ve starém kalendáři 1. května). Jejich význam lze s největší pravděpodobností spatřovat ve skryté symbolice jara, tedy znamení růstu, plodnosti, snad i také daru či oběti na usmířenou. Na Valašsku jsou májové slavnosti však spojovány zejména s *kácením mája*, jemuž předchází v hospodě taneční zábava s obřadní *zavádkou* dívek a na místě ho doprovází řada scénických vystoupení s maskami a nezbytnými atributy setnutí, v muzejních sbírkách také zastoupenými: pilou a sekerou.

Filipojakubská noc je v Evropě často spojovaná zejména s vírou v tajuplnou moc čarodějnic a s jejich pálením. Tento obyčej se však na Valašsku uplatňuje spíše v předvečer svátku sv. Jana Křtitele. Slavnosti ohně, světla v období konce dubna až června souvisejí obecně s pohyblivým svátkem letního slunovratu, na nějž zareagovala také křesťanská církev, která na padesátý den velikonoční slavnosti usadila svátek Seslání Ducha svatého. Jím převrstvila i původní židovské letnice a napomohla tak uchování množství obřadů do dnešních dnů. Jelikož letnice spadají do období vrcholící vegetace, jsou Svatodušní svátky označovány také za zelené, slaví se *pod zeleným*. Lipovím se doma ověnčily chalupy, větvičky se zastrkovaly nejen ve světnicích za obrázky a krucifixy do *svatých kútů*, ale i za zárubně dveří, oken i vstupů do chlévů a maštali, aby se hospodářství chránilo před zlými silami, či *aby si měl Duch svatý kam sednout, až v podobě holubice přiletí*. Jejich ochranné moci před čarodějnicemi si byli Valaši vědomi nejen o Svatém Duchu, ale i během již zmiňovaného svátku Jana Křtitele. Na přelomu 19. a 20. století si místní hospodáři zpodobňovali svatého Ducha přímo holubičkami řezbovanými – *štípanými* nebo vyrobenými z vaječných skořápek polepených papírem, které si v domech zavěšovali na čestná místa, nejvíce nad stoly do *svatého kúta*.

Vyvrcholením výročního zvykosloví v rámci hospodářského cyklu jsou slavnosti spojované s ukončením sklizňových prací, často s prvky lidového divadla a opět s taneční zábavou. Zejména k dožínkám se váží nejvýznamnější atributy, jako jsou obilné věnce z plných klasů, ať už ve své známější zploštělé kruhové podobě, nebo ve tvaru koruny

se zdvihnutými pruty, ve vrcholu svázanými dohromady. Provázejí nás s myšlenkou obřadního uchování zrna pro novou setbu, s poděkováním za úrodu a zároveň s prosbou o přízeň i v dalším roce.

S ukončením hospodářského roku a předkřesťanskými rodovými oslavami sklizené úrody, s děkovnými obětinami nejen přírodním silám souvisejí v podzimním čase také hodové slavnosti, v křesťanském prostředí nověji vztažené k výročí posvěcení místního svatostánku. Koncem 17. a v 18. století zejména pod vlivem barokní zbožnosti splynuly v mnoha oblastech východní a severní Moravy s náboženskými poutěmi, které se konávaly v den svátku patrona příslušné církevní stavby a byly pro věřící pravděpodobně snáze uchopitelné, o čemž svědčí množství poutních upomínek zastoupených v souborech náboženských předmětů, keramiky, skla, svítidel, ale též například textilií. Postihnout šíři těchto výročních slavností s mnoho-
vrstevnatou duchovní a folklorní náplní nelze taktéž bez projevů úcty k předkům, v křesťanské liturgii soustředěných spíše na listopadový svátek Všech svatých a Dušičky. I tato výročí si nesou podobu konkrétních předmětů, ať už se jedná o rozsvícení svíček, nebo specifickou výzdobu hrobů prostřednictvím papírových květin a obilných jedlových chvojek s šiškami.

Z hlediska koncepčního nelze sbírku zvykoslovných artefaktů považovat za systematicky tvořenou; jedná se spíše o soubor nahodile nalézáných jednotlivin, který neobsahuje žádné ucelené vývojové řady, ani nepostihuje téma či vymezenou sbírkovou oblast v celé své šíři. Okrajové

zastoupení má i rodinné zvykosloví. Setkáme-li se s ním vůbec ve sbírkách, pak pouze v několika atributech novorozeneckých, křestních, rekrutských a svatebních obřadů (koruny svatebních koláčů, svatební věnečky, nazdobené lískové hůlky a palice družbů apod.), více snad jen prostřednictvím obřadních textilií a slavnostních oděvů. V kvalitě sbírky se taktéž odráží dědictví evropského muzejnictví, které se zejména na přelomu 19. a 20. století, ale i v následných letech, orientovalo na předměty dobové estetické hodnoty nebo prvky archaické či exotické povahy. Co tehdy nelahodilo oku sběratelovu, dnes ve sbírkových fondech nenalezneme. Při deponování zvykoslovných atributů zůstáváme v neposlední řadě často limitováni i jejich vlastním charakterem. Ačkoliv samy o sobě představují jedinečné produkty povětšinou domácí výroby už tak s jistou dokumentační hodnotou, málokdy byly utvářeny s myšlenkou dlouhodobé existence. Zejména z hlediska materiálového zastoupení jsme tady často nuceni řešit problematické uchování organických předmětů, reprezentovaných převážně přírodninami. Setkáváme se s živými rostlinami (květinové ozdoby, ratolesti, stromky aj.), v lepším případě se slámou, hrachovinou, peřím, kůžemi a kožešinami, méně kvalitním dřevem, papírovinou, textiliemi apod. S obtížemi se uchovává taktéž pečivo a jiné potraviny, například vejce. I přes zmiňované skutečnosti je sbírka často vytěžována prostřednictvím tematických výstav, externích výpůjček či expozičního zajištění muzejních areálů v průběhu nejrůznějších rekonstrukcí výročních a rodinných zvyků.

NÁBOŽENSTVÍ

Sbírký Valašského muzea v přírodě zahrnují taktéž soubor náboženských artefaktů, jejichž prostřednictvím se vlastivědní nadšenci, amatérští sběratelé a v neposlední řadě taktéž odborní kurátoři snažili v průběhu uplynulých devadesáti let dokumentovat v návaznosti na sběrnou oblast Valašského muzea duchovní život místního obyvatelstva v celé jeho šíři. Sbírký obsahuje předměty spjaté s rodinným

životem (drobné artefakty v inventářích obytných domů), ale též s komunitou (vybavení sakrálních prostor) katolického a protestantského prostředí v období 18. století až první poloviny 20. století. Jedná se o multimateriálový konvolut trojrozměrných předmětů – kapliček a oltářních fragmentů, liturgického nádobí a náčiní, zvonů, křížů a náhrobků, korouhví a postavníků, poutních upomínek, růženců apod.

Kamenný smírčí kříž. Inv. č. 57928, Velké Karlovice – Soláň, 1741. (Foto Bedřich Přikryl)

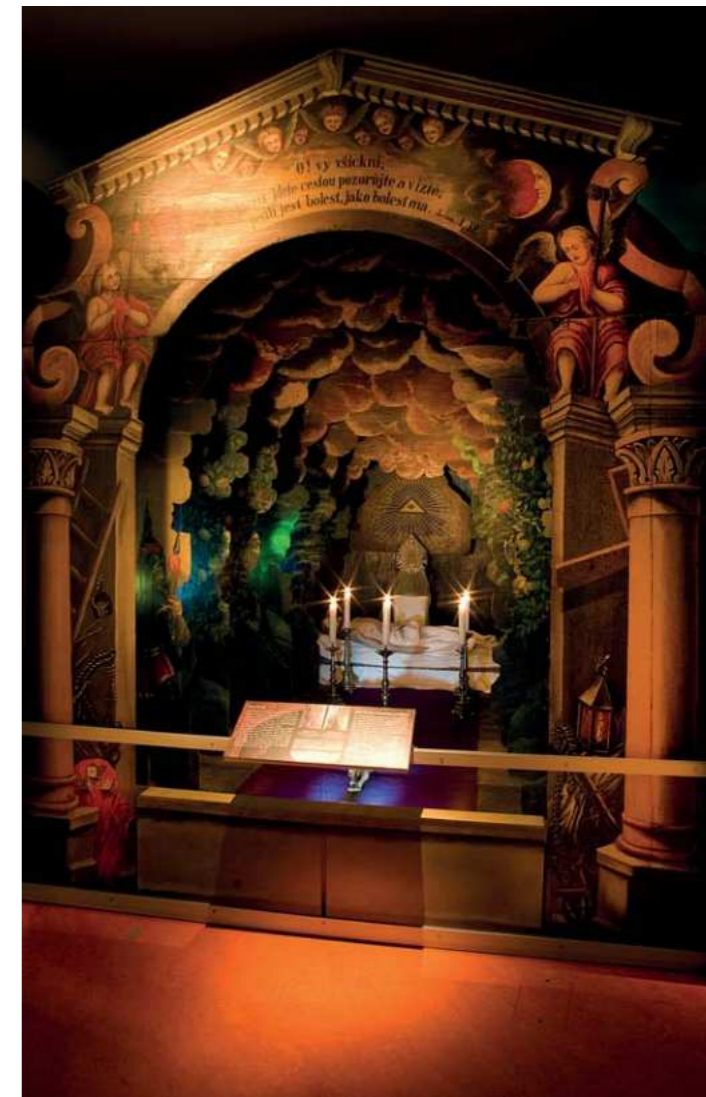
Kamenný náhrobek (tumba) Jiřího Křenka, fojta ze Solance. Inv. č. 57923, Hutisko-Solanec, 1772. (Foto Vladimír Skýpala)

K historicky cenným artefaktům náleží mezi jinými na severovýchodní Moravě ojedinělý kamenný smírčí kříž s vysekaným motivem vražedného nástroje – nože a s nápisem *INRI IOANNES STRITESKI BIL ZABITI 1741* z lokality Velké Karlovice – Soláň či celokamenné hřbitovní pomníky ve formě

rozměrných plochých desek či sarkofágových tumb s vytesávanými nápisy, pocházející z prostředí movitějších starostenských a portášských rodů, datované taktéž 18. stoletím. Náhrobky solaneckých fojtů Křenků nalezneme přímo v pietním prostoru čestného hřbitova Valašského Slavína v Dřevěném městečku.

Nepřehlédnutelnou součástí sbírkového fondu muzea se v roce 1993 stal soubor barokních scénických kulís Božího hrobu od neznámého autora, jehož výrobu zadali pravděpodobně rožnovští farníci v souvislosti s výstavbou nového farního kostela Věch svatých, vysvěceného v roce 1757. Z třiceti samostatných dílů, tj. dvou dílů tvořících zadní prospekt, sedmera párů pravých a levých postranic, spojovaných v horní části sedmi oblouky, přídavných kulís znázorňujících Boží oko a šesti dílů podlázky, se pak dalo sestavit jeviště, které prostřednictvím stylizované iluzivní výmalby a vložené sochy Kristova těla snátého z kříže zpodobňovalo biblický příběh zázraku vzkříšení Ježíše Krista. Púdorys scény odpovídá prostoru kostelního předsálí, kde se v průběhu více než dvou staletí (až do roku 1968) přistupovalo zkraje pašijového týdne k její víceméně každoroční expozici. Návštěvy spojené s modlitbou a zpěvem duchovních písní pak vrcholily během velkopátečního odpoledne a večera, kdy se zde katoličtí věřící mohli setkat již s uloženým tělem mrtvého Krista, a hrob s přenesením Nejsvětější Svátosti nabyt významu svatostánku.

Interiér kostelů si nelze představit bez liturgických textilií. Kolekci oltářních pokrývek, opon, bohoslužebných textilií a dalších v textilní sbírce doplňuje také soubor liturgického oděvu, bohatě zdobených oděvních součástek kněží a ministrantů. Celkově se v muzejních sbírkách ukrývá dvě stě kusů liturgických oděvů a jiných textilií. Církevní prostředí je neodmyslitelně spjata také s náboženskou literaturou. Valašské muzeum v přírodě v tomto případě disponuje cenným souborem starých tisků a rukopisů, tj. kanonických a liturgických knih (bible, misály),

Boží hrob z kostela Věch svatých. Inv. č. 54501, Rožnov pod Radhoštěm, polovina 18. století. (Foto Vladimír Skýpala)

žaltářů a kancionálů, modlitebních knih a dalších, jimž je věnována samostatná kapitola v oddíle pojednávajícím o historických sbírkách muzea.

S náboženskou tematikou se setkáme také v dalších dvojrozměrných sbírkách muzea. Prezentuje ji mimo jiné obsáhlý soubor drobných tisků z poutních míst čítající několik tisíc inventárních čísel. Většinu z nich muzeum získalo jednorázově od soukromého sběratele, část se ukrývala také v modlitebních knihách, které se rovněž dostaly do sbírek muzea. Můžeme zde najít tisky poměrně staré – ručně kolorované rytiny, zlacené, s raženým okrajem připomínajícím krajku, kombinované se sušenými květinami, i tisky novodobé. Záběr světců je široký, pro nás jsou z tohoto pohledu nejcennější obrázky místní proveniencí. Svaté obrázky ze vzdálenějších poutních míst naopak dokládají, kam až naši předkové putovali.

Mezi oblíbená poutní místa zdejších obyvatel patřila Zašová, Frýdek, Sv. Hostýn, Štípa i Sv. Kopeček u Olomouce, což dokumentuje množství svatých obrázků. Zároveň jsou v menší míře zastoupena i další, převážně mariánská poutní místa České republiky. Sběrné oblasti muzea je blízká i cyrilometodějská tematika – méně dokladů máme z Radhoště, daleko více z Velehradu. Ze vzdálenějších cílů k nám doputovaly obrázky z Mariazellu nebo Jasné Hory u Čenstochové. Obdobně jako u podmaleb na skle jsou ve sbírce náboženských tisků zastoupeni i světcí, které bylo možné žádat o přímluvu. Především je to Panna Maria, sv. Anna, sv. Barbora, sv. Jan Nepomucký, sv. Josef, sv. Alois, Ježíš Kristus či Anděl Strážný. Náboženské náměty jsou samozřejmě zastoupeny také v dalších uměleckých sbírkách muzea. O nich bude více pojednáno v samostatné kapitole.

Sv. Cyril a Metoděj, drobný tisk z pouti. Inv. č. 13102, nelokalizováno, nedatováno.

Sv. Žofie, drobný tisk z pouti. Inv. č. 18142, nelokalizováno, nedatováno.

Panna Maria Zašovská, drobný tisk z pouti. Inv. č. 14484, Chrudim, nedatováno.

HUDEBNÍ NÁSTROJE A REPRODUKČNÍ TECHNIKA

Závěsný cimbál z rodu Hajďáků. Inv. č. 187, Rožnov pod Radhoštěm – Tylovice, 1730. (Foto Vladimír Skýpala)

Ve sbírkách muzea je uloženo na 200 různých druhů hudebních nástrojů užívaných především na Valašsku. Těžiště sbírky a její nejcennější část tvoří lidové hudební nástroje regionální provenience, vyráběné neprofesionálními nástrojaři – náaturisty. Sbíрку cíleně budoval a odborně zpracovával od roku 1967 Josef Ország-Vranecký ml., učitel, národopisný pracovník a znalec lidových hudebních nástrojů. Jako vynikající muzikant uměl hrát téměř na všechny lidové hudební nástroje, ale také je sám vyráběl. Mnohé z exemplářů ve sbírce zhotovil, další opravil nebo zrekonstruoval. V roce 1968 připravil výstavu *Lidové hudební nástroje na Valašsku*,

kteřou obohatil drobným katalogem s přehledným výčtem a základní charakteristikou hudebních nástrojů. Texty vhodně doprovázejí dokumentární kresby Karla Langra. Sbíрку můžeme rozdělit podle druhů nástrojů na několik skupin. První a početně nejvíce zastoupenou kolekci tvoří nástroje vzduchové – aerofony. Patří sem různé typy píšťal, např. koncovky z lískového dřeva, ovíjené třešňovou kůrou, fujarky, jednoručky a dvojité píšťaly, zvaná *blizňata*. Jeden exemplář pochází patrně z Chorvatska s rytou výzdobou a s vročením 1915. Se salašnictvím jsou spojeny *salašovky* – hlásky, které tvarem připomínají trumpetu, a dlouhé

pastýřské trouby – *trúby*. Oba nástroje sloužily na salaši k signalizačním účelům. Do této skupiny řadíme také rohy, dudy – *gajdy* a harmoniky foukací i tahací – akordeony. Své zastoupení ve sbírce mají také nástroje strunné – chordofony, k nimž patří *ochlebky* či *korabky* – malé housličky se lžícovitě vyklenutou rezonanční skříní, dlabané z jednoho kusu javorového dřeva, dále *kobzy* – trsací nástroje připomínající citeru, housle, basy a cimbály pedálové i závěsné, z nichž nejstarší je datován do roku 1730 a pochází podle tradovaného vyprávění z muzikantské rodiny Hajďáků z Tylovic u Rožnova. Ze samoznějících hudebních nástrojů jsou zastoupeny *drmlle* – *grumle*, rolničky a zvonce. Zvláštní skupinu tvoří zvukové nástroje a hudební hříčky. Najdeme zde různé píšťalky z přírodních materiálů (z bezu, z lískového a vlašského ořechu), často s regionálními názvy, např. *soví húkalka*, *čuvík*, *gégalka* ze smrkové kůry napodobující husí kejhání, *frgálka* z husího brku, či *klapačka* z vlašského ořechu zvaná *podpoleška*, jejíž zvuk připomíná volání křepelky. Součástí jsou i vábničky na zajíce a lišku užívané zvláště pytláky.

Z dalších hudebních nástrojů ve sbírce najdeme také flétny, klarinety, trumpety, tympán a buben, niněru, citery, klavír a tři harmonia, z nichž jedno plně funkční doplňuje expozici školní třídy ve Valašské dědině.

Většina předmětů je katalogizována, jejich datace zahrnuje období od druhé poloviny 18. století do současnosti, kterou reprezentuje soubor osmnácti lidových hudebních nástrojů, převážně různých typů píšťal, z dílny Víta Kašpaříka z Velkých Karlovic.

Kobza z dílny Josefa Országa-Vraneckého ml. Inv. č. 2594, Nový Hrozenkov, 1961. (Foto Vladimír Skýpala)

Salašovka – hláska z dílny Josefa Országa-Vraneckého ml. Inv. č. 524, Nový Hrozenkov, kolem r. 1960. (Foto Vladimír Skýpala)

Housle ochlebky z dílny Josefa Országa-Vraneckého ml. Inv. č. 2595, Nový Hrozenkov, 1964. (Foto Vladimír Skýpala)

Píšťala koncovka. Inv. č. 14405, Velké Karlovice, 1. polovina 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Dvojitá píšťala – dvojnice, blizňata. Inv. č. 2715, Balkán, 1915. (Foto Jan Kolář)

V naší minulosti se už po několik staletí setkáváme také s **reprodukovanou hudbou**. Zejména v 19. století by se bez ní neobešly žádné větší trhy, jarmarky, poutě, ale ani cirkovská představení, dožínkové a hodové zábavy. S nejrůznějšími druhy starobylých hudebních automatů bychom se setkali na návších a nárožích rušnějších ulic, na prostranstvích před kostely apod. Flašinetáři (*kolovrátkáři*) se stali vítanými hosty večerních posezení na statcích a hospodářských dvorech, též v hospodách, neboť vedle hudební produkce s sebou přinášeli množství nových zpráv ze světa i širokého okolí. Většina z nich se rekrutovala z nejhudších sociálních vrstev, často z řad válečných invalidů, a výdělek pomocí *kolovrátku* pro ně představoval jediný možný zdroj příjmů. Se *žebrotou kolovrátkem* jako závažným společenským problémem také na valašském venkově bychom se setkali ještě ve 30. letech 20. století.

Díky Josefu Országu-Vraneckému ml. se do muzejních sbírek podařilo na přelomu 60. a 70. let 20. století zakoupit první větší kolekci hracích strojů, polyfonů (Ariston, Troubadour apod.), taktéž flašinetů, například z produkce známé moravské dílny Franze Kolba z Pekařova, která se podílela mimo jiné na výrobě mnohých varhan v okolí. Lidové zábavy a tančovačky v hospodách či společenských místnostech byly nemyslitelné bez orchestrionů. Nejstarší z těchto velkých mechanických automatofonů spatřily světlo světa koncem 19. století. Muzejní sbírky disponují dvěma stroji od nejnámějšího českého výrobce své doby, a to firmy Klepetář z Prahy.

Reprodukční technika je ve sbírkách muzea zastoupena také obsáhlým souborem gramofonů a radiopřijímačů firem Parlophone, Ultraphone, Primafoon, Telefunken, Philips, Modrý bod, Empo, Graetz, Iron, Titan, Rel, Telegrafia či Tesla, postihujícím období 20.–60. let 20. století.

Ve sbírce samozřejmě nescházejí příslušná média (kolekce cca 400 kusů), která sloužila k záznamu zvuku: od nejstarších dřevěných hracích válců s kuličky či hřebíčky užívaných v mechanismech hracích strojů, plechových a papírových kotoučů z polyfonů až po šelakové a vinylové gramodesky s nabídkou dobových populárních písní, klasické hudby, ale i historických nahrávek autorských pořadů a tematických vystoupení významných regionálních osobností v Českém rozhlasu.

Papírová plotna k polyfonu zn. Ariston s písní Kde domov můj. Inv. č. 37757, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

ZÁBAVA, SPORT A HRAČKY

Dobové volnočasové aktivity obyvatel převážně maloměstského prostředí s lázeňskou minulostí dokumentuje muzejní sbírka s označením **zábava a sport**. Postihuje období konce 19. a první poloviny 20. století. Sportovní potřeby v horském regionu jsou zastoupeny lyžemi, sáňkami, sněžnicemi, bruslemi aj., nechybí náčiní ke kolektivním, převážně míčovým hrám, dále kuželky či kulečníky. Historii nejstaršího českého turistického spolku v naší

zemi Pohorské jednoty Radhošť (založena 1884), případně Klubu českých turistů prezentují turistické cedule a známky a vybavení, jako stany, batohy, hole. Zábavný element naplňují rezidua pouťových a jarmarečních atrakcí, kolotoče a houpačky, figuríny z panoptik hrůzy, ale též několik fundusů loutkových divadel a ochotnických divadelních spolků, kinoreklamy apod. Nechybí stolové hry a karetní soupravy.

Orchestrion z produkce firmy Klepetář. Inv. č. 61652, Praha, přelom 19. a 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Gramofon z produkce firmy Carl Lindström-Parlophone. Inv. č. 67617, Německo, 20.–30. léta 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Figurína ze střelnice – žena, malovaný plech. Inv. č. 38965, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Loutka marioneta – Škrhola. Inv. č. 38818, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Turistická cedule Klubu československých turistů, odbor Rožnov pod Radhoštěm, malovaný dřevěný masiv. Inv. č. 62306, Rožnov pod Radhoštěm?, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Sbírka Valašského muzea v přírodě dokumentuje nejen způsob života dospělých, ale také svět dětí. Vzácnými a trochu svátečními chvílemi pro děti byl v minulosti čas, kdy si mohly hrát. V muzejních sbírkách se nalézá přes 550 kusů různorodých **hraček** a dalších herních předmětů zhotovených převážně ze dřeva, textilních materiálů, ojediněle i z kovu. Pocházejí z konce 19. a první poloviny 20. století, získány byly převážně na Valašsku. Tvorbou této sbírkové skupiny nebyla systematická, snahou kurátorů bylo opatřit hračky, které vhodně doplní expozice muzea. Hračky se do sbírek dostávaly v rámci větších sběrů, příležitostnými dary a při výkupu vybavení spíše městských domácností. Ve sbírce jsou zastoupené primitivní dřevěné, domácky zhotovované hračky i hračky určené k prodeji na jarmarcích, poutích či dále distribuované prostřednictvím překupníků často na vzdálené trhy.

Zásadní význam pro sbírku má soubor zakuřovaných hraček, které se vyráběly ve Valašské Bystřici a okolních obcích již od poloviny 19. století jako doplněk k užitkovému dřevěnému nářadí a domácímu nádobí. Sortiment zahrnoval žebříňáčky, trakaře, kolečka, kolébky, miniatury pracovního nářadí, jako jsou hrábě, kladívka, lopatky, a také drobný stolní a sedací nábytek. Nejstarší doklady jsou datovány do přelomu 19. a 20. století, nejmladší pocházejí ze 60. let minulého věku z rodinné dílny Jana Štefely (1916–1977) z Valašské Bystřice. Základním materiálem bylo bukové dřevo našťipané na tenké desky. Jejich charakteristickým znakem byl zakuřovaný povrch zdobený rytým dekorem ve tvaru vzájemně propojených kruhů, obloučků a mřížek. Bystřické hračky vycházely z tradičního venkovského prostředí, byly spjaty s prací a životem obyvatel Valašska.

Trakař, opalované dřevo s rytým dekorem. Inv. č. 10051, Valašská Bystřice, 60. léta 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Kolébka, opalované dřevo s rytým dekorem. Inv. č. 10047, Valašská Bystřice, 60. léta 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Malovaný houpací koník. Inv. č. 8670, Valašské Meziříčí, 1. třetina 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Koník, dřevo zdobené vypalováním.

Nový Hrozenkov, 40. léta. 20. století.
(Foto Vladimír Skýpala)

Odrážejí se v nich snahy jejich tvůrců, aby se již malé děti naučily zacházet s běžnými nástroji či pomůckami při práci v domácnosti a v hospodářství.

O něco mladší regionální produkci reprezentuje soubor sedmi hraček – zvířecích figurek (koníci v pohybu, jelen, kočka, husa, kachna a beránek), které se vyráběly za druhé světové války v Novém Hrozenkově podle výtvarných návrhů Karla Langra (1903–1998). Domáctí výrobci využívali odpadový materiál, z něhož na pásové pile vyřezávali polotovary, které opracovali pilníkem a smirkovým papírem do dokonale hladkého tvaru. Povrchovou úpravu přírodního dřeva zvýraznilo plošné opalování, drásání nebo vypalovaný ornament. Tento způsob dekorování zviditelnil přirozenou strukturu dřeva. Hračky se staly oblíbeným vývozním artiklem do Německé říše a byly nabízeny také jako vhodný dárkový suvenýr až do zániku výroby kolem roku 1950.

Náměty z Valašska a jeho salašnické tradice uplatňoval ve svých návrzích hraček řezbář František Brumovský z Valašského Meziříčí, absolvent zdejší dřevařské školy. Ploché, pestře malované figurky bačů a oveček tvoří ve sbírce nepočetný soubor.

Podle kresebné předlohy Karla Langra se od 70. let vyráběly dřevěné hračky také v umělecké dílně Valašského muzea v přírodě. Patřily k nim drobné dřevěné panenky, zvířátka či miniatury selského nábytku. Přírodní povrch dřeva zdobila dekorativní malba. Ve sbírkách jsou dokladem vlastní tvorby muzea.

Ve fondu jsou uloženy také městské hračky z první poloviny 20. století, které byly k dostání v obchodech.

Plechový hrací kolotoč. Inv. č. 25207, Vsetín, 1. polovina 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Dřevěný kolotoč. Inv. č. 28403, Vsetín, 1. polovina 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Jsou to různé proutěné a jiné kočárky, textilní a celuloidové panenky, drobný nábytek, nádobí, dřevěné stavebnice. Za zmínku stojí dřevěné letadlo – dvouplošník či plechový kolotoč na kliku. Ze 60. let už pocházejí i plastová zvířátka, např. kočička s harmonikovým trupem podle návrhu Libuše Niklové (1934–1981).

Ojedinelý ve sbírce je soubor 21 kusů dřevěných hraček z Českomoravské vysočiny a Krušnohoří, jejichž produkce má v těchto oblastech mnohaletou tradici. Muzeum jej získalo

ze soukromé sbírky národopisného pracovníka dr. Ladislava Rutteho ze Zlína. Obsahuje soustružené hračky (koníky na kolečkách, husary na koních, panenky, ptáčky s píšťalkami), několik kusů nábytku a také postavy vojáků, vše v tradičním barevném provedení.

Muzeum dokumentuje i soudobou produkci výrobců hraček z regionu. V posledních letech se sbírka rozšířila o vybranou kolekci hraček z dílny Libora Jurčíka ze Zlínských Pasek, který se specializuje na hračky zvukové, zejména velikonoční

Letadlo – dvouplošník. Inv. č. 19969, Nebory, 1. polovina 20. století. (Foto Jan Kolář)

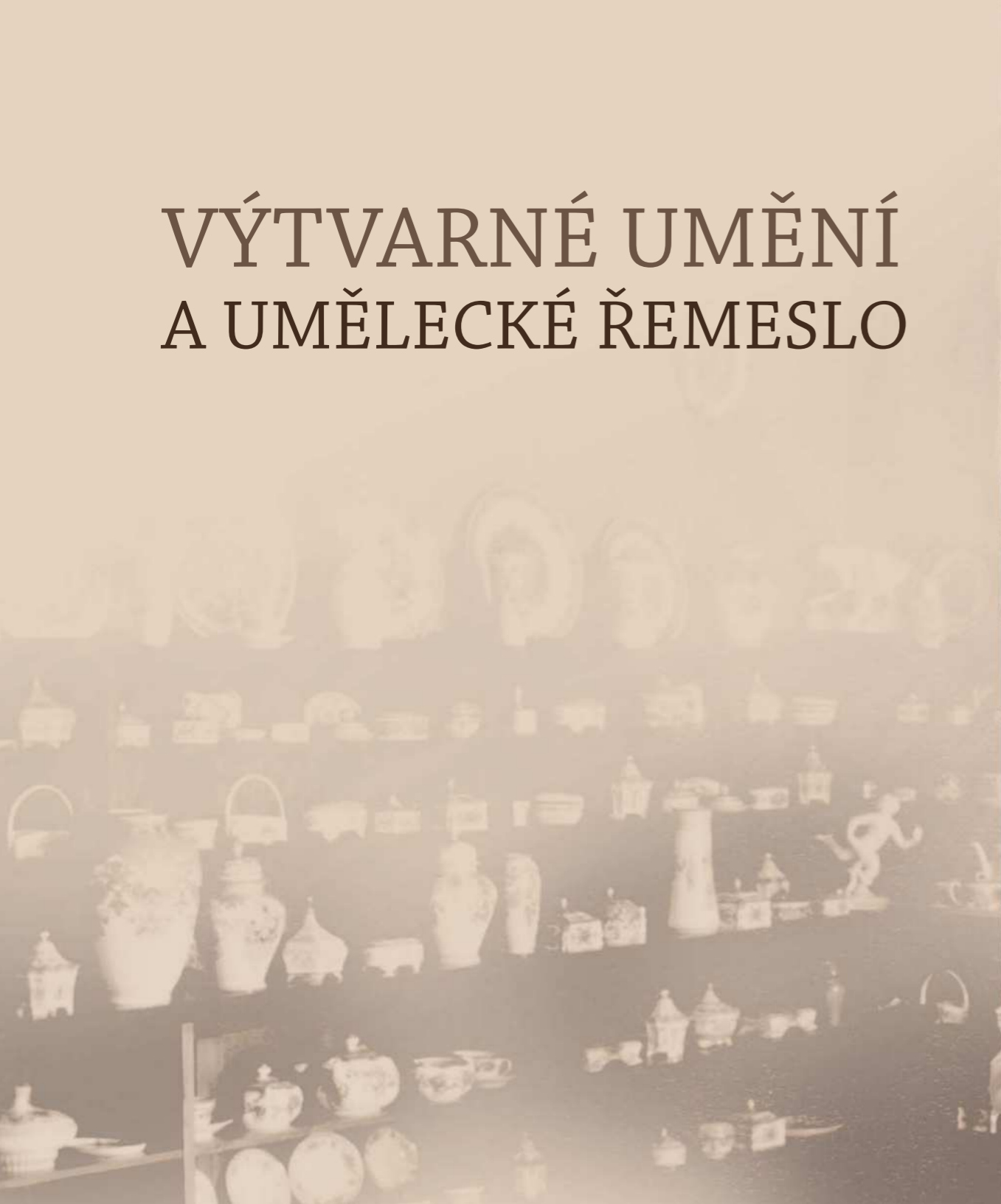
hrkače a klepače, ale vyrábí i kopie drobných hraček dle tradiční předlohy. Další soubor vyšel z rukou Vojtěcha Ondruše ze Vsetína, který se věnuje produkci hraček didaktických, zvukových a pohybových. Sbíрку doplnily také výrobky současných nositelů tradice v oboru lidová hračka – Zdeňka Bukáčka z Krouné, Jiřího Drhovského ze Zvěrkovic a Ladislava Chládky z Výprachtic.

V expozicích Valašského muzea však najdeme hračky jen zřídka. Malý soubor z konce 19. století spatříme v klidném koutku u pece v jizbě fojtství z Velkých Karlovic v areálu

Dřevěného městečka. Poblíž postele stojí malovaný houpací kůň, bystrická zakuřovaná židlička, žebříňáček, kolébka, lopatka a máselnice. Městské hračky ze stejného období doplňují interiér jednoho z lázeňských pokojů v Billově domě.

V interiérech Valašské dědiny jsou drobné domácí hračky využity ve Šturalově pasekářské usedlosti, zasazené do 40. let 20. století. I tato skutečnost je dokladem, že v chudém prostředí valašského venkova byly hračky vzácné a ty doma vyrobené se vzhledem k omezené životnosti nepodařilo uchovat.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ A UMĚLECKÉ ŘEMESLO

Vedle obřadů, rituálů a hudby rozvíjel člověk svou duši také uměním, často naivním, neškoleným, ale vždy ryzím. Lidové umění se prolíná všemi sbírkovými skupinami od jednoduché i motivicky náročné polychromie, kterou nalézáme na venkovském nábytku, přes ornamentální zdobení trámů v obydlích nebo doma vyřezávané figurky vánočních betlémů, až po jemnou výšivku zdobící tradiční oděv. Venkovský člověk uplatňoval svou fantazii a um na předmětech denní potřeby včetně těch nejobyčejnějších věcí a pracovních nástrojů. V muzejních sbírkách se nicméně nacházejí také celky, které prezentují lidové umění ve formě ucelených sbírkových skupin. Jedná se například o podmalby na skle, dříve běžné ve většině domácností, nebo o již zmiňované lidové betlémy. Muzeum spravuje také nemalou sbírku předmětů profesionálního umění, vyrobených školenými umělci, výrobci

a designéry. Tyto sbírky se na první pohled rozcházejí s hlavním posláním muzea prezentovat život převážně venkovské vrstvy obyvatelstva, tvoří však nezanedbatelnou součást muzejní kolekce. Vedle specialit, jakou je například velký soubor exlibris, totiž dokumentují dílo regionálních umělců, kteří často znázorňovali život na Valašsku v jeho těžkosti a chudobě, ale i kráse a skromnosti. Další kolekci tvoří stylový nábytek a dobové módní výrobky z porcelánu a keramiky, které pocházejí z uměleckých dílen v regionu a užívaly se především v měšťanských domácnostech. Pro muzeum zvláště hodnotné umělecké sbírky se dochovaly v pozůstalosti zakladatelů muzea sourozenců Jaroňkových, kteří sami produkovali umělecké zboží a výrobky. Dílo jejich i jejich současníků odráželo touhu po zachování tradiční lidové ornamentiky v symbióze se secesní stylizací.

Předchozí strana: **Alois Jaroněk ve své umělecké dílně.** Inv. č. A 5999, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno. (Foto F. K. Gabriel)

MALBA, KRESBA A GRAFIKA

Podmalby na skle ve fojtství z Velkých Karlovic. Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Vladimír Skýpala)

V rámci sbírek umělecké povahy lze jako určitou svěbytnou skupinu vydělit **podmalby na skle**. V minulosti tvořily důležitou součást obydlí – tzv. *svatý kout*. Jejich úloha nebyla jen výzdobná, byly především symbolem ochrany pro členy domácnosti. Podmalby – výrobky dílenské produkce – vyžadovaly určité zázemí a také řemeslnou zručnost. Byly zhotoveny technikou, která využívá jiného způsobu malby – zrcadlově vytvářeného motivu s opačným pořadím nanášení barev od detailů až po pozadí. S hromadným rozšířením levného tisku ve druhé polovině 19. století byly postupně nahrazovány barvotisky. S postupnou změnou stylu bydlení ztratily podmalby a později i barvotisky s motivy světců svou funkci a stávaly se nepotřebnými. Pro nás jsou však důležitým dokladem historie tím více, že v současné době už je nenalézáme ani ukryté v temných koutech půd.

Z minulosti se muzeu podařilo zachránit necelé dvě stovky těchto uměleckých dílek, přírůstek byl nejmarkantnější od počátku existence muzea až do 60. let 20. století. Z hlediska motivů zde můžeme najít tradiční vyobrazení světců – Pannu Marii, Ježíše Krista, sv. Jana Křtitele, sv. Floriana, sv. Jenovéfu, sv. Annu, sv. Veroniku a řadu dalších. Prolínání umění lidového prostředí s tvorbou odborně školených autorů dokládají podmalby Jana Kobzáně a Antonína Strnadla se zbojnickými

Srdce Panny Marie, podmalba na skle. Inv. č. 4099, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Karel Matocha)

Srdce Panny Marie, vyšívání barvotisk. Inv. č. 45108, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

motivy nebo podmalby s tématem ročních období vycházejících z místních reálií od akademického malíře a grafika Ludka Majera, které byly od 70. let 20. století umístěny v jídelně hotelu Radhošť ve Frenštátě pod Radhoštěm. Je potěšující, že tato technika i přes svou náročnost a ztrátu původního významu nezanikla a s produkcí podmaleb se, byť v mnohem menší míře, setkáváme dodnes.

Obrazy s náboženskými motivy ve sbírkách Valašského muzea nalézáme v již zmiňovaných barvotiscích. Jedná se o produkty sériové výroby různé kvality. V některých případech zobrazují pouze postavu světce, jindy je vzhledem k možnostem tisku hlavní motiv doplněn například o detaily ze světceva života. U několika exemplářů je tisk vyzdoben vyšíváním ornamentem, který zvýrazňuje kontury

Ježíšek – dítě, obraz na zrcadle. Inv. č. 1743, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

postav; vyšívka se také objevuje u obrazů, kde jí provedený nápis doplňuje motiv světce vylisovaný do plastické hmoty. Počet barvotisků přesahuje hranici tří set položek. Škála světců je vzhledem k možnostem masové výroby rozmanitá, bývala ovlivněna spíše místní oblibou určitých svatých, proto jsou hojně zastoupeni obdobní světci jako na podmalbách na skle. Přibyla vyobrazení např. Jana Nepomuckého, Anděla

Strážného, ve větší míře také Srdce Panny Marie a Srdce Ježíše Krista nebo Panna Maria Hostýnská. Právě u Matky Boží Hostýnské je patrná časová návaznost na dění kolem vlastního poutního místa, kdy ve druhé polovině 19. století docházelo k obnově baziliky a poutních tradic vztahujících se k tomuto místu. Jedním z projevů mohlo být i masové rozšíření a obliba mariánského motivu v běžně dostupných produktech.

Křížová cesta – sedmé zastavení, olej. Inv. č. 463, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

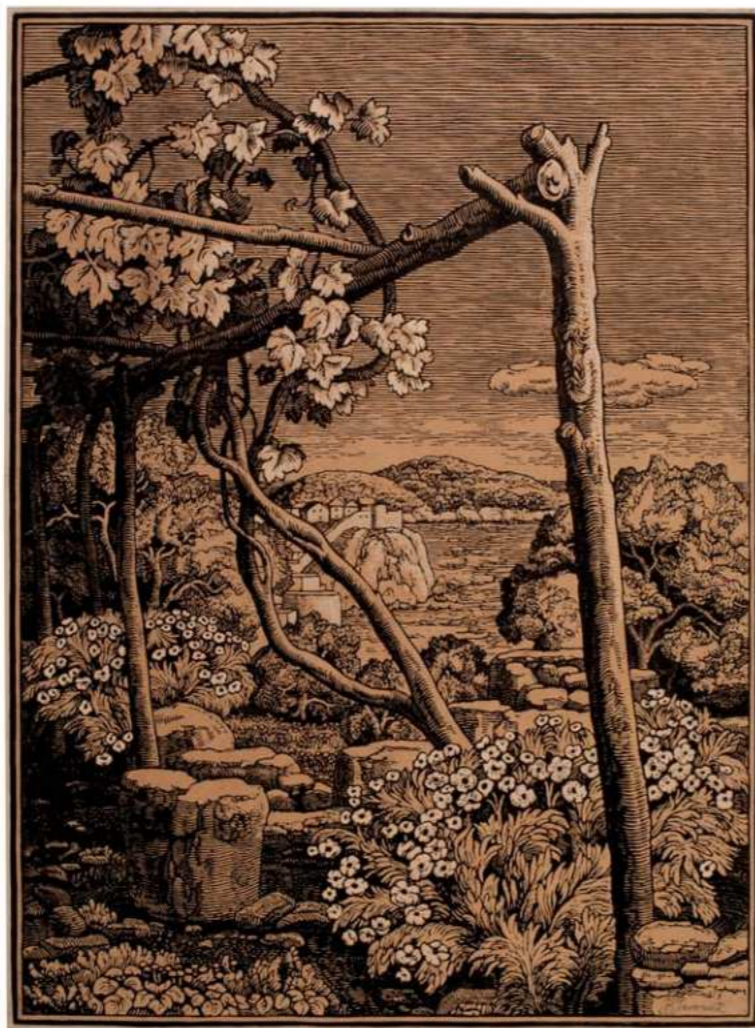
Na tzv. barvotiscích nejsou jen vyobrazení s náboženskými motivy. Dostupná a levná technika byla v souvislosti s poptávkou či děním ve společnosti využívána i k tisku obrazů s tematikou světskou. Proto se v domácnostech na stěnách objevily obrazy odrážející národní uvědomění, s vlasteneckými motivy Libuše, Jana Husa, Karla Havlíčka Borovského, ale také tisky císaře pána Františka Josefa I. Odradem doby jsou také vyobrazení romantických krajín, lovců, pijáckých scén a v neposlední řadě soubory poskytující v té době pohledy na historii lidstva, např. formou vyobrazení dobového či historického oděvu.

Předchozím výčtem není zcela vyčerpána či uzavřena problematika náboženských motivů ve fondu obrazů. Již v prvních přírůstcích se objevují také vyobrazení světců ve formě malby na plátně, dřevě či plechu. Ač se v tomto případě jedná o díla autorská, zůstávají pro nás anonymní, většinou je na základě malířského stylu lze zařadit jen do určitého časového období. U nejstarších získaných obrazů nemáme ani zprávy o jejich posledních majitelích, v pozdějším období kromě soukromých osob jako dárci či prodejci figurují i farní úřady, které takto mohly řešit otázku již nepotřebného kostelního inventáře. Muzejní sbírky tak byly rozšířeny např. o několik souborů Křížové cesty nebo o objemnější plátna s motivem světců; některé z nich se vrátily ke svému původnímu účelu a tvoří součást expozic církevní povahy. Mezi nimi z anonymity vystupuje olej *Ukřižování* významného barokního malíře

Kostel sv. Anny. Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Vladimír Skýpala)

Jana Kryštofa Handkeho, v dedikaci datovaný k roku 1754. O tomto rozměrném plátně zobrazujícím Krista v jeho utrpení na kříži máme právě zprávu z konce 19. století, že bylo pohozené v kostnici rožnovského kostela jako již nepotřebné. Předchozí soubory představují v rámci uměleckých sbírek relativně malou část. Další soubor, čítající přibližně čtyři a půl tisíce inventárních čísel, obsahuje převážně různá **autorská díla**. Ta se objevují již v prvních soupisech muzejních předmětů, jedná se např. o různá vyobrazení města Rožnova od Františka Bayera, Františka Kalivody nebo Miloše Kulišťáka. Dnes jsou pro nás cennými doklady o podobě krajiny a osídlení v minulosti. Podobně jako několik vyobrazení Wilhelma Horna, která nám ukazují oděv ve druhé polovině 19. století. Významného rozšíření se fond dočkal díky zakladatelům muzea, sourozencům Jaroňkovým. Již za svého života se podíleli na sběru různorodých dokladů naší minulosti a věnovali muzeu některá svá díla. Muzejnímu spolku, tedy i muzeu, připadla celá jejich pozůstalost, která kromě jejich autorské tvorby zahrnovala i díla dovezená ze zahraničních cest nebo obrazy jejich současníků a přátel. U produktů cizí proveniencí je zajímavostí několik japonských dřevořezů, které mají své opodstatnění s ohledem na grafickou tvorbu Bohumíra Jaroňka. Zřejmě z podobného důvodu, podmíněného dobovým vkusem, zde nalezneme

Bohumír Jaroněk: Dubrovník, dřevoryt. Inv. č. 49966, Rožnov pod Radhoštěm, 1922. (Foto Vladimír Skýpala)

Bohumír Jaroněk: Letní den, dřevoryt. Inv. č. 49962, Rožnov pod Radhoštěm, 1914. (Foto Vladimír Skýpala)

Bohumír Jaroněk: Štramberk VI., dřevoryt. Inv. č. 50044, Rožnov pod Radhoštěm, 1923. (Foto Vladimír Skýpala)

Alois Jaroněk: Návrh na pohár s pokličkou. Inv. č. 52308, Rožnov pod Radhoštěm, 1939.

grafiky italské, francouzské či německé proveniencí 19. století. Za zahraniční díla je možno považovat také několik akvarelů, které Bohumír Jaroněk vytvořil během svých pobytů v Egyptě a na nichž zachytil zdejší krajinu. Vzhledem k faktu, že egyptská tvorba mu sloužila jako zdroj obživy, je pro nás přínosem zachování i této etapy jeho malířského období.

Grafická tvorba Bohumíra Jaroňka je především zastoupena uceleným souborem 22 dřevorytů, které za svého života vytvořil. Je jedinečná právě svou celistvostí a navíc i existencí různých pokusných tisků, soutiskových desek a návrhů, které nám umožňují sledovat styl práce a hledání finální podoby. Převážně malířské dílo Bohumíra Jaroňka zahrnuje několik svěžích akvarelů a olejů s motivem krajiny v okolí Rožnova či oblíbeného Štramberka, samozřejmě také tužkové skici a nelze opomenout ani temperová vyobrazení, která v kontextu stylu práce a uchopení motivu představují zřejmě uvažované předlohy pro dřevoryty, které nebyly realizovány. Zřejmě nejpočetnější soubor z pozůstalosti po sourozencích Jaroňkových představují návrhy na produkty umělecko-průmyslových dílen. Záměrně jsou zde uvedeni sourozenci, protože autorem převážně většiny návrhů na porcelán, gobelíny, nábytek nebo např. dřevěné truhličky je Alois Jaroněk.

Expozice Výtvarné umění na Valašsku III v objektu Sušák. Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Vladimír Skýpala)

Bohumír se více profiloval jako malíř, i když i od bratra Aloise je zastoupeno několik zdařilých akvarelů s krajinnými motivy. Bohumír se v rámci návrhů věnoval zčásti gobelínům a nábytku, více obrazovým rámcům, které byly dle jeho prací realizovány a přímo využity pro autorské obrazy.

Prostřednictvím kontaktů sourozenců Jaroňků se výtvarná sbírka rozrostla např. o pražské motivy Zdeňky Braunerové, dřevoryty Jaroslava Brtyvy zobrazující Štramberk i tovární prostředí, podobně jako dřevoryty Ferdiše Duši. Jeho grafické dílo je zastoupeno také např. motivy z cyklu z Vysokých

Bohumír Jaroněk: Motiv ze Štramberka, olej. Inv. č. 63081, nelokalizováno, 1906. (Foto Jan Kolář)

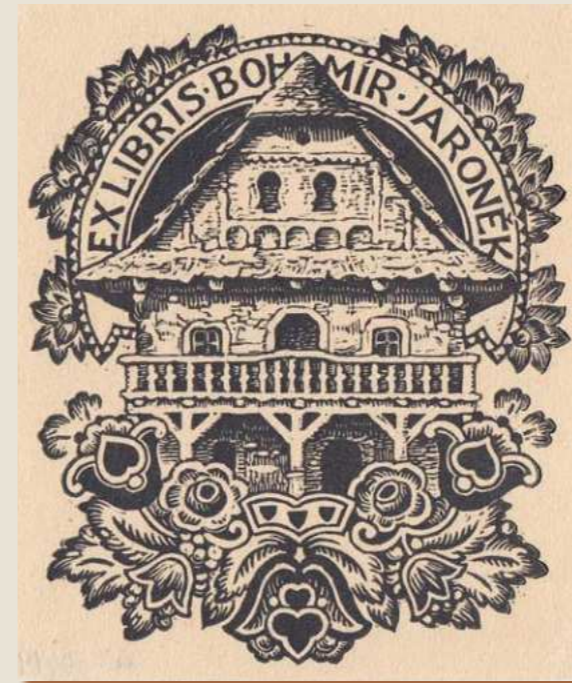
Tater. Od prvních soupisů se také setkáváme se jménem významného autora Jana Kobzáně. Z jeho díla muzeum vlastní portréty členů pěveckého spolku v Rožnově, ale především krojové studie, které díky své propracovanosti mohou sloužit jako důležité doklady odívání. Tvorba tohoto autora byla dle možností průběžně doplňována. K současníkům Jaroňkových patří také práce Jaro Kučery, portrétní a krojové motivy Františka Ondrůška nebo dřevoryty Jaroslava Votruby. Svými náměty z hanáckých měst sice nemají návaznost na sběrnou oblast muzea, dokládají však vazby Jaroňkových na umělce podobného stylu tvorby a jejich aktivní činnost v rámci Sdružení výtvarných umělců moravských.

Již zmiňovaná práce malířská a grafická Jaroňkových současníků byla postupem doby rozšiřována – v 60. letech 20. století díky tehdejšímu řediteli Janu Rudolfu Bečákovi a od konce 70. let prostřednictvím náměstků etnografického útvaru muzea či kurátorů fondu. Valašské muzeum není institucí galerijní povahy, vzhledem ke svému zaměření byly umělecké sbírky budovány také z potřeby určité dokumentace běžného života a tradic lidového prostředí. S ohledem na společenský vývoj byla mnohdy tato dokumentace prováděna odborně školenými autory, kteří cítili potřebu zachytit doklady minulosti a zároveň z nich čerpali inspiraci pro svou tvorbu. V některých případech se tak ve sbírkách muzea mohou objevit nečekaně cenné soubory.

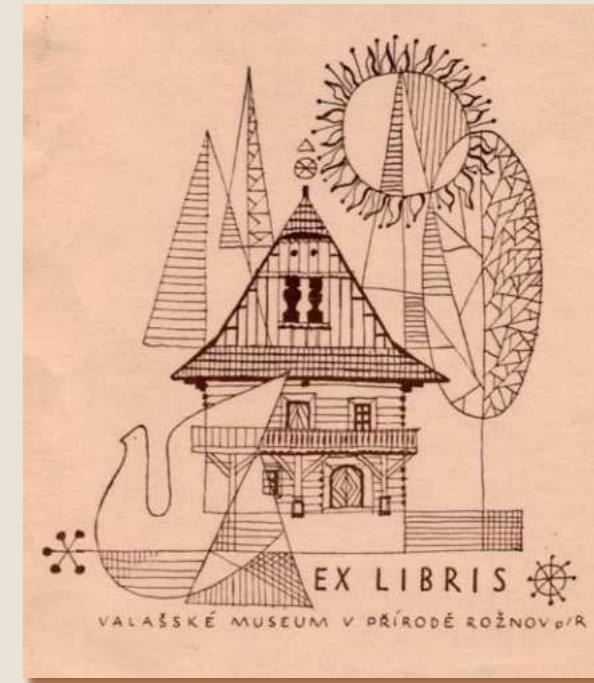
Z 60. let 20. století jsou v depozitáři uloženy kresby usedlostí od Ilji Hartingera nebo Karla Langra, který se výrazně podílel také na tvorbě propagačních materiálů Valašského muzea. Na konci

70. let byl získán rozsáhlý soubor kreseb Antonína Strnadla, velice cenný z hlediska etnografického, protože je zde zachyceno několik témat: salašnictví, lidová architektura a její vybavení, kroje včetně stříhových studií, některé výrobní procesy, jako zpracování příze, výroba šindele, výroba dýmek, v neposlední řadě také motivy zbojnické. Krojové motivy jsou důležitým přínosem i v tvorbě Emila Hlavici. V 80. letech tento vývoj pokračoval, sbírky se rozrůstaly o další jména. Krajinu a její osídlení zachytili ve svých skicích a malbách např. Arnošt Březík, Ota Bubeníček, nelze opominout svébytnou tvorbu Jaroslava Frydrycha, Karla Hofmana, Jaroslavy Hýžové, Augustina Mervarta, Františka Podešvy, bratrů Schneiderkových či Karla Solaríka. Z hlediska časového je poměrně dobře zastoupena také tvorba Ludka Majera nebo Miloše Šimurdy.

Osobitým souborem v rámci uměleckých sbírek je kolekce **exlibris**. Čítá přes dva a půl tisíce položek. Část byla získána od soukromého sběratele – jedná se o exlibris starší provenience; nechybí ani exlibris bratrů Jaroňkových. Sbíрка vznikla díky zájmu bývalého ředitele muzea Jana Rudolfa Bečáka, nejvíce položek bylo získáno výměnou mezi Valašským muzeem v přírodě a jinými subjekty v rámci spolupráce se Společností přátel exlibris. Soubor se tehdy rozšířil o tvorbu renomovaných umělců, jako byli Jaroslav Votruba, Ladislav Vlodek, Jaroslav Vodrážka, Jožka Baruch, Ferdiš Duša, Jan Kobzán, František Bílkovský či Anna Grmelová. Již nějakou dobu exlibris téměř neslouží svému původnímu účelu a vzhledem k situaci v knižní produkci se tento stav zřejmě nezmění. Dostaly se však do pozice významného sběratelského artiklu a umožňují neustálý rozvoj na poli grafické tvorby.

Ex libris - Bohumír Jaroněk. Inv. č. 50419, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno.

Ex libris - Ilja Hartinger: Valašské muzeum v přírodě. Inv. č. 51205, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno.

PLASTIKA

Základem sbírky Valašského muzea v přírodě označované pod souhrnným pojmenováním plastika se stala sakrální figurální plastika pocházející z vytýčené sběrné oblasti muzea. Kolekci dřevěných, kamenných a keramických artefaktů, často s bohatou polychromií, můžeme datovat obdobím 18.–20. století. Pochází převážně z prostředí církevních staveb, ale i z domácností a širokého pleneru. Nechybí zde ani křehká vosková plastika exponovaná nejčastěji pod skleněnou výdutí.

Několika zdařilými akvizicemi se muzejním kurátorům podařilo postihnout sochařskou a kamenickou produkci formovanou na Valašsku, respektive na Moravě, mimo jiné zjitřenou náboženskou situací 17. a 18. století. Jedná se převážně o barokní práce ovlivněné vedle domácích kulturních tradic zejména školami z Německa, Itálie a Rakouska a o jejich provinciální rustikální nápodoby povětšinou od neznámých autorů. Zvláštní oblibě se těšila zpodobnění sv. Jana Nepomuckého. Některá z nich se dočkala externího exponování v areálech muzea, mimo jiné i socha světce v nadživotní velikosti vytvořená pravděpodobně kolem roku 1738, pocházející z meziříčské strany krásenského mostu přes Bečvu. Čtyřmetrový korpus z pískovcového masivu znázorňuje kanovníka v poněkud strnulé póze, s mírným vykročením pravou nohou, v typické albě s rochetou a v almuciu (tj. v krátkém plášťku s kapucí podšitou kožešinou připomínající široký límec), s kanovníckým biretem na hlavě, obklopené kovovou svatozáří s pěti hvězdami, s krucifixem v levé a (scházející) palmovou ratolestí v pravé ruce. Vedle sv. Jana Nepomuckého získalo muzeum do svých

Vosková plastika Ježíška pod skleněným poklopem. Inv. č. 28058, nelokalizováno, přelom 19. a 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Kamenná socha sv. Jana Nepomuckého. Inv. č. 57927, Valašské Meziříčí – Krásno, 1738. (Foto Vladimír Skýpala)

sbírek taktéž originály, byť značně poškozených soch apoštolů sv. Petra a Pavla a žehnajícího Krista, pocházející z roku 1749 z kamenného portálu nad vjezdem do farního dvora meziříčského kostela Nanebevzetí Panny Marie. O jejich restaurování, respektive rekonstruování původní podoby, se postaral akademický sochař Marius Kotrba a dnes si je ve Valašském Meziříčí můžeme prohlédnout v lapidáriu kostela Nejsvětější Trojice, kam byly zapůjčeny k dlouhodobé expozici. Na původním místě je koncem 60. let 20. století nahradily kopie olomouckého sochaře Vojtěcha Hoříňka. Zajímavý osud můžeme připisat taktéž pozdně barokní, spíše rokokové kamenné váze z parku u krásenského zámku ve Valašském Meziříčí z konce 18. století. Na rozdíl od přechozích valašskomeziříčských plastik tento artefakt z pískovcové masy, osazený na čtyřbokém pilíři s horní římsou, volutami a plintem ve spodní části, našel svou cestu do Rožnova už v polovině 19. století a kamenicky upraven (viz sign. J. WAŠEK m.p.) zde posloužil pro účely památníku rožnovské návštěvy arcivévodky Františka Karla Habsburského dne 5. října 1845. Do vrcholu vázy bylo dodatečně vysekáno lůžko pro kamennou oválnou desku s tesaným dvojazyčným nápisem: *ARCIVÉVODA FRANT. KAREL 18 3/10 45 ERZHERZOG FRANZ. KARL.* Přesekáním byl odstupňován podstavec a výsledný pylon byl umístěn v horní části parku Hájnice na začátku tzv. Karlova stromořadí. Ve 20. letech 20. století byl deskový medailon odňat a nahrazen novým, upomínajícím na československé legionáře. Během druhé světové války byl stávající medailon opět odstraněn a od té doby zůstával

torzem. Konečně v 60. letech 20. století ho muzejní zaměstnanci převezli a usadili do exteriéru areálu Dřevěné městečko. Na příslušném místě vydržel až do roku 2005, kdy byl s ohledem na svůj technický stav z exteriéru stažen a restaurován BcA. Petrem Gláserem pro potřeby plánované dlouhodobé expozice *Městečko pod Radhoštěm*. Rekonstrukci medailonu provedl dle dobových ikonografických materiálů sochař Dalibor Machek.

V expozici *Městečko pod Radhoštěm* připomíná historii města Rožnova také pozdně barokní socha jednoho z patronů, sv. Floriána, s náznakem rokokové manýry, tj. v typickém zpodobnění římského vojáka ulévajícího vodu z vědra na hořící dům a s kopím v ruce. V roce 1764 si ji pro rožnovské náměstí objednali místní radní jako protipól ke starší barokní soše sv. Jana Nepomuckého (1722). Jak dokládá nápis z jejího podstavce: *Te Floriane sacerdot. poscitis Rožnovia tota has nostras a des semper ab igne hove*, volba Floriána byla motivována obecným strachem zdejších obyvatel z požáru, který byl všudypřítomným nebezpečím pro jejich převážně dřevěné domy. Ve srovnání s ostatními plastikami vzniklými v 60. letech 18. století se socha sv. Floriána vyznačuje kvalitnějším uměleckým zpracováním a je dokladem vysokého technicko-řemeslného standardu autora. Ačkoliv se jeho původ nepodařilo dodnes identifikovat, na základě stylové analýzy můžeme předpokládat, že socha byla vytvořena osobou, která svou tvorbou vycházela nebo se napojila na některou z olomouckých sochařských dílen. Užití méně kvalitního pískovce odpovídá místním materiálům. Ve druhé polovině 90. let 20. století byla socha z důvodu výrazného poškození vnějšími vlivy nahrazena na původním místě kopíi a předána do muzejních sbírek.

Kamenná socha sv. Floriána. Inv. č. 63524, Rožnov pod Radhoštěm, 60. léta 18. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Michal Žitník: Píseň o rodném kraji (Strom valašského života), reliéfní sloupový dřevorez. Inv. č. 68299, Velké Karlovice – Soláň, 1969–1970. (Foto Bedřich Příkrýl)

K vybudování této kolekce přispěl významným dílem Jan Rudolf Bečák, který v muzeu působil od poloviny 60. let 20. století na místě ředitele. Ač byl vystudovaný zemědělský inženýr, zajímal se o výtvarné umění. Sběratelství sakrální tematiky pak přispěla taktéž politicky a ideově příznivá situace pražského jara 1968. Ve spolupráci s fundovanými odborníky, mezi jinými malířem prof. Karlem Langrem, rozšířil záběr muzejní práce a obohatil ji o nové formy.

Stál u vzniku čestného hřbitova Valašského Slavína ve Valašském muzeu, kde se při realizaci náhrobků významných osobností nebál oslovit mnohé místní umělce, nejen z řad akademiků, ale i z prostředí neškolených tvůrců. Tak se jedním z autorů funerální plastiky mohl stát také Michal Žitník, vyučený stolař a řezbář-samouk z Velkých Karlovic – Soláň. Pro Valašský Slavín vytvořil dřevěné náhrobky Františka Podešvy, Miloše Kulišťáka, Jaroslava Žíly Lipjana aj.

Josef Heja: Houpačka, dřvořezba s využitím samorostu. Inv. č. 12796, Halenkov-Dinotice, 60. léta 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

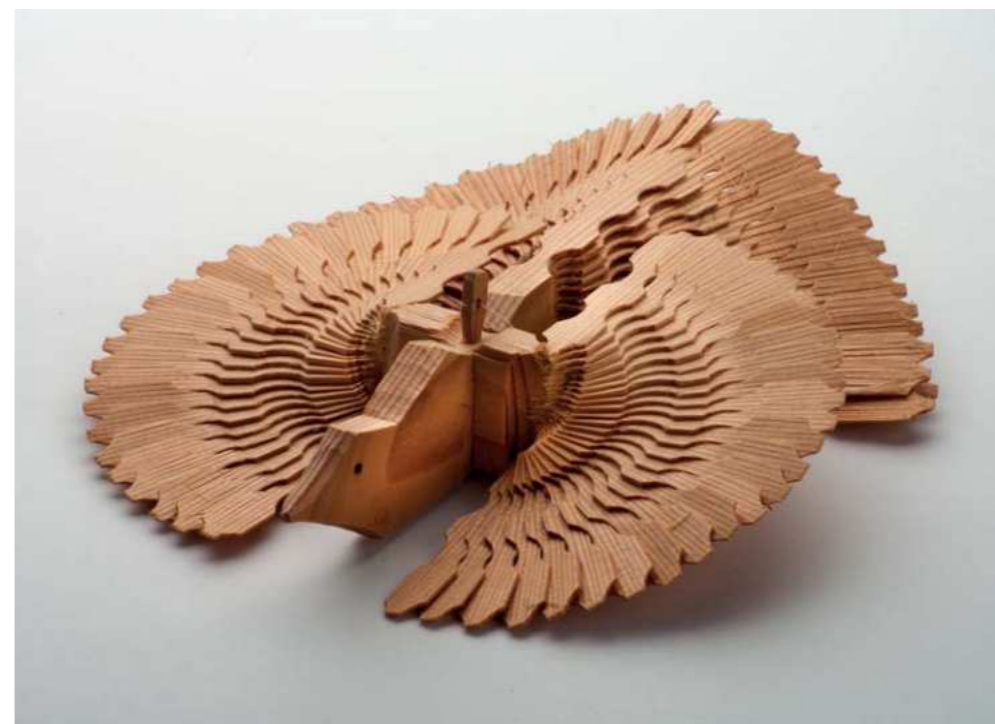

K jeho vrcholným řezbářským dílům patří monumentální reliéfní sloup z topolového masivu s vyobrazením motivů ze života na Valašsku, známý pod pojmenováními *Strom valašského života* či *Píseň o rodném kraji*. Od roku 1971 je trvale umístěn v expozici areálu Dřevěné městečko.

Dílo Michala Žitníka rozhodně není ojedinělým zastoupením insitního umění v muzejních sbírkách. Jedinečnou kolekci naivní a lidové tvorby a taktéž art brut dotvářejí **práce lidových řezbářů** Josefa Heji, Františka Vrzalíka, Josefa Michalčáka a jejich následovníků, setkávajících se každoročně ve Valašském muzeu na programu *Hejův nožík*.

První ročník k poctě jedné z nejsobitějších uměleckých osobností Valaška se uskutečnil ve dnech 14.–15. června 1997 jako setkání beskydských řezbářů spojené s výstavkou jejich prací. Valašské muzeum tak získalo jedinečnou příležitost dokumentovat také současnou tvorbu neškolených osobností řezbářského světa z hraniční oblasti západokarpatského oblouku: Jana Bartoně, Jaromíra Bordovského, Jana Brlici, Klementa Brokeše, Jana Cvešpera, Josefa Franka, Stanislava Gorného, Karla Chovance, Antona Kadury, Vladimíra Klimeše, Kamila Kopřivy, Zdeňka Matyáše, Zdeňka Nytry, Nadi Ptáčkové, Julia Smočka,

Petr Stoklasa: Holubička, štípaná dřvořezba. Inv. č. 64223, Velké Karlovice, 2007. (Foto Vladimír Skýpala)

Petra Stoklasy, Juraje Šimona, Oldřicha Unara, Antonína Tlaška, Jana a Miroslava Vinckerových, Boženy Vráželové, Jiřího Vybírala, Václava Žitníka a řady dalších.

Součástí několika počátečních ročníků *Hejova nožíku* byla tvorba tzv. *řezbářského betlému*. Jednotliví autoři postupně přispívali postavičkami darovníků, zvířat či stromů, ze kterých byl posléze vytvořen zajímavý celek, vystavovaný v kostele sv. Anny v Dřevěném městečku nebo během vánočních výstav. Právě k vánočnímu času **betlémy** neodmyslitelně patří a v minulosti bývaly nepostradatelnou součástí domácností. Jejich obliba přetrvala přes různé

peripetie až do současnosti a my, muzejníci, bychom si mohli postesknout, že právě v našich sbírkách chybí to, co lidé po generace uchovávají a využívají. Rozmanitost betlémů je nepřeborná jak z hlediska použitých materiálů (polychromované i nepolychromované dřevo, překližka, papír, keramika, vosk, vlna), tak způsobu ztvárnění. Ve sbírkách Valašského muzea nalezneme lidové betlémy ze známých lokalit či výrobních okruhů – polychromované orlické či příborské (např. rozsáhlý betlém Antonína Staroweského z roku 1850) nebo frenštátské malované na papíru. Ani tvorba betlémů však není znakem pouze

Betlém – Svatá Rodina. Inv. č. 26663, Hostýnsko, nedatováno. (Foto Karel Matocha)

lidového prostředí. V domácnostech se objevovaly a do muzejních sbírek tak přešly betlémy zhotovené na profesionální úrovni, mnohdy určené k masové produkci. Tak i v rodinách na Valašsku bylo možné nalézt betlém Alšův či Wenigův, zajímavé jsou dřevěné betlémy zhotovené podle návrhů Karla Langra a Jana Kobzáně, nebo soubory keramické z dílen Heřmana Lansfelda či Anny Červinkové. Pozornost si také zaslouží autorské ztvárnění betlémské scény – reprodukce triptychu Adolfa Liebschera

Valašská Madona či malba Františka Horečky, jejíž pojetí vychází ze zmiňovaných frenštátských betlémů. Posuzovat velikost této sbírkové skupiny je trochu ošidné – je zde zastoupeno zhruba čtyřicet betlémových celků různého rozsahu. Někde se jedná pouze o figurky Svaté rodiny s několika darovníky, jiný soubor tvoří až stovka položek. Celkem bychom takto napočítali téměř tisícovku postavíček, zvířátek, andělů, stromů či různých staveb tvořících vánoční výjev narození Ježíše Krista.

Betlém – Svatá Rodina. Inv. č. 12545, podhorská oblast Orlických hor, nedatováno. (Foto Jan Kolář)

UŽITÉ UMĚNÍ A UMĚLECKÉ ŘEMESLO

Lidová kultura představuje v naší minulosti na rozdíl od země s nepřerušovanou historií státnosti fundamentální bázi, k níž se neustále vracíme jako ke zdroji obnovitelnosti historické kontinuity. Potřeba demonstrace národní identity čerpající z folklorních témat vrcholí už na konci 19. století nejen v Národopisné výstavě československé (1895). Zvýšený zájem o lidovou kulturu přinesly také počátky první republiky v souvislosti

s obnovením české státnosti, koncem let 30. a v první polovině 40. let pak nacistická okupace Velkoněmeckou říší. Novému zájmu o lidovou výtvarnost pak napomohla také programová snaha o oživení rukodělné výroby, vyvolaná mimo jiné výrazným nástupem průmyslové výroby v 19. století. Se změnou životního stylu docházelo pozvolna taktéž k pochopitelnému opouštění a zapominání tradičních dovedností, řemesel.

Malovaný porcelánový talíř s motivem talaškinského kohouta, sign. Alois Jaroněk. Inv. č. 150, Rožnov pod Radhoštěm, 10. léta 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Výklad dílny a prodejny Karla Solaříka st., rekonstrukce v rámci expozice *Městečko pod Radhoštěm*. Valašské muzeum v přírodě, 2011. (Foto Vladimír Skýpala)

Nejen výtvarníci se tehdy chopili tradičních projevů, aby usilovali o jejich další rozvoj, pokud možno s myšlenkou zachování jejich čistoty. Zejména efektní ornamenty posilované secesní stylizací našly široké využití v narůstající vlně dekorativismu v prvních desetiletích 20. století. Živnou půdou se pak staly národopisně živé regiony, tedy i Valašsko a s ním činnost zakladatelů Valašského muzea sourozenců Aloise a Bohumíra Jaroňkových.

Jaroňkovi, inspirovaní evropskými tvůrčími a uměleckými dílnami, též skandinávskými *Husflidsforeningy* (spolky pro domácí průmysl a lidové umění), se svými přáteli a následovníky (Ferdíšem Dušou, Karlem Solaříkem st., Józou Nývltem, Leo Matějkou, Václavem Jaroněm aj.) uvedli na Valašsku v život novou tradici malování keramiky a porcelánu, stylizující lidový výtvarný projev.

Keramická souprava k mycímu stolku navržená Dušanem Jurkovičem. Inv. č. 53904, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Ručně malovaný porcelán z rožnovských malíren představuje v muzejních sbírkách zejména z uměnovědného hlediska cennou kolekci. Soubor uměleckého porcelánu a keramiky se signaturou Jaroňkovské dílny, o jejíž provoz se staral především bratr Alois, zde plně dokumentuje její produkci a dnes čítá na 250 položek, které je možno

v řadě případů ztotožnit s dochovanými autorskými návrhy. Výrobní sortiment samotné dílny byl, co se týká dekoru, velmi pestrý a i přes uměleckou náročnost svých majitelů se dokázal v rámci možností přizpůsobit dobové poptávce. Svým zákazníkům byl schopen nabídnout pestrou paletu produktů: od celoplošných květinových a ornamentálních

Dřevěná malovaná truhlička z dílen pro umělecký průmysl sourozenců Jaroňkových. Inv. č. 49770, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

vzorů, přes převzaté mánesovské výjevy a pohádkové motivy až po náboženská a zvykoslovná témata. Práci druhé z proslavených malíren, tj. dílny Karla Solaříka st., se muzeu podařilo zachytit zejména v letech 1998–2001, kdy tehdejší kurátorka sbírky Bc. Denisa Hružková (Hrnčárková) realizovala na dané téma rozsáhlý výzkum, v jehož rámci

oslovila také Solaříkova syna akademického malíře Karla Solaříka ml. Artefakty z jeho pozůstalosti pak položily základ k jednomu z nejkvalitněji zastoupených souborů produkce rožnovských malíren o 130 inventárních položkách, včetně doplňkového zboží, výrobních prostředků a podrobné dokumentace.

Porcelánová souprava na kávu. Inv. č. 54208, Míšeň, 1774–1814, šálek s podšálkem 1850? (Foto Vladimír Skýpala)

Fajánsový džbán s motivem sv. Anny. Inv. č. 6895, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Dekoratívni tvorba rožnovských malíren se promítla v mnoha místních měšťanských domácnostech a lázeňských pokojích. Zvýšené poptávce po stylově, často až svérázově pojednané zdobnosti se poté přizpůsobilo mnoho dalších řemeslníků, zejména v oblasti nábytkářské práce a bytových doplňků. „Malování“ zajistilo zvýšený odbyt i okolním hrncířům, jejichž hlavním kritériem zůstávala po staletí především funkčnost (viz Bohumil a Jaroslav Kudělkovi, rodina Hauserova aj.).

Nepřehlédnutelnou součástí dnes pětitisícové muzejní sbírky keramických a porcelánových předmětů jsou také historicky hodnotné artefakty v podobě starožitných italských a francouzských fajánsí, též z produkce moravských a slovenských dílen, a orientální porcelán pocházející z pozůstalostí muzejních donátorů a mecenášů, vedle sourozenců Jaroňkových pak zvláště Františka Klauďy.

Malírnou keramiky a porcelánu rozšířili sourozenci Jaroňkové v Rožnově pod Radhoštěm v roce 1911 již existující dílny pro umělecký průmysl, které zde otevřeli krátce po svém přesídlení z Valašského Meziříčí o dva roky dříve. Hned v počátku přišli vedle nabídky zboží jiných výrobců s vlastními návrhy nejen na již zmiňovanou keramiku a porcelán, ale také na nábytek, truhličky a dózy, drobné upomínkové předměty, menší stavební prvky typu oken a dveří, tapety a výmalby pokojů, rámy k obrazům, gobelíny. V muzejních sbírkách se vedle několika menších malovaných šperkovnic, řezbovaných z dřevěného masivu, podařilo uchovat 27 předmětů z produkce jejich **gobelínové dílny**, nad jejímž chodem převzala hlavní patronát sestra Julie Jaroňková. Ta si v zahraničních manufakturách osvojila jejich výrobu a následně dokázala několik

místních žen zaučit natolik, aby podle návrhů Aloise a Bohumíra vycházely z jejich dílny nejen žádané, ale i umělecky ceněné interiérové doplňky (nástěnné gobelíny, gobelínové výplně do paravánů, povlaky na polštáře, kabelky aj.). Hovoříme-li o muzejní sbírce gobelínů, nelze na tomto místě opomenout vedle produkce Jaroňkových taktéž zastoupení gobelínů původem z Moravské gobelínové manufaktury ve Valašském Meziříčí. V jednotlivinách jsou deponována například autorská díla Rudolfa Schlattauera či Jara Kučery.

Dámská gobelínová kabelka z dílen pro umělecký průmysl sourozenců Jaroňkových. Inv. č. 35631, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Paraván s gobelínovými výplněmi z dílen pro umělecký průmysl sourozenců Jaroňkových. Inv. č. 64626, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

SECESE, SVÉRÁZ A DEKORATIVISMUS VE SBÍRCE NÁBYTKU

Mimořádný význam s úzkou vazbou na region Valašsko má sbírka nábytku. Ve vybraných nábytkových souborech z konce 19. a první třetiny 20. století se odráží tradiční lidová výtvarnost, prvky secese, folklorismus a hnutí svérázu. Na Valašsku v této době působilo několik osobností, které výrazně ovlivnily kulturní i společenský vývoj regionu.

Jedním z prvních nositelů folklorismu na Valašsku byl Josef Ország-Vranecký st. (1866–1939) z Nového Hrozenkova, známý vlastivědný pracovník, mimo jiné tvůrce nové formy výrazně zdobeného tzv. orsáckého kroje. Z jeho domácí sbírky získalo muzeum v roce 1978 soubor malovaného selského nábytku z druhé poloviny 19. století, který byl však barevně upraven pro potřeby Národopisné výstavy československé. Nejvýrazněji se přemalba projevila na kredenci, posteli a závesných lištách, které pokrývá tmavozelený nátěr, zdobený linkami v barvě bílé, žluté a světlezelené. Komplet umístěný v reprezentační jizbě patrové usedlosti jistě demonstroval odlišnost zámožné zemanské rodiny v obci.

Svou archaickou kulturou přitahovalo Valašsko osobnosti i z odlehlých regionů. Slovenský architekt Dušan Jurkovič (1868–1947) patřil mezi nejvýraznější představitele osobitého stylu, kdy prvky secese spojil s lidovou výtvarností. Na Valašsku působil v letech 1889 až 1899. Navrhoval nejen stavby, ale také jejich vnitřní vybavení. Ve sbírce muzea se zachovaly tři nábytkové soubory v ložnicové sestavě inspirované jeho tvorbou. Starší komplet z roku 1911 pochází z podnikatelské rodiny z Příbora. Jemně šedý základ jednotlivých kusů nábytku zdobí stylizované rostlinné ornamenty kombinované s geometrickým pásovým vzorem

v barvě červeno-modro-zeleno-žluté. Výrazným výzdobným prvkem, který Jurkovič s oblibou užíval, je plastická palmeta – vějíř ve tvaru rozevřeného holubičího ocasu. Najdeme ho nejen v rozích dveří, u skříní a nočních stolků, ale v podobě nástavců u postelí i na dalších místech. Velmi podobný je o něco mladší desetidílný soubor z roku 1928, vyrobený na objednávku u příležitosti návštěvy prezidenta T. G. Masaryka na Pustevnách. Přírodní povrch lakovaného dřeva pokrývá rovněž rytý ornament. Linie jsou tu namísto barvy zvýrazněny jen vypalováním. Poslední, ale neúplný celek byl získán z vybavení lázni Luhačovic, kde celou plochu pokrývá jen bíložlutý nebo světlezelený lesklý olejový nátěr. Několik dalších souborů v soukromém držení svědčí o tom, že Jurkovičův nábytek byl ve své době módní záležitostí. Je doloženo, že pro celé Pustevny vyráběl tento nábytek stolař František Kaděra z Frenštátu pod Radhoštěm, ale podle typizovaných vzorů jej produkovaly i další stolařské dílny na Valašsku.

Zásluhou sourozenců Jaroňkových se z dosud lázeňského městečka Rožnova stalo výrazné středisko, kde se rozvíjela osobitá ornamentální zdobnost, vyznačující se pestrými stylizovanými květinovými vzory. Zejména Aloisova malírna porcelánu poznamenala řadu tvůrců. Malíř Josef Nývlt (1892–1961), ovlivněný prací u Jaroňků, si v Rožnově zřídil Uměleckou valašskou dílnu na lidový nábytek a zařízení, z jejíž produkce vycházely ve 20. letech 20. století stylové soubory nábytku pokryté svérázovým ornamentem. Ve sbírkách se zachovaly dva originální komplety. První z nich si dala na zakázku vyrobit místní učitelka vyšívání Hermína Strohschneiderová. Skládá se

Postel podle návrhu Dušana Jurkoviče. Inv. č. 53900, Příbor, 1911. (Foto Vladimír Skýpala)

z šatní skříně, dvou postelí a nočních stolků, toaletky, kruhové sedačky, jídelního stolu a čtyř židlí. Bílý základ povrchu zdobí šablonová malba stylizovaných květinových kompozic, hrany lemuje tmavomodrá linka. Druhý pat-

navštívil soubor ložnice a jídelny s dominantní komodou vytvořil Nývlt přímo pro vlastní rodinu. Černý podklad jednotlivých nábytkových kusů je beze zbytku zaplněn plošnou šablonovou malbou (horor vacui) růží, kopretin, granátových jablíček, cibulek a dalších stylizovaných květů propojených listovými rozvilinami.

Komoda s malbou Joži Nývlt. Inv. č. 65612, Rožnov pod Radhoštěm, 20. léta 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

Jiným příkladem osobitého pojetí nábytkové výzdoby jsou dva ložnicové komplety z dílny stolaře Josefa Baroše z Vigantic, zhotovené k vybavení pokojů pro lázeňské hosty. V tomto případě použil tvůrce pestré stylizované geometrické a rostlinné ornamenty, kterými vyzdobil pohledové plochy přírodního

smrkového a modřínového dřeva s výraznou kresbou let. Mimořádnou hodnotu nábytkových souborů se svérázným vzorem podtrhuje jejich celistvost a velmi dobrý fyzický stav. Jsou dokladem umělecké tvorby přímo vázané na Rožnov pod Radhoštěm a dokumentují zdejší osobité projevy lázeňské kultury.

MÖDLING

Bittl u. Hanlik
WIEN

ROŽNAU

SBÍRKY HISTORICKÉ

Byť se Valašské muzeum v přírodě specializuje hlavně na sběr etnografik, tedy trojrozměrných předmětů dokumentujících tradiční kulturu sběrné oblasti, nevyhne se ani historickému kontextu zachycenému především v písemných dokumentech. Ve sbírkách muzea tak nalezneme osobní doklady, dopisy, vysvědčení, vyhlášky, dobové tiskoviny, pohlednice, staré fotografie a řadu dalších dokumentů zachycujících osudy i život lidí na Valašsku a v okolních regionech. Slouží jako pramen poznání i jako exponáty dotvářející expozice venkovských a městských obydlí. Velmi důležitou sbírkovou skupinu tvoří pozůstalosti jak zakladatelů Valašského muzea, tak významných regionálních spisovatelů, malířů a dalších umělců či národopisných pracovníků. Z nich se dozvídáme nejen o jejich osobním životě a práci, ale také o době, která je formovala. Pozůstalosti často obsahují řadu důležitých informací, fotografií z terénu či nepublikovaných výzkumů. Cenou a zajímavou sbírku tvoří rukopisy, staré a vzácné tisky.

Zcela zvláštní a pro muzeum poněkud netradiční místo zaujímá sbírka z oblasti genealogie, která je shromažďována pro praktické využití v rámci Genealogického centra Valašska sídlícího na půdě muzea. Veškeré písemné dokumenty a fotografie uložené v depozitářích sdružuje muzeum ve sbírce s označením písemnosti a tisky.

Víceméně okrajově se do muzejních sbírek dostaly i další předměty svědčící spíše o historii než o běžném životě venkovského člověka. Jedná se o trojrozměrné předměty z oblasti archeologie, numismatiky a jiných historických disciplín. Mezi historické sbírky jsme proto zařadili také sbírkové skupiny a drobné sbírkové celky, které se svým obsahem poněkud vymykají zaměření předchozích kapitol. Trojrozměrné historické sbírky nalézají až na výjimky, jakou je třeba školství, v expozicích Valašského muzea jen skromné využití. Jejich zařazení do sbírek souvisí s prvotním, vlastivědně orientovaným sběratelským úsilím zakladatelů muzea.

Předchozí strana: **Muž ve sportovním obleku s bicyklem.** A 43757, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno. (Foto Fotoateliér Bittl & Hawlik)

ARCHEOLOGIE

Skupina archeologie je ve sbírkách Valašského muzea v přírodě zastoupena zejména konvolutem fragmentárních nálezů z místní středověké lokality Hradisko se zříceninou středověkého hradu Rožnov, jehož počátky se kladou mezi léta 1327 až 1348. Jedná se převážně o fragmenty keramických kamnových kachlů a nádobí, skla, hospodářského náčiní, loveckých potřeb a jezdeckého vybavení, případně zvířecích kostí a rohoviny, které se podařilo nashromáždit v průběhu prvních historických a archeologických průzkumů dotčeného naleziště v 60. letech 20. století. Stavebně-historickou dokumentaci, kterou zde jako první realizoval v letech 1961–1962 na žádost tehdejšího ředitele Valašského muzea Arnošta Kubeši architekt a historik Zdeněk Gardavský, následoval vzápětí v letech 1965–1966 záchranný archeologický výzkum pod odborným dohledem muzejních pracovníků.

Keramický kamnový kachel s motivem lva. Inv. č. 2233, Rožnov pod Radhoštěm-Hradisko, 1. polovina 16. století (Foto Vladimír Skýpala)

Za obsáhlý soubor 186 zlomků kachlů, včetně sedmi kachlů celých, vděčíme také zuberskému rodáku Václavu Němcovi a jeho vykopávkám z let 1985–1995. Díky Němcovým byt amatérsky pořízeným a odborně nezajištěným nálezům, o jejichž deponování se po odevzdání státu postaralo vedle Valašského muzea dále Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně spolu s Muzeem regionu Valašsko ve Vsetíně a Muzeem Na Petrohradě v Zubří, se hrad Rožnov může dnes pyšnit jednou z nejrozsáhlejších a z výtvarného hlediska nejhodnotnějších kolekcí gotických a renesančních kachlů nejen na Moravě.

Archeologickou sbírku Valašského muzea okrajově doplňují pravěká industrie z Rožnovska a okolí a torza militarií ze 17. století, přesněji z období třicetileté války. K podrobné dokumentaci celé kolekce byl v roce 1998 přizván PhDr. Emanuel Grepl, archeolog Muzea Novojičínka v Novém Jičíně.

Kamenný sekeromlat s provrtem. Inv. č. 4, Rožnov pod Radhoštěm-Dolní Paseky, neolit-lineární kultura. (Foto Vladimír Skýpala)

ŠPERK A BIŽUTERIE

Valašské muzeum v přírodě disponuje omezeným souborem předmětů vytvářených primárně k výzdobě lidského těla, případně doplnění oděvních součástí. Vedle kovové a skleněné bižuterie tvoří podstatnou část skupiny šperky z drahých kovů, zejména stříbrné doplňky těšínského kroje: pásy, řetízky, haklíky, spinky apod., o nichž je pojednáno více v kapitole věnované textilní sbírce. Mimo jiné jsou zde evidovány taktéž brože, hřebeny do vlasů, jehlice do klobouků, jehlice a spony do kravat, manžetové knoflíky, oděvní spony (*kotuly*), náhrdelníky a řetízky, přívěsky a medailonky, náušnice, prsteny apod. Produkce nejrůznějších zlatníků, stříbrníků, klenotníků a šperkařů je ve sbírkách Valašského muzea prezentována taktéž zdobnými šperkovnicemi s využitím drahých kovů, exotických materiálů, vzácných dřev a kamenů, případně jejich skleněných imitací, ale i obchodními obaly v podobě signovaných papírových krabiček a textilních váčků.

Kovová šperkovnice s onyxovým podstavcem, motiv brouků a pelikána. Inv. č. 64659, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

NUMISMATIKA

Se zpracováním drahých kovů souvisí také výroba platidel, mimo jiné ražba mincí. Mince tvoří taktéž většinu artefaktů obsažených ve sbírkové skupině se souhrnným názvem numismatika. Z pohledu potřeb muzea jsou její součástí také předměty s penězi související, např. z hlediska materiálu a jeho zpracování, jako jsou medaile a odznaky.

Tato sbírka nebyla utvářena soustavně, větší zájem ze strany kurátorů lze vysledovat až od 70. let 20. století. Předměty byly spíše chápány jako vhodný doplněk k dokreslení celkové

charakteristiky života na Valašsku. Můžeme zde proto najít mince z dob Rakousko-Uherska, sokolské odznaky, ale také pamětní mince vydanou při příležitosti svěcení kaple na Radhošti v roce 1898, pamětní medaile města Rožnova či samotného Valašského muzea.

Pamětní mince na památku svěcení kaple na Radhošti. Inv. č. 60609, nelokalizováno, 1898. (Foto Jan Kolář)

OPTIKA, FOTOGRAFICKÉ A FILMOVÉ PŘÍSLUŠENSTVÍ

Obor optika je ve sbírkách Valašského muzea v přírodě zastoupen nepočtelným souborem fotografické techniky a materiálu, dokumentujících činnost rožnovských fotoateliérů Vokáč, Kott, Šrůtek, Plachetka a dalších, sezonních (lázeňských) fotoateliérů z Příbora, Olomouce, Brna a Vídně z přelomu 19. a 20. století a soukromých amatérských fotografů Osvalda Kotoučka a Vladimíra Hambálka, zabývajících se

zejména produkcí pohlednic. Vedle reziduální techniky filmové (kamery, projektory), mikroskopie a dalekohledů z období druhé třetiny 20. století tvoří podstatnou část dobový obalový materiál obchodního charakteru (obaly filmového a fotografického příslušenství) a reklamní prostředky (doboové kinoreklamy). Samostatnou kolekci představuje soubor brýlí a obrouček z 19. a první třetiny 20. století.

Cvikr v koženém pouzdře. Inv. č. 30548, Přerov, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Ochranné nedioptrické brýle. Inv. č. 62720, nelocalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Dřevěná schránka na fotofiltre zn. Optik Schneider Kreuznach. Inv. č. 29520, Bad Kreuznach (Německo), nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Dřevěný cestovní fotoaparát. Inv. č. 36397, nelocalizováno, konec 19. století. (Foto Václav Ulrich)

Sada kinoreklam pro firmu Philips – Karel Maléř, Rožnov. Inv. č. 56076, Praha-Nusle (fa F. Pavlík), 40. léta 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

ZBRANĚ A MYSLIVOST

Nevelká sbírka s názvem zbraň a myslivost v současnosti shromažďuje okolo 140 položek s vazbou na činnost obecně kulturního významu (zábavu, sport, umění), která jen okrajově mohla sloužit jako doplňkový zdroj obživy.

Tematicky sbírka sestává ze dvou odlišných částí. Tou první je kolekce artefaktů spjatá s lovcetvím a myslivostí ve sběrné oblasti Valašského muzea. Obsahuje kolem stovky předmětů různé provenience a stáří, které byly do muzea pořízeny spíše nahodile v rámci akvizic ve venkovských a městských domácnostech. Jedná se o dary a nákupy, z nichž cennější kusy byly pořízeny v Antikvě. Obdobně jako u jiných ucelených souborů i zde najdeme artefakty, jejichž původ dnes jen obtížně objasníme, neboť spadají do skupiny nepopsaných předmětů v muzeu vedených pod označením *stará sbírka*.

Sbírka obsahuje střelné zbraně, pistole a pušky, nejčastěji lovecké, např. flintu *ládovačku* bez kohoutku, lovecké příslušenství, jako jsou rožky a toulce na prach z různých materiálů, vábničky a plašičky na zvěř, pouzdra, náboje, obaly na náboje, nabíječe patron, lovecké nože a další drobné ozdobné předměty. Za pozornost stojí železné hmoždíře, zvané *moždíře*, z nichž se střílelo při slavnostních příležitostech, poutích, svatbách apod. Součástí sbírky je i několik loveckých trofejí, srnčích a jeleních, samostatných či na dřevěných řezbovaných podložkách.

Druhou částí, zcela uzavřenou, je cenný soubor balkánských palných a chladných zbraní z pozůstalosti Františka Klaudy. Některé z těchto zbraní je možné zhlédnout ve stálé muzejní expozici *Městečko pod Radhoštěm*, kde je jeho osobnosti věnovaná jedna výstavní kóje.

Uveďme např. tureckou šavli typu šamšír. Nápadně zahnutá čepel této orientální zbraně je vlnovitě broušena. Kromě použití v boji se taková šavle používala jako odznak moci svého majitele a bohatost její výzdoby určovala jeho společenské postavení. Dále jsou zde vystaveny jatagany – typ chladné zbraně s jednobřitně broušenou čepelí bez křížové záštity, balkánské pušky a pistole s perleťovými intarziemi, popravicí meč s reliéfem lva a mnoho dalších unikátů pocházejících z Klaudovy pozoruhodné sběratelské činnosti.

Měděný tulec na prach. Inv. č. 5338, Janová, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Balkánská pistole z Klaudovy sbírky. Inv. č. 63999, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

Rakouský policejní revolver. Inv. č. C 10628, nelokalizováno, nedatováno. (Foto Vladimír Skýpala)

ŠKOLA A KANCELÁŘ

Sbírka obsahuje více než 850 předmětů, které se vztahují ke školství a výuce od konce 19. století do první poloviny 20. století. Součástí skupiny jsou kancelářské pomůcky a

potřeby užívané úředníky na poštách a dalších úřadech. Předměty pocházejí ze sběrné oblasti muzea, převážně z Valašska. Fond systematicky budovala a odborně zpracovávala

Interiér školy z Velkých Karlovic-Miloňova z konce 19. století. Valašské muzeum v přírodě, 2009. (Foto Ctimír Štrunc)

od 70. let 20. století kurátorka Mgr. Jaroslava Langrová, která se podrobněji věnovala historii školství na Valašsku a je autorkou prvních výchovně-vzdělávacích pořadů v muzeu. Sbírka plně odpovídá potřebám muzea v přírodě a slouží především k vybavení expozice školní třídy a kabinetu pro učitele z přelomu 19. a 20. století. Návštěvníci mají možnost vidět to nejlepší ze sbírek přímo ve škole z Velkých Karlovic-Miloňova v areálu Valašské dědiny.

K základnímu vybavení učebny v minulosti patřily školní tabule na stojanu, břídlíkové tabulky v dřevěném rámu, se zavěšenou houbičkou nebo hadříkem, kamínek na psaní,

husí brk, který později nahradila násadka s namáčecím perem. Psací potřeby ukládaly děti do dřevěných penálů se zasouvacím víkem. Těch máme ve sbírkách na tři desítky. Namísto do aktovky dávaly skromné pomůcky do plátěného, koženého nebo dřevěného *sotůrku*. V lavicích byly skleněné kalamáře, na stěně visel od poloviny 19. století obraz Františka Josefa I. a vedle něj krucifix. Kromě základního vybavení najdeme ve sbírce další školní pomůcky, jako jsou velká počítadla, vycpaniny ptáků, modely jedlých i jedovatých hub a některých zvířat, horniny a minerály, globus a dvě telluria. Pomocí tohoto modelu učitel demonstroval

Kabinet pro učitele vybavený pomůckami z konce 19. a 1. třetiny 20. století. Valašské muzeum v přírodě, 2009. (Foto Ctimír Štrunc)

Školní obraz Kolář z Amerlingova souboru *Obrazy k názornému vyučování*. Inv. č. 26536, Praha, 1858–1865. (Foto Vladimír Skýpala)

Břidlicová školní tabulka. Inv. č. 13624, Komárovice, 1. polovina 20. století. (Foto Vladimír Skýpala)

žákům pohyby Země a Měsíce okolo Slunce a zároveň vysvětloval principy střídání dne a noci a čtyř ročních období. Součástí fondu je poměrně velká kolekce 288 naukových obrazů, z nichž nejstarší a nejcennější jsou Amerlingovy, které pocházejí z druhé poloviny 19. století. Technikou provedení jsou to nejčastěji litografie a barevný tisk. Největší počet zaujímají barvotisky ze 30.–50. let 20. století s různou tematikou, jako například příroda, dějiny, biblické příběhy, česká města, pohádkové výjevy a mnohé další.

Ve sbírce nechybí ani dřevěná pravítka odlišných typů a psací potřeby. Také několik sešitů a písanek pro latinské, české novogotické či německé písmo, tzv. *kurent*, je v malém množství zastoupeno. Školní učebnice jsou součástí sbírky knih.

Z vybavení kanceláře jsou ve sbírkách uloženy kromě drobných pomůcek, jako jsou razítka, skleněné, kovové a keramické kalamáře, také psací stroje a hodnotný soubor inventáře ze staré rožnovské spořitelny, obsahující psací, účtovací a počítací stroje, dnes vystavené v expozici *Městečko pod Radhoštěm*. Z nejnovějších přírůstků lze zmínit mechanickou kalkulačku a počítací stroj, tzv. *arithometr*, z počátku 20. století, který vynalezl švédský inženýr Willgodt Theophil Odhner.

Kancelář rožnovské spořitelny v expozici *Městečko pod Radhoštěm*. Valašské muzeum v přírodě, 2011. (Foto Vladimír Skýpala)

RUKOPISY A STARÉ TISKY

Přechod mezi trojrozměrnými a dvojrozměrnými sbírkami tvoří knihy. V průběhu několika desetiletí se do knihovny Valašského muzea dostávaly spolu s novými přírůstky i rozmanité speciální dokumenty a postupem času vznikala soubor, nabývající charakter sbírky. Pojmeme speciální sbírky rozumíme dokumenty, které nejsou běžnou knižní produkcí, ale mají určitou historickou vypovídací hodnotu, pro kterou byly shromažďovány. V praxi se běžně označují jako *staré tisky*, i když správně se tímto termínem definují pouze publikace vydané v letech 1501–1800. V 60. letech minulého století byla z kmenového fondu muzejní knihovny vyčleněna veškerá literatura, dokumenty a tisky datované do roku 1860 a vznikla samostatná sbírka nazvaná rukopisy a staré tisky. Nevznikala cíleně a systematicky, ale spíše nahodile v rámci akvizic předmětů pro další sbírky. Zahrnuje více než 3 000 jednotek a stávající tematické zastoupení odpovídá v převážné většině kmenovému fondu, obsahujícímu rozmanitou knižní produkci. Nalezneme zde díla historická, národopisná, umělecká a literární, filozofická, učebnice a slovníky, pojednání národohospodářská, technická či přírodovědná. Převážně se jedná o literaturu náboženského charakteru.

Nejpočetnější skupinu, téměř polovinu, tvoří velmi ceněné **kramářské tisky** a písně z produkce moravských tiskáren 18. až 19. století. Jedná se zejména o drobné písňové tisky zábavně zpracovaného náboženského či světského námětu. Text, převážně veršovaný, představoval příběh s dramatickým průběhem děje, často přizpůsobeným aktuálním společenským událostem, s mravním ponaučením. Kramářské

tisky byly určeny k veřejnému zpěvu na poutích a jarmácích, často s hudebním a obrazovým doprovodem. Prodávaly se na poutích, trzích, v knihařských krámech, u tiskařů či podomních obchodníků. Hlavními konzumenty byly široké lidové vrstvy, zprvu ve městě, později i na venkově. Obsahují modlitby a náboženské písně, ale i dobové novinky, zprávy o katastrofách a zázracích nebo kriminální či humorné příběhy. Vyskytují se jako volné listy, vázané jednotlivě nebo v takzvaných *špalíčcích*, obsahujících až do sta jednotlivých exemplářů. Největší konvolut naší sbírky sdružuje 75 kramářských písní zaznamenaných na 327 listech, celý knižní blok je svázan neobvyklým způsobem – v ovčí kůži i s rounem. V uvedeném souboru jsou například *Dvě nové pjsničky O Pánu Gežjssy každému nábožnému Křesťianu k spjwánj užitečné* (Olomouc 1775), *Zailostiwá Pjseň o gednom Otcy, kterýžto Synu swému dowoliti nechtěl, aby sobě gednu chudau Pannu w staw manželský pogal, nýbrž gegsa w zlosti rozlycený sekyrau zabil, a do hnoge zakopal, co se daleg s nima stalo tež také s tau Pannou přiterfilo, gedenskaždý z této pjsně wyyrozumj* nebo *Nowá pjsěň o diwných dwauch Přjběžých, kterj se stali we Wlaské zemi* (1737).

V pořadí druhou nejpočetnější skupinu sbírky tvoří **modlitební knížky a kancionály** – soubory duchovních písní zpívaných při bohoslužbách, které se staly neoddelitelnou součástí životního stylu katolických i protestantských věřících. Některé menší modlitební knížky či kancionály jsou pozoruhodné svou výzdobou, především krásnými iluminacemi, a často jsou doplněny knižním pouzdrem z tvrdého papíru, zdobeného náboženskými motivy popřípadě

Bible kralická, Nový zákon.
Inv. č. 11352, Kralice, 1601.
(Foto Jan Kolář)

rostlinnými ornamenty. Zvláštní půvab mají rukopisně opisované modlitební knížky zdobené lidovými tvůrci. Modlitební knížky jsou specifickým fenoménem v historii náboženské knihy, ale nedocenitelný význam měly pro své majitele. V rodinách požívaly velké vážnosti a opatrovaly se pro další pokolení. Modlitební knížka byla také nejvzácnějším darem. V našich sbírkách máme zastoupeny nejrozličnější tisky katolické a evangelické provenience, jako například *Katolická modlitební kniha pro různé příležitosti*, *Katolická modlitební kniha pro ženy*, *kalendář, různé modlitby a písně* nebo evangelická *Sbírka písní k různým příležitostem*. Modlitební knížky jsou nejčastěji k vidění

v expozicích muzea. Často se také využívají jako rekvizity pro krojované účastníky slavností, například při Anenské pouti, každoročně pořádané v muzeu. Nejcenější a zároveň nejmenší součástí sbírkové knihovny jsou **bible**, které v minulosti patřily mezi nejčastěji tištěné knihy. Pro většinu obyvatel našich zemí šlo o knihu nejvýznamnější, velmi vzácnou, ceněnou a vyhledávanou. Vydávání bible přálo především období 16. století, kdy výjimečné postavení mezi tiskaři získala tiskárna v Kralicích, vyznačující se vysokou jazykovou a technickou úrovní. Její vydavatelská činnost vyvrcholila vydáním šestisvazkové *Bible kralické* v letech 1579–1594.

Bible kralická, Nový zákon. Inv. č. 11352, Kralice, 1601. Titulní strana. (Foto Jan Kolář)

Ozdobou muzejní sbírky je šestý díl *Bible kralické – Nový zákon* vydaný Jednotou bratrskou v roce 1601. Kniha je ve velmi dobrém stavu, i když titulní strana, stejně jako

několik následujících stran, byla laicky opravována. Je svázaná v kožených deskách, zdobených středovým měděným kováním a měděným kováním jsou opatřeny i rohy knižních desek. Vazba je dále doplněna ozdobnými mosaznými háčkovými sponami, které svírají knižní blok, čítající 498 stran a šest stran rejstříku. Po otevření této vzácné knihy čtenáře překvapí zdobná titulní strana s červenočerným tiskem *Bible České Djl Ssestý, Totiž, Nowý Zákon. W nowě přehlédnutý, Léta Páně M. DC I.* Titul a vydání je orámováno bordurou vyplněnou drobnými ilustracemi s figurálními motivy biblických výjevů, s typickou renesanční výzdobou.

Zajímavým informačním zdrojem jsou **rukopisy**, zejména nejruznější kroniky, které mají mnoho podob a jsou nezastupitelným historickým pramenem. Zápisy kronikářů v sobě skrývají nejen vlastní popisy událostí, ale objevují se v nich rovněž různé projevy názorů a postojů pisatele, dokonce i jeho emoce. Kromě jiných je v naší sbírce uložena velmi zachovalá rukopisná kronika Martina Tkalce z roku 1890. Vedle rodinných záležitostí je v ní zaznamenána celá řada cenných historických informací týkajících se města Rožnova. Lze se v ní dočíst o školství, obchodu, stavitelství, důležitých událostech a vzácných návštěvách.

Při představení sbírky nemůžeme opomenout oddělení **pedagogiky**, zahrnující více než 300 učebnic, početnic, mluvnic, čítanek a slabikářů. Velmi zajímavé jsou nejstarší exempláře, například *Slabikář pro sskoly wenkowské w cjsařských králowských zemjch: Malý katechismus s otázkami a odpověďmi pro negmenssž žáky cýs. král. Zemj*, vydaný v Brně již v roce 1845 a opakovaně potom v roce 1849. Učebnice, publikace, návody a další tisky tohoto souboru jsou pravidelně využívány při edukačních programech muzea.

Kramářský tisk Píseň k swaté Anně. Inv. č. 64263, Rožnov pod Radhoštěm, 1819. (Foto Jan Kolář)

Součástí popisované sbírky je také více než 600 knihovních jednotek **konzervační knihovny**, obsahující zejména odborné publikace, beletrii a periodika od 19. do 20. století. Z časopisů jsou hojně využívány *Květy: listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy* nebo *Světobzor: týdeník zábavný a poučný* či *Národ a Škola: list věnovaný časovým otázkám z oboru školství obecného a snahám novodobého národního učitelstva*. Sbírkou čítá také čtyři desítky kalendářů, zejména knižních,

Kramářský tisk Wojenská píseň o jednom císařském husaru, který přemohl dvanáct pruských vojáků. Inv. č. 21088, Skalice, nedatováno. (Foto Jan Kolář)

významných dobových dokumentů, jako například *Čtení ze životů svatých pro každý den v roce*, *Nasz kalendarz ewangelicki 1938*, *Československý zahradnický kalendář na rok 1935*, *Rodinný kalendář Nového lidu na rok 1924* a další.

Sbírkou rukopisů a starých tisků, její tematické zastoupení a skladba odpovídají zejména expozičním potřebám muzea. Je stálým zdrojem informací pro muzejní pracovníky, ale i badatele z řad odborné i laické veřejnosti a institucí.

PÍSEMNOTI A TISKY

Podsbírka písemností a tisků je tvořena celkem 46069 inventárními záznamy a je rozdělena na několik dalších tematických skupin. Významnými a početně značně obsáhlými jsou skupiny pozůstalosti obsahující 19660 inventárních čísel, pohlednice obsahující 8940 inventárních položek a skupina staré fotografie tvořená 3757 inventárními záznamy. Budou o nich pojednávat další samostatné kapitoly.

Zbývající skupiny v sobě tedy zahrnují na 13712 inventárních čísel. V převážné většině se jedná o poměrně neucelený archivní materiál, jehož společným jmenovatelem je tematické určení skupiny a dřívější muzejní způsob sbírání „co dům dal“. Velká část archiválií, zařazená zejména ve skupině ostatní, je v podstatě námětově netříditelná, mnohdy nepochází ze sběrné oblasti či z jejich okrajových částí. Klade se to za vinu bouřlivým 80. létům, kdy bylo muzeum hodnoceno dle počtu sbírkových předmětů, a ty se proto shromažďovaly v co největším množství a často bez hlubší rozvahy. Nyní ke stručné charakteristice jednotlivých skupin.

Skupina **divadelní hry** obsahuje poměrně rozsáhlý soubor divadelních her zahrnující kapesní divadelní hry rozmanitých žánrů pro ochotníky z pera různých autorů. Kromě všeobecně známých českých i celosvětově uznávaných autorů, jakými bezesporu jsou Karel Čapek, Alois Jirásek, Sofie Podlipská, Gabriela Preissová, Viktor Dyk, Ladislav Stroupežnický, Josef Kajetán Tyl, Jaroslav Vrchlický, Anton Pavlovič Čechov, Fjodor Michalovič Dostojevskij, Alexander Dumas, Nikolaj Vasiljevič Gogol, Henrik Ibsen, William Shakespeare, zahrnuje také řadu děl méně známých českých i zahraničních tvůrců. Ve sbírce je také

zastoupena tvorba regionálních autorů, např. Miloše Kulišťáka, Josefa Františka Karase nebo Josefa Kaldy.

Skupina **propagační materiály** je tvořena souborem grafických materiálů a dokumentů vzniklých převážně z vlastní produkce Valašského muzea v přírodě. Časově lze tyto předměty zařadit do doby od 60. let 20. století až do současnosti. Sbírkou zahrnuje jednak velkoformátové propagační tisky, tzn. plakáty, jednak propagační tiskoviny menšího formátu, jako jsou letáky, pozvánky na programy či katalogy výstav vzniklé především z vlastní činnosti muzea. Plakáty se vztahují zejména k činnosti Valašského muzea v přírodě, ve značné míře jsou však ve sbírce zastoupeny také plakáty jiných kulturních institucí z celé republiky.

Skupina **Rožnov pod Radhoštěm** zahrnuje soubor rozmanitých archiválií vztahujících se k historii a fungování města Rožnova pod Radhoštěm. Skupina obsahuje řadu materiálů z agendy rožnovské městské rady, jako jsou úřední listiny, smlouvy, oznámení, vyhlášky usnesení, platební rozkazy, zprávy, účetní doklady, pozvánky na schůze obecního zastupitelstva města Rožnova a pořady těchto schůzí. Je zde také množství archivních dokladů majících spojitost s Rožnovem jako lázeňským městem. Jsou to například propagační materiály města a městských klimatických lázní, letáky, noviny a brožury, korespondence, řady pro lázeňské hosty nebo seznamy lázeňských hostů.

Soubor dokladů uložených ve skupině **řemesla** obsahuje neucelený a různorodý archivní materiál k jednotlivým druhům řemesel, jako jsou košíkářství, stolařství, tkalcovství, dýmkařství, kovářství, zámečnictví, ševcovství, řemenářství, výroba hraček

Plakát **Valašského roku 1985**. Autor motivu Jan František Kovář. Inv. č. A 44486, 1985.

a další. Samotnou sbírku pak tvoří různé dochované smlouvy, výuční listy, školní zprávy, výuční vysvědčení, vysvědčení o způsobilosti k činnosti, pracovní knížky, výkresy, občanské doklady řemeslníků, živnostenské listy, katalogy a ceníky výrobků, nabídkové listy či odborná řemeslná literatura.

Skupina **spolková činnost** je kolekcí zahrnující torzovité materiály vztahující se ke spolkové činnosti ve městě Rožnově pod Radhoštěm. Jedná se převážně o spolkovou agendu Valašského musejního a národopisného spolku v Rožnově pod Radhoštěm, jako například o stanovy spolku, korespondenci, účetnictví, pozvánky na schůze spolku, zápisy ze schůzí, propagační letáky. Ve skupině je zastoupena i agenda Vlastivědného kroužku, Okrašlovacího spolku a pěveckého kroužku Tetřev.

Skupina nazvaná **školství** obsahuje značně torzovité archiválie a dokumenty vztahující se k historii školství na Valašsku. Základ fondu tvoří školní zprávy a vysvědčení z různých typů škol, školní sešity, propouštěcí vysvědčení, brožury a kapesní katalogy, korespondence, fotografický materiál a jiné drobné doklady. Skupina **Valašské muzeum v přírodě** představuje soubor obsahující archivní a dokumentační materiál, zejména k historii a organizaci muzejních národopisných a folklorních slavností Valašský rok uskutečněných ve Valašském muzeu v přírodě v letech 1925, 1935 a 1947. Jedná se převážně o rozsáhlou korespondenci mezi organizátory slavností a jejími účastníky, spolupracovníky a dodavateli. Součástí je také propagační materiál v podobě plakátů, pozvánek, letáků, brožur, dále pak noviny a novinové výstřižky, prezenční listiny a vcelku objemná fotodokumentace uvedených akcí, vztahujících se zejména k Valašskému roku 1925.

Skupina **volby a vyhlášky** je relativně malým souborem neucelených dokumentů obsahujícím různý archivní materiál vztahující se k volbám v letech 1901–1929. Jsou to pozvánky, noviny, korespondence, kandidátky, programy politických stran, propagační materiál, dále různé vyhlášky a nařízení, povolání, ustanovení a oznámení.

Programový sborník Valašského roku 1985. Autorka motivu Kornélie Němečková. Inv. č. A 35462, 1985.

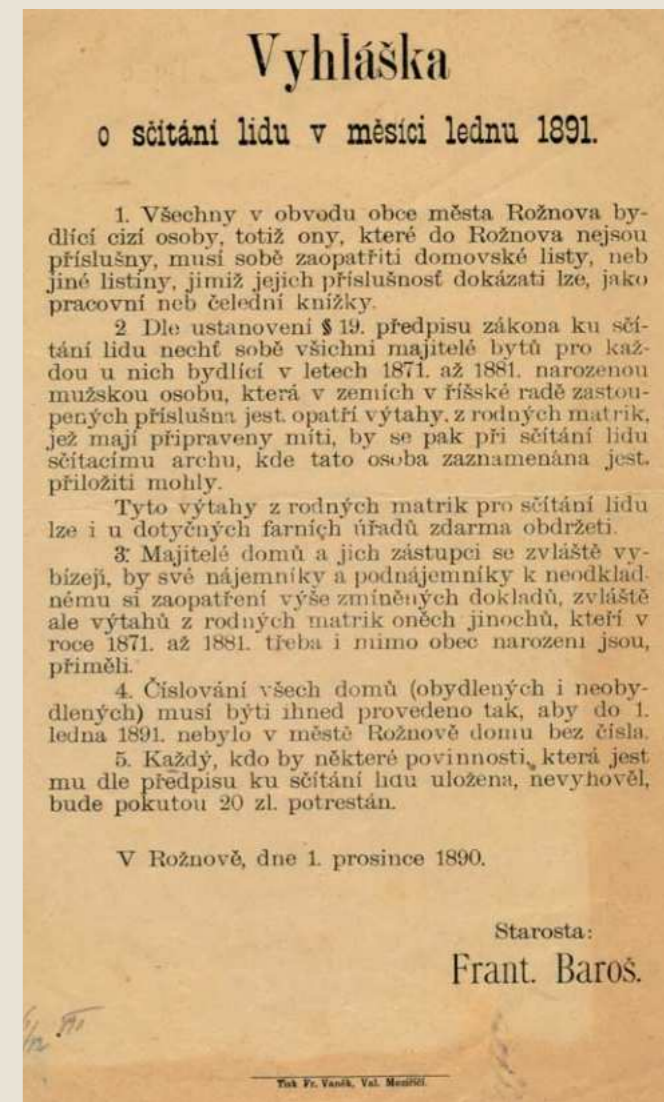
Muzejní soubor nazvaný **výstavy** obsahuje dokumenty a archivní materiály k organizaci a průběhu velké kulturní akce nazvané Krajinská výstava moravskoslezského Pobeskydí, která se v Rožnově pod Radhoštěm konala v roce 1932. Skupinu dokladů tvoří především korespondence zabývající

se organizačními záležitostmi, propagační materiály k výstavě, jako jsou programy, letáky, plakáty, katalogy, dále různé noviny a novinové výstřižky. V současné době tematicky nezpracovanou kolekcí je soubor s názvem **ostatní**. Obsahuje torza dokumentů,

Propagační pohlednice zvoucí k návštěvě rožnovských lázní. Autor motivu Jaro Kučera. Inv. č. A 14880, nedatováno.

útržkovitou korespondenci, kapesní kalendáře, památníky, parte, časopisy, archivní materiály vztahující se obecně k historii sběrné oblasti Valašského muzea v přírodě. Zastoupeny jsou rovněž doklady dokreslující sbírkotvornou činnost muzea.

Vyhláška o sčítání lidu v měsíci lednu 1891. Inv. č. A 34911, 1891.

POZŮSTALOSTI

Soubor archivních materiálů a dokladů zařazených do skupiny pozůstalost je jednou z nejvýznamnějších součástí podsbírky písemnosti a tisky a je jejím nejobsáhlejším souborem, neboť představuje téměř polovinu celé podsbírky, čítající téměř dvacet tisíc inventárních čísel. Převážná část dokumentů tvořících tuto skupinu patřila původně různým významným regionálním osobnostem majícím vztah k oblasti Valašska, městu Rožnovu pod Radhoštěm či přímo k Valašskému muzeu v přírodě. Byli to zakladatelé muzea sourozenci Bohumír, Alois a Julie Jaroňkovi, akademický malíř Augustin Mervart, etnolog a folklorista Arnošt Kubeša, spisovatelé Čeněk Kramoliš a Metoděj Jahn, mecenáš muzea František Klauda nebo národopisný pracovník Miloš Kulišťák a další důležité osobnosti kulturního a společenského života regionu. Základ celé podsbírky a tím i skupiny pozůstalostí tvoří písemnosti a tiskoviny shromážděné členy Musejního a národopisného spolku v Rožnově pod Radhoštěm, kteří se od počátku vzniku spolku v roce 1911 snažili o dokumentaci kulturního, společenského i každodenního života místního obyvatelstva. Časově podsbírka zahrnuje materiály pocházející z období 19. a 20. století a je součástí Národního archivního dědictví (NAD).

Největší množství archivního materiálu osobního i pracovního charakteru obsahuje pozůstalost sourozenců Aloise, Bohumíra a Julie Jaroňkových. Jak už víme z předešlých kapitol, bratři Jaroňkové jsou považováni za zakladatele a tvůrce Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Starší Bohumír (1866–1933) byl malíř a grafik,

Bohumír Jaroňek. Inv. č. A 6161, 1895. (Foto Otakar Šrůtek)

Alois Jaroňek. Inv. č. A 5967, nedatováno. (Foto Otakar Šrůtek)

Julie Jaroňková. Inv. č. A 6162, nedatováno. (Foto J. Hybša)

mladší Alois (1870–1944) maloval keramiku a vytvářel návrhy na její zdobení. Nejstarší ze sourozeneckého tria Julie (1864–1945) byla učitelkou tkaní gobelínů a dobrou duší jejich společné domácnosti v domě na Čechově ulici v Rožnově pod Radhoštěm, kam se přistěhovali v roce 1909. Jejich pozůstalost se skládá celkem ze šedesáti kartonů označených E01–E60, které obsahují přes 10000 inventárních čísel různorodých a převážně dvojrozměrných

Fotografie z Egypta. Inv. č. A 5287, nedatováno. (Foto Bohumír Jaroněk)

předmětů. Jednotlivé kartony jsou také označeny jménem toho sourozence, k němuž se uložené materiály převážně vztahují.

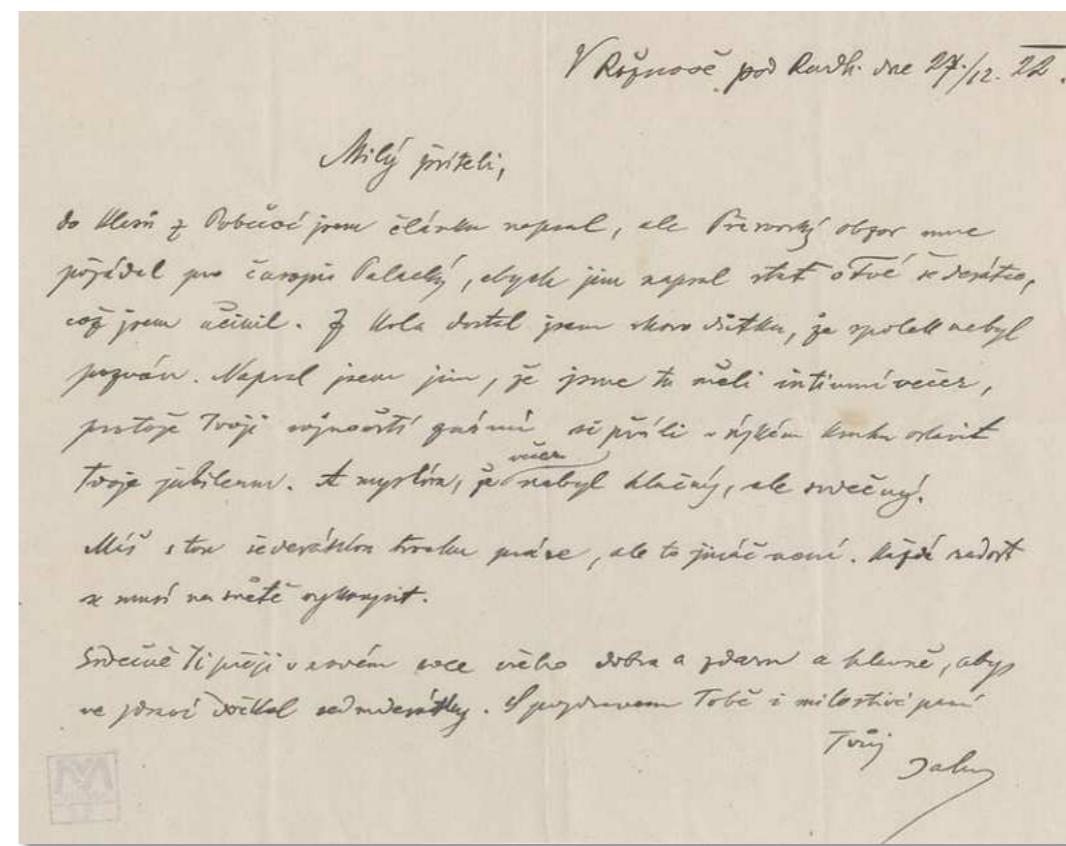
A tak lze pod jménem Bohumíra Jaroňka nalézt patnáct kartonů příchozí korespondence. Jedná se o korespondenci s příbuznými a přáteli, s kolegy z umělecké branže a o běžnou a pracovní korespondenci. Nechybí také relativně obsáhlý písemný styk s uměleckými institucemi, například se Sdružením výtvarných umělců moravských (SVUM), zejména s jeho tajemníky Janem Kafkou a Janem Andrysem, nebo se Sdružením českých umělců grafiků *Hollar*. Další kartony obsahují různé drobné a osobní doklady včetně vysvědčení, rodného a křestního listu, domovských listů nebo cestovních pasů. V jiných jsou pak uloženy materiály vztahující se k jeho umělecké tvorbě – soupisy tvorby a reprodukce děl, doklady spojené s účastí na výstavách, včetně těch zahraničních, novinové výstřižky s Jaroňkovými články. Důležitým a velmi zajímavým materiálem jsou zejména deníky

František Klauda ve svém voze. Inv. č. A 14364, nedatováno. (Foto A. Čurnová)

a zápisníky zachycující poznámkovým stylem například období autorova pobytu v Budapešti či Egyptě. Součástí pozůstalosti Bohumíra Jaroňka je taktéž velké množství pohlednic, fotografií a stereografií z jeho hojných cest po Evropě a Africe, cestovních průvodců a jazykových učebnic. Korespondence jeho bratra Aloise Jaroňka je obsažena celkem v pěti kartonech. Další kartony skrývají různé drobné

a osobní doklady, většina archiválií se však vztahuje k jeho umělecké práci s keramikou. Nacházejí se zde záznamy o keramické dílně, katalogy zboží, fotografie keramických prací, ceníky malířských a keramických potřeb a také katalogy výstav, jichž se oba bratři zúčastnili. Početně nejnižší zastoupení má osobní korespondence a drobné doklady Julie Jaroňkové.

Dopis Metoděje Jahna Čeňku Kramolišovi. Inv. č. A 78, 1922.

Kresba Bohumila (Miloše) Kašíka. Inv. č. A 22236, 1910.

List z katalogu výrobků košíkářské školy v Rožnově. Inv. č. A 40850, nedatováno.

Kromě výše zmíněného se v pozůstalosti dochovala vzájemná korespondence sourozenců a jejich korespondence s rodiči a doklady vztahující se k přestavbě domu sourozenců Jaroňkových v Rožnově.

Významně, v počtu převyšujícím 1200 kusů, jsou zastoupeny černobílé fotografie jednotlivých členů rodiny Jaroňkovy, jejich příbuzných, přátel a známých, a fotograficky zdokumentován byl i průběh pohřbů Aloise a Julie Jaroňkových.

Další část skupiny, která si jistě zaslouží pozornost, je pozůstalost Františka Klauďy (1877–1941), která zahrnuje bezmála 500 inventárních záznamů. Jedná se především o osobní korespondenci, soukromé fotografie, osobní doklady, pohlednice a novinové výstřižky. Stejně jako pozůstalost sourozenců Jaroňkových byla i tato získána od rožnovského muzejního spolku.

Jak je zřejmé ze záznamů v inventární knize, také v 70. letech minulého století bylo pro muzejní účely získáno několik, sice spíše drobnějších, jistě však ne bezvýznamných archiválií. Jednalo se například o pozůstalosti regionálních spisovatelů Čenka Kramoliše (1862–1949) a Metoděje Jahna (1865–1942). Pozůstalosti, které obsahují zejména korespondenci, fotografie, drobné osobní doklady, novinové výstřižky či něco málo z tvorby (přednášky, články, básně), byly muzeu darovány v roce 1972. Kromě těchto byly v průběhu následujících let 1973 až 1978 muzejní sbírky obohaceny kupříkladu o pozůstalost spisovatele a národopisného pracovníka Bohumila Kašlíka (1894–1974), čítající přes 2 000 záznamů a obsahující mimo jiné nádherné nákresy a kresby lidové architektury a krojů. Dále se jedná o pozůstalost vlastivědného a osvětového pracovníka Jaroslava Žíly-Lipjana (1892–1970), včetně jeho rukopisné kroniky

Dědina Lípa, nebo pozůstalost Joži Országa-Vraneckého ml. (1913–1977), pedagoga a národopisného pracovníka narozeného v Novém Hrozenkově, který sbíral a vyráběl tradiční hudební nástroje, na které i sám hrál.

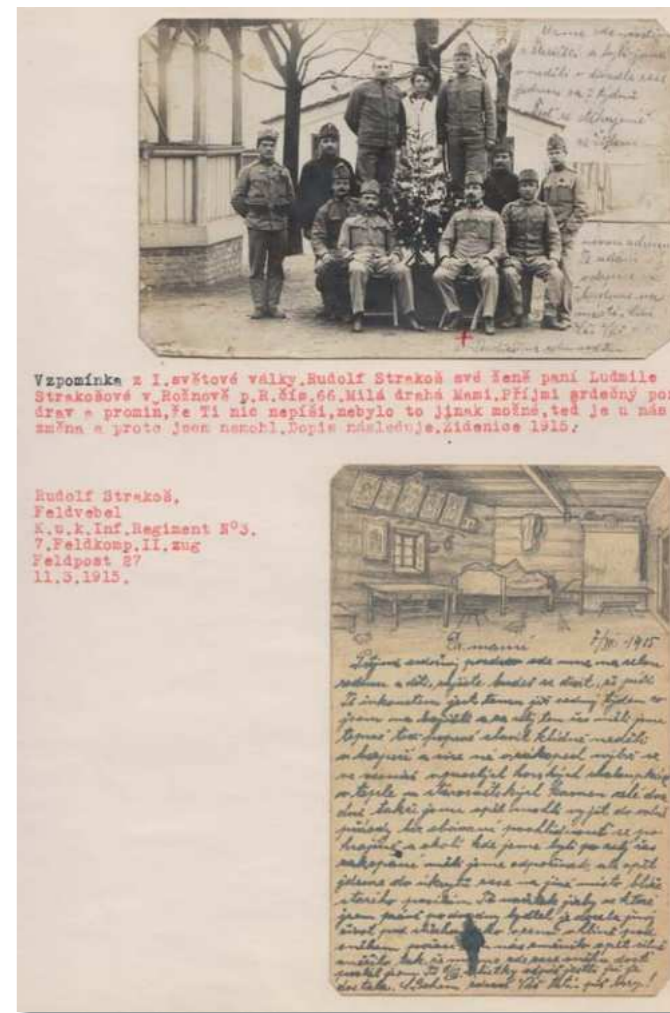
Také v průběhu 80. let 20. století došlo k nárůstu muzejního archivního fondu, ačkoliv z hlediska této skupiny se jednalo spíše o drobný pozůstalostní materiál. Pro muzejní sbírku tak byly získány například pozůstalosti lékaře a vlastivědného pracovníka Jaroslava Masaříka (1905–1978) nebo pedagoga a odbojáře Cyrila Macha (1888–1945), který padl v květnu 1945 při osvobození Českého rozhlasu v Praze. Obě tyto osobnosti dodnes připomínají náhrobky umístěné na Valašském Slavině.

V devadesátých letech se muzeu podařilo získat pozůstalost regionální spisovatelky Jožky Nejedlé-Střečové (1881–1943) obsahující zejména její rukopisné texty a novinové výstřižky s jejími otištěnými pracemi, pozůstalost historika a etnografa Bedřicha Havlíčka (1922–1994) s jeho rukopisy, pozůstalost akademického malíře Františka Hlavici (1885–1952) či část pozůstalosti ředitele košíkářské školy v Rožnově pod Radhoštěm Bohumíra Kramoliše (1877–1959).

V následujícím desetiletí, tzn. v letech 2000–2009, bylo získáno několik významnějších pozůstalostí a zároveň byla doplněna dalším nákupem pozůstalost Bohumíra Kramoliše, včetně dalších materiálů vztahujících se ke košíkářské škole v Rožnově pod Radhoštěm. Na konci roku 2004 byla muzejní sbírka obohacena o pozůstalost po akademickém malíři Augustinu Mervartovi (1889–1968). Tímto poměrně velkorysým darem získalo muzeum obsáhlou osobní a pracovní korespondenci včetně korespondence se sourozenci

Jaroňkovými, množství převážně rodinných fotografií či více než stovku reklamních plakátů a plakátů zvoucích na umělecké výstavy. O rok později se do muzea dostala zajímavá pozůstalost porodní asistentky Anny Štěpánkové ze Zašové (1867–1941), která je unikátní dochovanými porodními deníky. Deníky v počtu 44 kusů obsahují záznamy o dětech narozených v letech 1899 až 1939, tedy během celoživotní praxe Anny Štěpánkové. V roce 2006 obdrželo muzeum darem obsáhlou archivní pozůstalost emeritního ředitele Valašského muzea v přírodě, etnografa a sběratele lidových písní Arnošta Kubeši (1905–1993). Pozůstalost Arnošta Kubeši obsahuje přes 1500 inventárních záznamů a zahrnuje zejména osobní a pracovní korespondenci, velké množství černobílých i barevných fotografií různých formátů a další drobné osobní doklady a dokumenty.

Zatím poslední významnou pozůstalostní akvizicí byla koupě části pozůstalosti národopisného pracovníka Miloše Kulišťáka (1896–1970), realizována byla v prosinci 2010. Jedná se o 175 papírových složek, v nichž se nachází bohatý sesbíraný materiál vztahující se k vybraným rodinám v Rožnově pod Radhoštěm. V převážné většině jsou zde shromážděny rodopisné údaje, velké množství fotografií a dalších materiálů, jako například parte, novinové výstřižky a občas i originální archivní dokumenty. Ačkoliv se materiál zabývá především konkrétními rožnovskými rodinami, nechybí ani doklady věnující se městu Rožnovu pod Radhoštěm, Valašskému muzeu v přírodě, živelním pohromám na Valašsku, lidovým krojům, rožnovským fotoateliérům, rožnovskému Sokolu, školství či místnímu hasičskému sboru.

Materiály k rodině Strakošové z pozůstalosti Miloše Kulišťáka. Inv. č. A 45502, nedatováno.

POHLEDNICE

Pohlednice tvoří nedílnou součást našeho života. Posíláme na nich pozdravy, krátká sdělení a přání. Můžeme na nich vidět bohatou historii jednotlivých sídelních lokalit s jejími proměnami, můžeme se i zasmát při pohledu na pohlednice s žertovným obrazovým motivem. V mnoha případech jsou však pohlednice jedinými svědky minulosti. Filokartie, sběratelství pohlednic, našla své místo i ve Valašském muzeu v přírodě. Skupina pohlednic jako součást podsbírky písemností a tisků tvoří svým počtem 8940 kusů její významnou část.

Počátky a základ sbírky pohlednic spatřujeme v nahodilé sběratelské činnosti muzejního spolku. Jednalo se o kolekce pohlednic různých žánrů s převahou místopisných témat z Rožnova pod Radhoštěm a okolí, dále fotopohlednic, které dokumentují nejen první *Valašské roky*, ale také národopisné slavnosti a propagaci tehdejšího muzea.

Mezníkem ve vývoji sbírky se stal rok 1960 a přerod muzea v moderní instituci. Zahájení dostavby muzea podnítilo vedle rozšíření sbírkotvorné činnosti na předměty každodenní potřeby také shromažďování historické fotodokumentace, kam pohlednice bezesporu patří. Systematicky se začali odborní pracovníci muzea zabývat budováním kolekce historických pohlednic až v 80. let 20. století.

Sbírka pohlednic je profilována především sběrnou oblastí Valašského muzea v přírodě. Dokumentačně pokrývá etnografický region Moravské Valašsko s málo obsáhlými přesahy do národopisných regionů Těšínska

a Moravských Kopanic. Časově zachycuje období od 90. let 19. století až do současnosti. Tematicky obsahuje všechny filokartistické žánry, a to z hlediska rozmanitosti jednotlivých námětů (neexistují motivy, které by snad na pohlednicích zachyceny nebyly), četnosti vydavatelů a autorů, či množství použitých tiskových technik. Hlavním tématem jsou proměny krajiny, sídelních lokalit, přírody a architektury. Ty jsou znázorněny na místopisných pohlednicích.

Samostatnou část tohoto tématu tvoří současný a historický horský reliéf s turistickými chatami a hotely, útulnami a ubytovny. Početnou skupinu utvářejí žánrové pohlednice zaměřené na lidové obřady a obyčeje, kroje, náboženské motivy, patří sem i umělecké pohlednice aj.

V současnosti je sbírka pohlednic cíleně doplňována formou nákupu od jednotlivců či sběratelské veřejnosti, ojedinělými dary a také prostřednictvím nového fenoménu – možností nákupu přes internetové domény. Touto formou se podařilo v roce 2014 kolekci rozšířit o jedinečnou pohlednici z Rožnova pod Radhoštěm datovanou rokem 1909. Je vytištěna kombinovanou technikou, jedná se o světlotisk s paspartovým tlačeným rámečkem a protlačovaným kolorovaným tiskem. Nakladatel není znám. Na lícní straně je pohled na město, v popředí kostel, v pozadí radhoštský masiv s Černou horou. Vpravo se nachází vsazený romantický kolorovaný výjev z výletu a svačiny v přírodě – sedící muž se ženou.

Pustevny. Inv. č. A 23721, kolem roku 1905.

Rožnov pod Radhoštěm. Inv. č. 42407, nedatováno.

Radnice v Krásně nad Bečvou. Inv. č. A 18325, 1920.

Veselé Vánoce. Inv. č. A 33693, kolem roku 1929.

HISTORICKÉ FOTOGRAFIE

Součástí podsbírky písemnosti a tisky je rovněž skupina nazvaná staré fotografie. Tento soubor obsahuje dobové černobílé fotografie a kopie fotografií, dále pak skleněné fotografické desky a alba fotografií. Značně torzovité materiály vázané ke sběrné oblasti Valašského muzea a shromažďované za účelem etnografické dokumentace se vztahují k historii regionu Valaška a časově pokrývají 19. a především 20. století. Základ fondu tvoří různé portrétní a skupinové fotografie, záběry zachycující krajinu, zástavbu, společenské události i jednotlivé osobnosti, motivy dokumentující lidovou architekturu, řemeslné, stavební a zemědělské činnosti, lidové kroje i městský oděv aj. Fotografická sbírka Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm čítá přibližně 4000 inventárních čísel, ale další dobové fotografie nalezneme i v jiných sbírkových skupinách, jsou zejména součástí větších pozůstalostí a archivních celků. Sbíрка vyrůstala zprvu spíše nahodile a nebyla budována systematicky. Přednost se dávala snímkům dokládajícím tradiční způsob života. Základem sbírky se staly fotografie vzešlé z činnosti rožnovského muzejního spolku a také z pozůstalosti sourozenců Jaroňkových. Objevují se zde snímky dokumentující počátky Valašského muzea i události v něm probíhající, jako např. jednotlivé ročníky národopisných slavností *Valašský rok*, záběry vykreslující společenský a kulturní život, stavební vývoj a proměny města i jeho okolí. Fotografie zachycují také historické události a lázeňskou éru Rožnova pod Radhoštěm. Jsou zde fotografie místopisné, zvykoslovné, pracovní, jejichž bližší určení, zvláště u nejstarších

Vyšivač Ludvík Pavelka ze Zubří č.p. 131 na Krajině výstavě Valaška a moravskoslezského Pobeskydí. Inv. č. A 37153, Rožnov pod Radhoštěm, 1932. (Autor neznámý)

Rožnov pod Radhoštěm. Inv. č. A 45790, 1909.

Žingorova chalupa na rožnovském náměstí. Inv. č. A 24884, Rožnov pod Radhoštěm, 30. léta 20. století. (Autor neznámý)

snímků, je často nemožné. Mnohde chybí jméno fotografovaného, jen někde je uvedeno číslo domu, které však nebylo dlouho v Rožnově vnímáno jako důležité. Při vysoké frekvenci stejných jmen a příjmení není ani s využitím jiných materiálů po tolika letech lehké fotografie určit. Celou sbírku lze obsahově rozčlenit do několika okruhů. Velkou část tvoří **ateliérové portrétní fotografie**, které kromě zachycení konkrétních osobností podávají důležité svědectví

také o dobovém oděvu. Zobrazují kroje, oděv poloměstský a městský, často přejímaný venkovským obyvatelstvem, uniformy a také účesy. Častým motivem jsou skupinové fotografie celých rodin, záběry pořízené při příležitosti svatby, prvního svatého přijímání, křtu i snímky památeční. Portrétní fotografie jsou rovněž dokladem existence fotografických ateliérů. Jejich činnost do jisté míry souvisí s lázeňským obdobím v historii Rožnova pod Radhoštěm.

Portrétní fotografie ženy v bílých šatech – přední a zadní strana. Inv. č. A 10326, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno. (Foto Florian Vokáč)

Během roku zavítalo do lázní i přes tři tisíce hostů, proto zde byla příležitost pro pohotové fotografy, kteří zřizovali v parku sezonní fotoateliéry. Kompletní soupis ateliérů dočasně pracujících během lázeňských sezon ani stálých ateliérů působících přímo v Rožnově bohužel neexistuje. Alespoň částečně lze tento přehled sestavit podle větších rodinných souborů. Dokladem je například pozůstalost rodiny Fichtnerovy, která obsahuje fotografie z rožnovských

ateliérů Bittl a Hawlík, K. Swatosch, H. Weichner, H. Weidner, C. Göri, Ateliér Albrecht, S. Sinich a F. Wokáč. Dle dalších archivních materiálů dochovaných ve Valašském muzeu v přírodě lze jmenovat fotografy J. Hybšu, Otakara Šrůtku, E. Silbersteina, Karla Plachetku, Strause a Comp. nebo L. Stockmanna. Jediným doloženým fotoateliérem v Rožnově pod Radhoštěm je ten, který postavila firma Bittl a Hawlík Vídeň na zahradě domku č. 441 (Fotografisches

Atelier im Kurort Rožnau und Sien, Taborstrasse 41, Wien). Atelier posléze pro svou práci využíval fotograf Karel Plachetka, narozený roku 1846 v Brně. V roce 1899 se oženil s Ludmilou Jiříkovou z Rožnova a po svatbě se osamostatnil. Jeho tchán mu postavil v zahradě menší ateliér, ve kterém pak Karel Plachetka fotografoval již jako živnostník až

do své smrti v roce 1938. Jeho rodinné fotografie i snímky pocházející z činnosti jeho ateliéru jsou zastoupeny i ve sbírce Valašského muzea.

Další okruh tvoří **společenské fotografie**. Dokumentují různá sdružení, jako Orel, Sokol nebo hasičský sbor, zachycují významné společenské události či návštěvy významných

Smažení vaječnice u Trčků z Lázu. Inv. č. A 45249, Rožnov pod Radhoštěm, nedatováno. (Autor neznámý)

osobností v Rožnově, například Tomáše Garrigua Masaryka. Zobrazují poutě a procesí, odhalování pomníků, národopisné slavnosti nebo interiéry společenských domů a restaurací při plesech a výstavách. Řadíme k nim i skupinové snímky školních tříd, absolventů škol či zaměstnanců firem, odvedenců, fotografie z důležitých událostí rodinného života, jako jsou svatby a pohřby. Nejen v souvislosti s rozvojem lázní vznikaly v Rožnově od poloviny 19. století nejrůznější spolky: Divadelní ochotnický spolek, Čtenářský spolek, vzdělávací spolek Občanská Beseda, pěvecký spolek Tetřev, Učitelský spolek, Spolek pro okrašlování, Spolek pro pořádání zábav a jejich členové jsou zachyceni na mnoha skupinových fotografiích. Po celou lázeňskou sezonu hostovaly ve městě kočovné divadelní společnosti a byly najímány orchestry, což dokládají snímky městské a lázeňské hudby i záběry z divadelních představení. Součástí muzejní sbírky jsou samozřejmě i **etnografické dokumentární fotografie**. Na snímcích zachycujících zvykosloví a folklorní projevy jsou zaznamenány především nejdůležitější svátky v roce a činnosti s nimi spojené. K nejčastějším záběrům patří obchůzky Tří králů po Novém roce, masopustní průvody s pochováním basy, Velikonoce, vynášení Mařeny, stavění a kácení máje, v letním čase ohně o Svatém Jánů či smažení vajec na Svatého Ducha. Na podzim jsou to pak dožínky a v zimním období zejména obchůzky mikulášské družiny a Vánoce. Zatímco oslava Vánoc zaujímá v albech fotoamatérů významné místo, rodinné snímky zachycující skupinku s Mikulášem, andělem a čertem jsou vzácné.

Oslava konce Masopustu. Inv. č. A 18804, Lužná, 1930. (Autor neznámý)

Splavování dřeva v Rozpitém – reprodukce. Inv. č. P 33408, Dolní Bečva, 1894. (Foto Bedřich Příkryl)

Z fotografií zachycujících **architekturu** zjistíme mnohé o vesnické i městské zástavbě, o vzhledu krajiny a jejich proměnách. Mezi nejstarší dochované snímky ve sbírkovém fondu Valašského muzea, které architekturu a přeměnu krajiny dokumentují, patří fotografie a kopie fotografií E. Niessnera *Zimní partie z Dolního Rozpitého – Dolní Bečva (1893)*, *Kácení dřeva na Radhošti (1893)*, *Svážení paliva do skladiště v Dolním Rozpitém na Dolní Bečvě (1893)*, *Splavování dřeva – Rozpité (1894)*, *Chystání paliva na skelné huti v Krásně nad Bečvou (1894)*, popř. snímky s pohledy na město Štramberk (1898).

Z 20. let 20. století pocházejí krajinářské snímky Osvalda Kotoučka, který ještě fotografoval na skleněné desky. Ve fotoarchivu muzea je evidováno 175 kusů skleněných desek. Osvald Kotouček byl nejen fotograf, ale i majitel obchodu se smíšeným zbožím, ve kterém bylo knihkupectví, papírnictví a prodej časopisů a také bezplatná poradna pro turisty. Svým fotoaparátem zachytil Rožnov a jeho okolí. Zdokumentoval údolí Horní, Dolní a Prostřední Bečvy, Hutiska, Velkých Karlovic, Rožnova, také budovy, jako je Léčebný dům (dnes Společenský dům) v Rožnově nebo škola na Soláni, tehdy ještě dřevěná. Snímky byly většinou použity pro výrobu pohlednic. Osvald Kotouček zaznamenal také průběh prvního *Valašského roku* a fotografie použil při vydávání propagačních brožurek.

Jeho nástupcem se později stal Vladimír Hambálek. K zajímavým větším celkům v muzejní sbírce patří i soubor fotografií, včetně negativů, získaný v roce 1980 od K. O. Hrubého. Jedná se o místopisně určené a datované snímky z let 1949–1970 se záběry krajiny, usedlostí i jednotlivých staveb zasazených v krajině, polností a cest. Dále jsou to portréty obyvatel usedlostí, interiérové záběry, fotografie

zobrazující práce na poli, kování koně, sušení sena nebo i snímek masopustní masky *pohřebenáře*. Místopisně jde o záběry z oblasti Nového Hrozenkova, Velkých Karlovic, Halenkova, Karolinky, Valašské Bystřice, Huslenek, Zděchova, Starých Hamrů aj. Mezi etnografickými dokumentárními fotografiemi nelze opomenout ani dochované záběry běžných domácích interiérů, dvorů a zahrádek, uložení dřeva, detaily stavebních prvků, štítů, dominantních budov a objektů, jako kostely, školy, Boží muka, napajedla aj.

Okruhem početně méně zastoupeným jsou **fotografie pracovní**, dokumentující především pracovní postupy a techniky a jednotlivá řemesla. Fotografie ve sbírce Valašského muzea zachycují nejrůznější zemědělské práce, jako je sušení a sklizení sena, orání, rozvážení hnoje, mlácení obilí, pastva dobytka, krmení zvířat, ale také záběry z výrobních provozů, svoz dřeva, lámání kamene. Zastoupeny jsou i snímky dokumentující jednotlivá řemesla, díky záběrům dílen, výrobních postupů, náradí i finálních výrobků.

Ve Valašském muzeu se dochoval významný soubor 140 fotografií a pohlednic výhradně s tematikou národopisné slavnosti *Valašský rok* 1925. Největší zájem fotografů přitahovala Valašská svatba z Rožnova, která je zachycena na 39 záběrech. Ženicha a nevěstu předváděli Rožnované Márynka Skalková a Květoslav Holub, družby Matěj Kopecký a Ludvík Kulišák z Házovic a dále účinkovali Metoděj Jahn, stolař Jan Kramoliš, Karel Majer, paní Frydrychová, rodina Hadvižďáková aj. Další fotografie zachycují programy, v nichž krojované skupiny z různých lokalit Valašska předváděly obyčejně výročního i rodinného cyklu: *Mařena* (Hutisko), *Šmigrust* (Vidče), *Stavění máje* (Dolní Paseky), *Vyhánění dobytka o svatém Duchu* (Rožnov), *Dojení* (Zubří),

Na seně. Inv. č. A 34562, Nový Hrozenkov, 1932. (Autor neznámý)

Orszácká zemanská svatba (Nový Hrozenkov), *Dožatá* (Zubří a Hutisko), *Přástky* (Házovice a Zubří), *Pastuši*, *Dorota* (děti z Hutiska), *Zasedání obecní rady v Rožnově p. R. ze 17. století* (Rožnov). V dalších programech účinkovaly muziky a taneční skupiny z Hutiska, Valašské Bystřice, Rusavy, Nového Hrozenkova. K záběrům z *Valašského roku* je nutné zařadit také fotografie a pohlednice, které byly vydány již před slavnostmi a v jejich průběhu se prodávaly. Byly to především pohlednice místopisné. Okresní musejní

spolek v Rožnově pak podal žádost organizátorům *Valašského roku*, aby mu byl povolen výhradní prodej pohlednic během slavností. Žádost byla kladně vyřízena s tím, že budou prodávány pohlednice, které si spolek sám zajistí. Příjem z prodeje měl být použit na úhradu dluhu, který vznikl při stavbě muzea. Fotografie a pohlednice z *Valašského roku* 1925 se staly dokladem doby a vzácným studijním materiálem pro odborníky i amatéry, kteří se tímto obdobím a souvisejícími událostmi zabývají.

GENEALOGIE

Dne 1.12. 2000 bylo Valašským muzeem v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm zřízeno a uvedeno do činnosti Genealogické centrum Valašska poskytující specializované služby v oblasti genealogie. Jedná se o činnost nadstandardní, která není pro muzea typická, protože je především doménou archivů.

Posláním Genealogického centra je zkoumat, shromažďovat, uchovávat, zpracovávat a prezentovat veřejnosti genealogický a historicko-demografický materiál vztahující se k regionu Valašska, tj. nejvýznamnější části sběrné oblasti Valašského muzea v přírodě se zvláštním zaměřením na oblast rané užitě občanské genealogie, od nejstarších počátků valašských rodů až do roku 1789.

Genealogické centrum využívá více jak třicetileté zkušenosti vyplývající z úspěšného zpracování tak mimořádně obtížného regionu, jakým je Valašsko. Ve svých soudech se může opřít o nejrozsáhlejší dokumentační materiál, jaký byl k řešení této problematiky shromážděn.

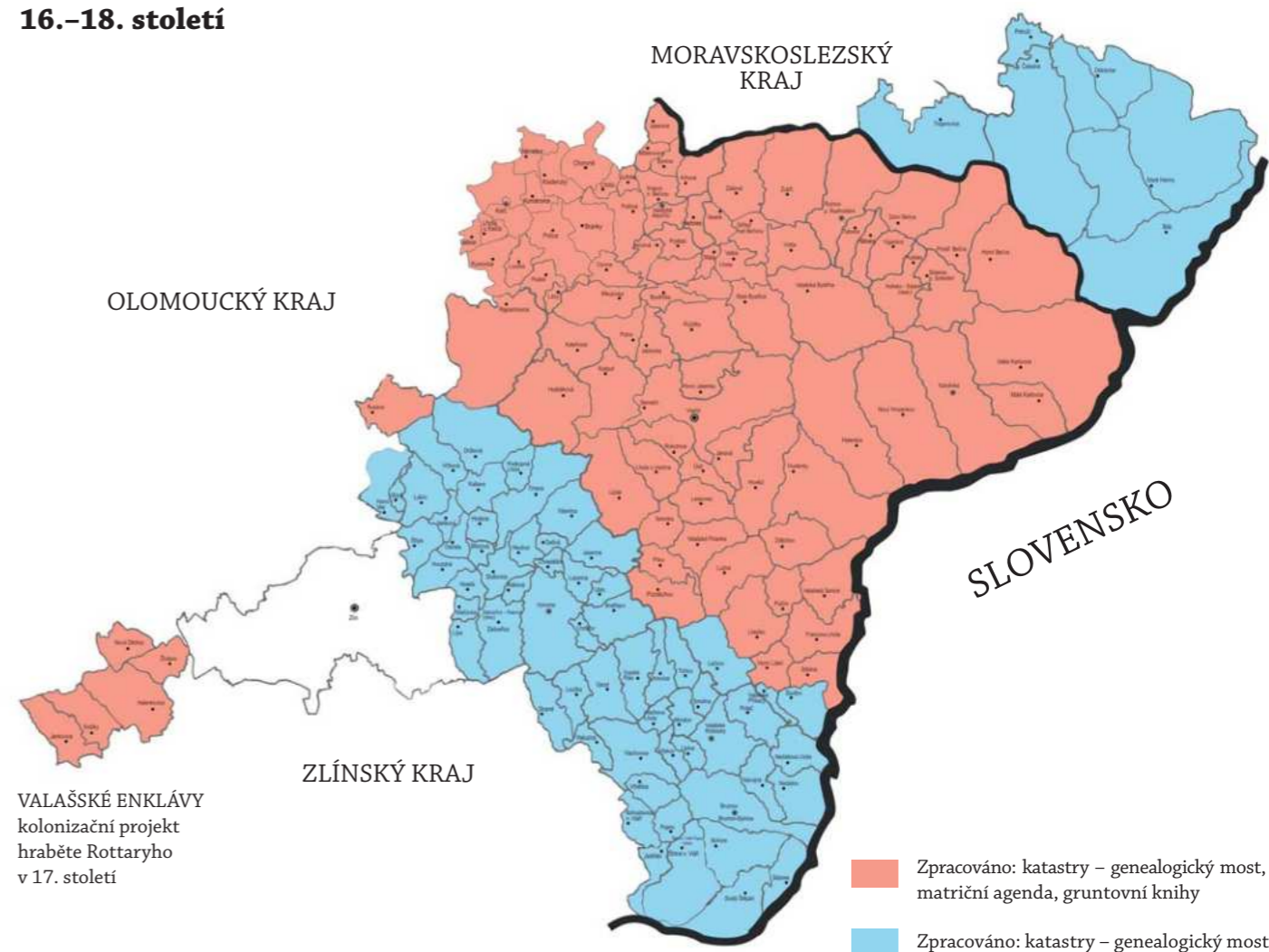
Vznikem Genealogického centra Valašska byla vytvořena sbírková skupina genealogie, která se stala součástí sbírkového fondu muzea. Její počátky byly založeny na výsledcích dlouholetého výzkumu soukromého badatele Vladimíra Rolince z Olšovce na straně jedné a na výsledcích výzkumů odborných pracovníků Valašského muzea na straně druhé. Byla vytvořena rozsáhlá a ucelená databáze informací umožňující nahlédnout do problematiky rodů všech sídelních lokalit Valašska v 16.–18. století.

Skupina obsahuje ucelený soubor rodinných (populačních) listů se zpracovanými údaji čerpajícími z archivních pramenů, pocházejících ze zmiňovaného časového

období a regionu. V oblasti Rožnovska jsou to obce Brňov, Dolní Bečva, Hážovice, Horní Bečva, Hutisko, Malá Bystřice, Malá Lhota, Prostřední Bečva, Rožnov pod Radhoštěm, Solanec, Strítež nad Bečvou, Valašská Bystřice, Velká Lhota, Velké Karlovice, Veselá, Vidče, Vigantice, Tylovice, Zašová, Zubří; v oblasti Vsetínska: Bystřička, Halenkov, Hošťálková, Hovězí, Hrozenkov, Jablunka, Janová, Jasenka, Kateřinice, Lhota u Vsetína, Liptál, Mikulůvka, Pržno, Ratiboř, Rokytnice, Růžďka, Seninka, Ústí u Vsetína, Vsetín, Zděchov; v oblasti Valašskomeziříčska: Bynina, Hrachovec, Jarcová, Jasenice, Juřinka, Krásno, Krhová, Křivé, Mštěnovice, Oznice, Poličná, Valašské Meziříčí; v oblasti Senicka: Francova Lhota, Horní Lideč, Leskovec, Lidečko, Lužná, Pozděchov, Prlov, Pulčiny, Střelná, Valašská Polanka, Valašská Senice; v oblasti Kelečska: Babice, Branky na Moravě, Choryně, Kelč, Kelč-Posvátno, Kladeruby, Komárovice, Kunovice, Lázy, Lhota u Choryně, Lhota u Kelče, Loučka, Nemetice, Podolí, Police, Rajnochovice, v oblasti valašských enkláv: Halenkovice, Jankovice, Košíky, Kudlovice, Nová Dědina, Rusava a Žlutava.

Sbírkou rodinných (populačních) listů doplňuje zpracovaný genealogický most pro výše uvedené obce. Je výsledkem odborného výzkumu v Moravském zemském archivu v Brně. Odborný výzkum je zaměřen především na oblast Valašska a je rovněž směřován na přilehlé sídelní lokality, které s naším regionem bezprostředně souvisí (Kelečsko, Frenštátsko a některé obce Novojičínska). Formou excerptů údajů z matrik, dalších archiválií a dokumentů, včetně jejich kritického zhodnocení, jsou informace cíleně doplňovány do databáze populačních listů jednotlivých obcí. Syntézou zpracovaných

GENEALOGICKY ZPRACOVANÝ REGION VALAŠSKA 16.–18. století

otec: Andreas Mikulčík
(Mikulec, Mikulenčák)

VEL BORÁK
VEL SLOVÁČEK /SLOVÁK/
VEL ONDRUŠ /ANDRIÁŠ
* kol. 1683 městečko

děti:
* Mikulec
Anna + 28. 12. 1724
sňatek □ 23. 2. 1705
EVA
dcera
Tomáše Boraka
Velká Bečva = Solanec
* 13. 1. 1711 Marianna Borak
kmotři: Eliáš Planka + (M) Kapitán Hutisko-Solanec

Solanec Mikulenčák Borák
* 31. 1. 1714 EVA □ 15. 5. 1733 Martin
kmotři: Eliáš Planka + (M) Kapitán syn G. Tahový

Karlovice Slováček
* 10. 3. 1717 Rosina □ 28. 6. 1735 Martin
Jakub Kapitán + (B) Eliáš Ma. Mroček Hutisko

Karlovice Borák
* 27. 6. 1719 Jan 8. 1. 1739 vdova
Jakub Kapitán + B Eliáš Anna Michael Volek

Borák
Josef + 15.11.1751 /20let/

Karlovice Borák Andriáš
* 21.2.1723 Suzanna + 16.1.1725 /1½ roku/
J. Minařík + (MAGD) J. Kapitán

Karlovice Borák
* 18.4.1726 Suzanna + 26.6.1726 /9 týdnů/
kmotři: J. Minařík + (MAGD) J. Kapitán

*15.5.1727 Katharina Mikulec
J. Minařík + (MAGD) J. Kapitán

*15.11.1730 Georg Mikulec
J. Minařík + (A) z Vigantic

V období 1732 - 1738
chybí rodná matrika

Mikulec
Andreas

JMÉNO KMOTRA KOMU KMOTROVAL DATUM KŘTU

Eva Borák W + (K) Bambuch^{H¹⁶} 14. 4. 1710
Eva Ondruš W + (K) Bambuch^{Sol} 1. 3. 1713
Eva Slovák W + (K) Bambuch^{Kar} 13. 2. 1717
Eva Slovák W + (K) Bambuch^{Kar} 30. 9. 1722

Eva Ondryáš JA + (S) Krcha^{Sol} 31. 12. 1711
Eva Borák JA + (S) Krcha^{Sol} 26. 9. 1713
Eva Mikulec JA + (S) Krcha^{Sol} 26. 6. 1715
Andreas Borák JA + (S) Krcha^{Kar} 15. 2. 1718
Andreas Slováček JA + (S) Krcha 18. 8. 1720
Andreas Slovák JA + (S) Krcha 7. 5. 1723

Andreas Mikulec G. + (S) Korytář 28. 4. 1719
Andreas Mikulec G. + (S) Korytář 21. 12. 1721
Andreas Borák G. + (S) Korytář 12. 3. 1729

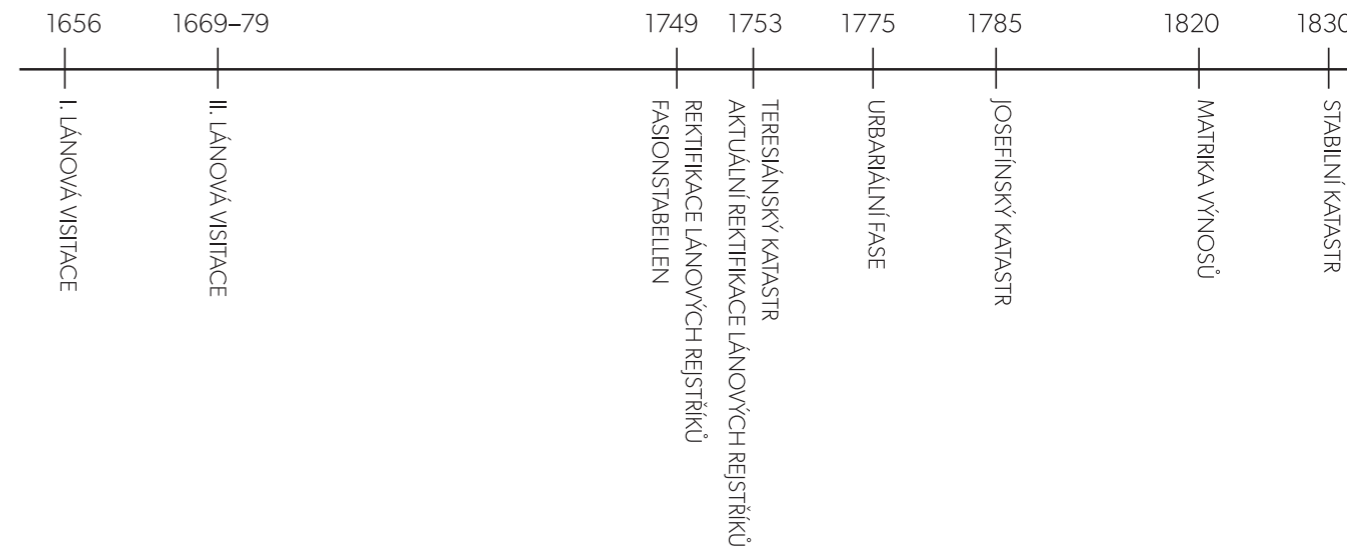
Andreas Borák Štefan + (MAGD) Ševců 26. 4. 1716
Andreas Borák ————— 15. 6. 1718
Andreas Slovák ————— 25. 7. 1723
Andreas Borák Štefan + (MAGD) Podšťastný 12. 3. 1721

Eva Ondruš J + (K) Drost 11. 4. 1718
Eva Ondruš J + (A) Jakšik 29. 3. 1718
Eva Ondruš J + (A) Jakšik 26. 3. 1721
Eva Ondruš j + (A) Jakšik 26. 3. 1724
Eva Slovák Michal + (A) Bill 7. 2. 1722

Rodinný (populační) list – líc a rub.

GENEALOGICKÝ „MOST“

PRO OBDOBÍ RANÉ GENEALOGIE PLATNÝ POUZE PRO MORAVU A SLEZSKO

údajů skupiny genealogie je *Jmenný rejstřík rodných listů*, který udává výskyt příjmení v daném regionu (95000 položek), a *Registr znásobených příjmení* zahrnující oblast Vsetínska (8500 položek). Oba jsou zpracovány v elektronické podobě. Genealogické centrum Valaška poskytuje bezplatnou poradní činnost s důrazem na rozšíření poznatků o nových

moderních trendech v rané užití občanské genealogii. Centrum však nenahrazuje individuální výzkum jednotlivců a nechce ani suplovat tvorbu rodokmenů za jednotlivé badatele. Poskytne radu a může velmi účinně pomoci právě v badatelsky nejkritičtější období, od počátků existence písemných pramenů a dokladů do roku 1789.

jmenný_rejstřík_rodných_listů - Imenný rejstřík rodných listů - Valašské muzeum v přírodě

Soubor Úpravy Zobrazit Výběr Záznamy Nástroje Nápověda

Křestní jméno:	Příjmení:	Příjmení po znásození:	Znak zjištění:	Datum zjištění:	Obec výskytu:	Číslo domu:	Poznámka:	Datum zápisu:	Zapsal:	Datum:	Aktualizoval:
G+K	Bim,Bohm,Bem	Antonin	s	8.11.1711	Břňov			16.7.2005 20:35:	Tata	23.7.2005 18:01:	Tata
G+K	Štrbik		*	29.1.1673	Břňov			23.7.2005 17:58:	Tata	23.7.2005 17:58:	Tata
G+K	Šimčík		s	3.11.1747	Břňov			19.7.2005 20:20:	Tata	23.7.2005 18:17:	Tata
G+K	Krpela		*	18.10.1654	Břňov			23.7.2005 17:54:	Tata	23.7.2005 17:54:	Tata
G+K	Zamečnik		*	27.5.1759	Břňov			23.7.2005 18:17:08	Tata	23.7.2005 18:17:08	Tata
G+K	Skalik		s	7.5.1743	Břňov			23.7.2005 17:54:	Tata	23.7.2005 17:54:	Tata
G+K	Vanduch		s	15.4.1760	Břňov	12		23.7.2005 18:14:	Tata	23.7.2005 18:14:	Tata
G+K	Skalka		s	25.1.1761	Břňov			23.7.2005 17:54:	Tata	23.7.2005 17:54:	Tata
G+K	Forajter		s	8.2.1722	Břňov			16.7.2005 21:01:	Tata	16.7.2005 21:01:	Tata
G+K	Pecziva		s	17.6.1725	Břňov			23.7.2005 17:53:	Tata	23.7.2005 17:53:	Tata
G+M	Šimčík		+	25.10.1748	Břňov			23.7.2005 17:58:	Tata	23.7.2005 17:58:	Tata
G+M	Krpel		s	26.1.1749	Břňov	5		19.7.2005 20:21:	Tata	19.7.2005 20:21:	Tata
G+M	Korabečny		*	29.4.1696	Břňov	4	Bystřička,Korábka	19.7.2005 19:43:	Tata	19.7.2005 19:43:	Tata
G+M	Krpela		s	7.10.1725	Břňov			19.7.2005 20:21:	Tata	19.7.2005 20:21:	Tata
G+M	Forajtr		+	5.1.1747	Břňov			16.7.2005 21:01:	Tata	16.7.2005 21:01:	Tata
G+MG	Neřad	Hajny	s	23.6.1686	Břňov			16.7.2005 21:04:	Tata	16.7.2005 21:04:	Tata
G+MG	Hajny	Neřad	s	23.6.1686	Břňov			16.7.2005 21:03:	Tata	16.7.2005 21:03:	Tata
G+RO	Czabak,Cabak,C		s	5.5.1752	Břňov			16.7.2005 20:43:	Tata	16.7.2005 20:43:	Tata
G+SU	Vaněk		s	29.1.1673	Břňov			23.7.2005 18:14:	Tata	23.7.2005 18:14:	Tata
G+SU	Neřad	Chromy,Kostelnik,Zatorsky	s	11.1.1711	Břňov			19.7.2005 7:56:1	Tata	19.7.2005 7:56:1	Tata
G+SU	Kostelnik	Chromy,Neřad,Zatorsky	s	11.1.1711	Břňov			19.7.2005 7:55:4	Tata	19.7.2005 7:55:4	Tata
G+SU	Krupik		s	14.1.1749	Břňov		Křivé	19.7.2005 20:28:	Tata	19.7.2005 20:28:	Tata
G+SU	Fišerka		*	13.11.1729	Břňov			16.7.2005 20:50:	Tata	16.7.2005 20:50:	Tata
G+SU	Zatorsky	Chromy,Kostelnik,Neřad	s	11.1.1711	Břňov			19.7.2005 7:56:5	Tata	19.7.2005 7:56:5	Tata
G+SU	Kopřiva		s	13.6.1660	Břňov		Křhová	19.7.2005 19:39:	Tata	19.7.2005 19:39:	Tata
G+SU	Chromy	Kostelnik,Neřad,Zatorsky	s	11.1.1711	Břňov			19.7.2005 7:55:0	Tata	19.7.2005 7:55:0	Tata
J	Štrbik	sňatek dcery - DO	s	19.6.1689	Břňov			23.7.2005 18:11:	Tata	23.7.2005 18:11:	Tata
J+A	Korabečny		s	2.6.1767	Břňov	17		19.7.2005 20:16:	Tata	19.7.2005 20:16:	Tata
J+A	Tkadlec		s	3.2.1740	Břňov	8		23.7.2005 18:13:	Tata	23.7.2005 18:13:	Tata
J+A	Květoň,Kvietoň,K	Krpela	s	21.1.1714	Břňov			23.7.2005 17:35:	Tata	23.7.2005 17:35:	Tata
J+A	Chilica,Kilica		s	22.1.1742	Břňov			19.7.2005 7:52:4	Tata	19.7.2005 7:52:4	Tata
J+A	Krpela	Kvietoň,Květoň	s	21.1.1714	Břňov			19.7.2005 20:22:	Tata	19.7.2005 20:22:	Tata
J+A	Skalka		+	28.4.1737	Břňov	13		23.7.2005 17:55:	Tata	23.7.2005 17:55:	Tata
J+A	Fojt	Czuboň,Cuboň,Hruboň	*	1.12.1702	Břňov			16.7.2005 20:49:	Tata	16.7.2005 20:49:	Tata
J+A	Švab		s	9.6.1708	Břňov		Jarcová	23.7.2005 18:12:	Tata	23.7.2005 18:12:	Tata
J+A	Hruboň	Czuboň,Cuboň,Fojt	*	1.12.1702	Břňov			19.7.2005 7:41:4	Tata	19.7.2005 7:41:4	Tata
J+A	Skalka		s	4.2.1726	Břňov			23.7.2005 17:55:	Tata	23.7.2005 17:55:	Tata
J+A	Miček,Mička,Mič		*	4.8.1658	Břňov			23.7.2005 17:38:	Tata	23.7.2005 17:38:	Tata
J+A	Kuba,Kubu		*	1.12.1683	Břňov			19.7.2005 20:29:	Tata	19.7.2005 20:29:	Tata
J+A	Neřad		s	20.1.1675	Břňov		Bystřička	23.7.2005 17:41:	Tata	23.7.2005 17:41:	Tata
J+A	Opršal		s	30.1.1656	Břňov		Křivé	23.7.2005 17:49:	Tata	23.7.2005 17:49:	Tata
J+A	Kabelač		s	9.10.1735	Břňov	3		19.7.2005 19:33:	Tata	19.7.2005 19:33:	Tata
J+A	Czuboň,Cuboň	Fojt,Hruboň	*	1.12.1702	Břňov			16.7.2005 20:49:	Tata	16.7.2005 20:49:	Tata
J+AE	Novosad	Czabak,Cabak	s	3.3.1726	Břňov			16.7.2005 20:45:	Tata	16.7.2005 20:45:	Tata
J+AE	Palat	Janoš,Kopřiva	*	2.4.1713	Břňov	14		19.7.2005 19:26:	Tata	19.7.2005 19:26:	Tata
J+AE	Czabak,Cabak	Novosad	s	3.3.1726	Břňov			16.7.2005 20:45:	Tata	16.7.2005 20:45:	Tata
J+AE	Janoš	Kopřiva,Palat	*	2.4.1713	Břňov	14		19.7.2005 19:26:	Tata	19.7.2005 19:26:	Tata
J+AE	Frydich		s	27.1.1761	Břňov	6		16.7.2005 21:02:	Tata	16.7.2005 21:02:	Tata
J+AE	Kopřiva	Janoš,Palat	*	2.4.1713	Břňov	14		19.7.2005 19:26:	Tata	19.7.2005 19:26:	Tata
J+B	Šimčík		*	20.6.1761	Břňov	1		23.7.2005 17:58:	Tata	23.7.2005 17:58:	Tata
J+DO	Jurka,Jurku		s	4.2.1657	Břňov			19.7.2005 19:31:	Tata	19.7.2005 19:31:	Tata
J+DO	Hruboň		*	25.3.1678	Břňov			16.7.2005 21:06:	Tata	16.7.2005 21:06:	Tata
J+ESTER	Kopřiva	Janoš	+	12.5.1730	Břňov			19.7.2005 19:24:	Tata	19.7.2005 19:24:	Tata

1/253 Výběr: Evidence Obec výskytu obsahuje "Břňov" Řazení: Křestní jména

Jmenný rejstřík rodných (populačních) listů – ukázka počítačového zpracování.

registр_prijmeni - Registr příjmení - Valašské muzeum v přírodě

Soubor Úpravy Zobrazit Výběr Záznamy Nástroje Nápověda

Příjmení:	Křestní jméno	Příjmení po	Znak zjištění	Datum zjištění	Obec výskytu:	Číslo domu:	Poznámka:	Datum zápisu:	Zapsal:	Datum:	Aktualizoval:
BARABAS	ANDR+A	Tomáček	S	20.10.1652	BYS Mik RU		F	26.6.2003 9:50:4	Barabášova	26.6.2003 9:50:4	Barabášova
BASUBAHSEL	G+K	Adámek	S	29.02.1722	BYS PRZ		F	26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
BASUBAHSEL	G+K	Mlýnecký	*	06.01.1726	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
BASUBAHSEL	W+A	Břečka	*	10.02.1705	BYS RU			26.6.2003 9:50:3	Barabášova	26.6.2003 9:50:3	Barabášova
BECHNY	MR+SU	Korabečny	k	22.02.1767	BYS RU			26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
BIŠOVSKÝ	MICHAEL+DO	Urban	*	20.01.1680	BYS RU			26.6.2003 9:49:1	Barabášova	26.6.2003 9:49:1	Barabášova
BIŠOVSKÝ	MICHAEL+DO	Vala	*	02.12.1678	BYS RU			26.6.2003 9:49:2	Barabášova	26.6.2003 9:49:2	Barabášova
BRECKA	W+A	Bast/Bahsel	*	10.02.1705	BYS RU			26.6.2003 9:49:1	Barabášova	26.6.2003 9:49:1	Barabášova
BRECKA	J+A	Drczcka	*	27.10.1667	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
BRECKA	GREGOR+DO	Rehoř	*	06.11.1721	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
BUSCH	MR+A	Šimčík	k	04.02.1751	BYS KAT			26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
CZANKO/CÁNIK	NH+MAGD	Stradiš	*	24.02.1750	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
CZANKO/CÁNIK	G+M	Hlaváč	S	11.05.1768	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:2	Barabášova	26.6.2003 9:49:2	Barabášova
CZČKA	ADAM+LU	Zaklenový	*	30.05.1647	BYS RU			26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
DANČÁK	G+RO	Malý	k	16.11.1759	BYS RU			26.6.2003 9:50:4	Barabášova	26.6.2003 9:50:4	Barabášova
DAREMNIA	P+DO	Kramolíš	k	21.10.1674	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
DOLOŽIL	MR+A	Urbančík	S	24.02.1664	BYS RU			26.6.2003 9:50:4	Barabášova	26.6.2003 9:50:4	Barabášova
DRZČKA	J+A	Břečka	*	27.10.1667	BYS RU			26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
GOLAN	MT+A	Heferek	S	13.02.1668	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
GOLAN	MT+A	Kolaník	*	07.05.1679	BYS RU			26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
GOLAN	MT+A	Malý Janek	*	10.04.1671	BYS RU			26.6.2003 9:50:1	Barabášova	26.6.2003 9:50:1	Barabášova
HALUPSKÝ	JO+RO	Chaloupecký	*	16.04.1771	BYS RU			26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
HVAJÁČ	G+M	Czank/Cánik	S	11.05.1768	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
HVAJATY/HVAJ	J+M	Holečák	*	21.04.1714	BYS RU			26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
HOFEREK	MT+A	Golaš	S	13.02.1668	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
HOLEČEK	J+M	Hlavatý/Hlaváč	*	21.04.1714	BYS RU			26.6.2003 9:50:4	Barabášova	26.6.2003 9:50:4	Barabášova
HOLEČEK	G+KRISTINA	Stradiš	*	13.03.1751	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
CHALOUPECKÝ	JO+RO	Halupský	*	16.04.1771	BYS RU			26.6.2003 9:50:4	Barabášova	26.6.2003 9:50:4	Barabášova
CHALOUPECKÝ	W+SU	Ostfanský	*	01.10.1736	BYS RU			26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
CHALOUPECKÝ	MR+RO	Kovář	k	02.03.1760	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
CHROMELA	G+SU	Jordan	S	04.06.1726	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
CHROMELA	MR+SU	Prostředník	S	22.11.1761	BYS RU		F	26.6.2003 9:50:3	Barabášova	26.6.2003 9:50:3	Barabášova
CHROMELA	ANDR+A	Valčák	S	17.01.1751	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:4	Barabášova	26.6.2003 9:49:4	Barabášova
INOUIL U JUDICE	J+A	Fojt	S	27.06.1660	BYS RU			26.6.2003 9:50:0	Barabášova	26.6.2003 9:50:0	Barabášova
JANDA	G+SU	Zátek/Zichař	S	29.11.1692	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
JORDAN	G+SU	Chromala	S	04.06.1726	BYS RU		F	26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
JORDAN	G+VERONKA	Veronik	*	01.08.1736	BYS RU			26.6.2003 9:50:4	Barabášova	26.6.2003 9:50:4	Barabášova
KANAT	J+EVA	Meža	k	01.08.1762	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
KOLANIK	MT+A	Golaš	*	07.05.1679	BYS RU			26.6.2003 9:49:5	Barabášova	26.6.2003 9:49:5	Barabášova
KORABEČNY	MR+SU	Bechný	k	22.02.1767	BYS RU			26.6.2003 9:49:1	Barabášova	26.6.2003 9:49:1	Barabášova
KOVAR	MR+RO	Chaloupecký	k	02.03.1760	BYS RU			26.6.2003 9:49:1	Barabášova	26.6.2003 9:49:1	Barabášova
KRAMOLIŠ	P+DO	Daremnia	k	21.10.1674	BYS RU			26.6.2003 9:49:1	Barabášova	26.6.2003 9:49:1	Barabášova
KRAMOLIŠ	MR+A	Pavlinek	S	27.09.1675	BYS RU			26.6.2003 9:49:0	Barabášova	26.6.2003 9:49:0	Barabášova
MAČEK	ADAM+SU	Urban	*	25.08.1747	BYS RU			26.6.2003 9:49:1	Barabášova	26.6.2003 9:49:1	Barabášova
MALÝ	G+RO	Dančák	k	16.11.1759	BYS RU			26.6.2003 9:49:3	Barabášova	26.6.2003 9:49:3	Barabášova
MALÝ JANEK	MT+A	Golaš	*	10.04.1671	BYS RU			26.6.2003 9:49:0	Barabášova	26.6.2003 9:49:0	Barabášova

1/63 Všechny záznamy Řazení: Příjmení

Naprostu nezbytnou roli pro fungování muzea jako paměťové instituce hrají dokumentační a studijní fondy. Tyto soubory nejsou zapsány v Centrální evidenci sbírek, podléhají tedy samostatné evidenci. Kromě archivu Ústředí lidové umělecké výroby se jedná o soubory otevřené a neustále doplňované. Pomocné fondy převážně dokumentují sbírkové předměty, činnost muzea a jeho zaměstnanců. Nejvýznamnějším souborem je archiv fotografií a negativů čítající dohromady několik set tisíc položek. Základní dokumentační řadu tvoří fotografie sbírkových předmětů, které jsou postupně vkládány do elektronického katalogu jako součást nezbytné dokumentace předmětu a zároveň existují ve fyzických kopiích. Muzeum zachycuje také svou vlastní činnost, ať už stavební či prezentační, nebo vzdělávací. V neposlední řadě jsou ve fotoarchivu uloženy fotografie z terénních výzkumů, které slouží jako neocenitelný zdroj poznání pro pracovníky muzea i externí badatele. Důležitou informační základnou je muzejní knihovna shromažďující českou i zahraniční odbornou literaturu z oboru etnologie, stejně jako odborné časopisy různé provenience. Nejcennější pro práci muzea je fond regio-

nálních časopisů a literatury, který umožňuje pracovníkům i jiným badatelům snadný přístup k jinak často těžko dostupným informačním zdrojům.

Posledním celkem je dokumentace výzkumné a dokumentační činnosti pobočky Ústředí lidové umělecké výroby v Uherském Hradišti. Jedná se o studijní fond, který již není doplňován a slouží především pro potřeby badatelů. Muzeum uchovává také další dokumentační fondy, které do knihy nebyly zahrnuty, stojí však za zmínku. Jedná se především o archiv stavební dokumentace a tzv. Kurialův archiv. Zde se nachází dokumentace ke všem stavbám realizovaným i v minulosti plánovaným a nerealizovaným ve Valašském muzeu v přírodě. Velmi cenná je část obsahující dokumentaci staveb v terénu, kterou je možné využít nejen jako studijní materiál, ale také jako podklad při navrhování vědeckých rekonstrukcí budov, které v terénu již nejsou dostupné.

Všechny pomocné a dokumentační fondy jsou nesmírně užitečnými pomocníky pracovníků muzea pro kvalifikovanou péči o sbírkové fondy a rozvoj muzea. Většina z nich zároveň slouží odborné veřejnosti jako nedocenitelný zdroj poznání.

Předchozí strana: **Výroba provazů.** Valašské muzeum v přírodě, 1980. (Foto Bedřich Přikryl).

FOTOARCHIV

Obrazová fotodokumentace má pro svou vypovídací hodnotu v muzejnictví nezastupitelnou roli. Je obrazovým pramenem mnohdy přesvědčivějším než psaný text. Jeho hodnota bývá doceňována zpravidla až za mnoho let, kdy se fotografie stávají často jedinými svědky minulosti.

Fotoarchiv shromažďuje obrazovou dokumentaci všech dějů souvisejících s činností Valašského muzea a jeho odborných zájmů. Dokumentuje například historii muzea, výzkumy odborných pracovníků v terénu, akviziční činnost či jiná muzea. Geograficky se jedná nejen o sběrnou oblast muzea,

Pracoviště oddělení dokumentace v Jaroňkově galerii. Rožnov pod Radhoštěm, 2015. (Foto Alena Fojtášková)

Uložení negativů v depozitáři.

Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Jan Kolář)

tn. severovýchodní Moravu, některá témata, jako lidová architektura nebo dokumentace muzeí v přírodě tuto oblast překračují. Velmi důležitou součástí tohoto pomocného sbírkového fondu je fotodokumentace sbírkových předmětů, expozic a živých sbírek muzea, která tvoří samostatnou řadu. Sběrka a s ní související dokumentační systémy se začaly utvářet již v prvních letech vzniku Valašského muzea jako instituce, v roce 1960. Cílená fotodokumentace byla vynucena zahájením dostavby muzea a rozšířením sbírkotvorné činnosti, mizením jevů tradiční kultury a objektů lidové

architektury v terénu. V tomto období byly zachyceny transfery roubených objektů do muzea, výzkumy odborných pracovníků a rovněž rozrůstající se sbírkový fond. V 70. letech byl položen základ pro systematickou fotodokumentaci s tematickým členěním a zvýšená pozornost byla věnována fotodokumentaci rostoucího sbírkového fondu Valašského muzea. Nosným informačním médiem se stal černobílý negativ. Koncem 80. let 20. století přesáhl počet evidovaných negativů sumu více než 60 000 kusů. Vznikla potřeba efektivního informačního systému, pomocí kterého by bylo možno

Uložení pozitivů v depozitáři. Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Jan Kolář)

vyhledat všechny druhy informací o tématu a jeho detailech v celém sbírkovém fondu muzea. Ten byl také vzápětí zaveden a po získání prvního počítače v roce 1989 byla data naváděna do nově vytvořené databáze. Tento informační systém se však nepodařilo prosadit nad rámec Valašského muzea a nebyl kompatibilní s nově utvářenými systémy pro evidenci a dokumentaci sbírek v muzeích a galeriích, tedy se systémy Demus a Bach. V roce 1996 proto Valašské muzeum začalo pro tuto činnost používat systém Bach „ProMuzeum“. Nové informační technologie a postupy umožnily efektivnější zpracování informací z fotoarchivu a v rámci jeho prezentace veřejnosti i rozšíření badatelských standardů. V roce 2006 byla zahájena digitalizace tohoto pomocného sbírkového fondu. Výstupem je on-line katalog sbírkového fondu veřejně dostupný na webových stránkách Valašského muzea. I když je v rámci fotodokumentace kladen hlavní důraz na klasický negativní materiál, využívá muzeum i digitální techniku. Z hlediska svého obsahu je fotoarchiv profilován a tematicky členěn na dvě základní skupiny:

1. Snímky zachycují historii Valašského muzea, fotodokumentaci tradiční lidové architektury, akvizice muzea, terénní výzkumy a jevy v rámci zvykoslovného roku.
2. Snímky dokumentující sbírkové objekty a předměty muzea. Na tvorbě fotoarchivu Valašského muzea se podíleli odborní pracovníci, ale zejména fotografové muzea: Bedřich Přikryl (1967–1991), Edita Ondrušková-Porubská (1991–1998), Mikuláš Parma (1998–2000), Karel Matocha (2000–2009), Ctimír Štrunc (2009–2011) a Jan Kolář (2011–dosud). Fotoarchiv v současné době tvoří 210 000 inventárních jednotek a jedná se tedy o nejobsáhlejší fond Valašského muzea.

ODBORNÁ KNIHOVNA

Historie knihovny Valašského muzea v přírodě je úzce spjata s historií muzea. Vytvořila se současně s jeho budováním. Její obsah byl zpočátku tvořen dary a odkazy členů Valašského musejního a národopisného spolku, zejména sourozenců Jaroňkových. Následně se rozrůstal díky darům příznivců muzea a zejména díky cíleným nákupům. Od 60. let 20. století se začal systematicky tvořit a zpracovávat knihovní fond se zaměřením hlavně na lidové stavitelství, řemesla, umění a na regionální literaturu.

Knihovna muzea je veřejně přístupnou knihovnou se specializovaným fondem. Je budována v návaznosti na záměry obsažené ve zřizovací listině, především na kulturněhistorickou a etnografickou dokumentaci sběrné oblasti Moravského Valašska, Těšínska a Kopanic. Shromažďuje fondy odborné literatury, sbírky tištěných památek a rozmanitých dokumentů. Muzejní knihovna je od roku 2002 zapsána Ministerstvem kultury do evidence jako Odborná knihovna Valašského muzea v přírodě, specializovaná knihovna.

Knihovna, Juvův dům v Rožnově pod Radhoštěm. Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Jan Kolář)

V roce 1976 byla při Ústředním muzeologickém kabinetu založena oborová komise knihoven muzeí a galerií, kterou po roce 1990 zaštiťovala přímo Knihovna Národního muzea. Od roku 1997 jsme stejně jako ostatní knihovníci muzeí sdruženi v Knihovnické komisi Asociace muzeí a galerií České republiky.

Knihovna je členěna na oddělení knih, periodik a audiovizuálních médií. Zahrnuje, kromě všeobecných encyklopedií a slovníků, knihy, časopisy a další materiály z oborů historie, etnografie, muzeologie, archeologie, přírodních věd, vlastivědy a umění. Knižní fond v současnosti čítá celkem 19 280 svazků a 860 jednotek fonotéky, videotéky a filmotéky. Uvedené fondy spravuje knihovnice, která je zároveň kurátorkou sbírky starých tisků.

Nejvýznamnější součástí fondu tvoří **odborná literatura** zaměřená na hlavní zájmové okruhy muzea. Jedná se především o literaturu etnografickou se zaměřením na lidovou architekturu a stavitelství, tradiční řemesla, odívání, zvykosloví a folklor. Kromě etnografických a folkloristických publikací knihovna shromažďuje a uchovává i literaturu příbuzných oborů. Zde se taktéž nacházejí monografie a periodika regionálního charakteru, která již mají statut sbírkového předmětu. Knihovna disponuje bohatým fondem **regionální literatury**, jenž zahrnuje písemnosti od počátku 19. století vztahující se tematicky k regionu Valašsko a k sousedním oblastem. Tato součást sbírek byla shromažďována nepřetržitě a systematicky a mnohdy obsahuje jedinečná díla. Nejpočetněji jsou zastoupeny práce Matouše Václavka (1842–1908), Čenka Kramoliše (1862–1949), Františka Sokola-Tůmy

(1855–1925), Metoděje Jahna (1865–1942), Františka Horečky (1894–1976) a z novodobých autorů například Marie Podešvové (1901–1994) nebo Oldřicha Šuleře (1924–2015).

Velký informační potenciál nabízí oddělení **periodik**. Tato databáze zahrnuje skoro 8 000 položek, eviduje více než devadesát titulů odborných časopisů a z toho třicet titulů je pravidelně doplňováno. Nabízíme širokou produkci české, ale i zahraniční časopisecké literatury. Jedním z nejstarších a nejvýznamnějších českých vědeckých časopisů je *Český lid*, vycházející v Praze už od roku 1891 dodnes. Pro odbornou práci zaměstnanců muzea je stejně nepostradatelný *Národopisný věstník československý* (1906–1956), jenž nahradil starší *Národopisný sborník československý* (1897–1905). V letech 1914–1924, kdy nevycházel *Český lid*, byl jediným centrálním oborovým periodikem v Československu. Současný *Národopisný věstník* je vědecký recenzovaný časopis, zaměřený na studium tradiční lidové kultury středoevropského prostoru a současných kulturních forem vznikajících z lidových tradic. V současné době představuje druhý nejdéle vydávaný oborový vědecký časopis české etnologie. Mladší, ale neméně významné, jsou *Národopisné aktuality*, vycházející v letech 1964–1990 v Ústavu lidové kultury ve Strážnici, po změně názvu a obsahu vychází od roku 1991 jako *Národopisná revue*. Přináší témata z oblasti tradiční kultury, ze současných etnologických výzkumů i z výzkumů současné společnosti. Rozsáhlou část *Národopisné revue* tvoří zprávy o odborných konferencích, seminářích či výstavách, ale také recenze nových publikací, zprávy a informace o českých i zahraničních folklorních festivalech. Součástí *Národopisné revue* jsou také

Badatelna knihovny. Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Jan Kolář)

samostatně vydávané personální bibliografie mapující díla významných vědeckých osobností české etnologie.

Z oddělení regionálních časopisů je bohatě využíván časopis *Valašsko*, vlastivědná revue vycházející od prosince 1998 jako nástupce muzejního *Zpravodaje Okresního vlastivědného muzea Vsetín* a současně jako pokračovatel věstníku *Naše Valašsko* ze 30. let 20. století a sborníku *Valašsko* z 50. let 20. století. Uveřejňuje odborné i populárně-naučné příspěvky z historie, etnografie, přírodních věd a významných událostí současného života regionu Valašska a přilehlých oblastí. Značnou část obsahu tvoří prezentace muzejních sbírek, výstavní, expoziční či edukační činnosti a výsledky odborných výzkumů pracovníků

Muzea regionu Valašsko. Dále představuje tradiční lidová řemesla a jejich nositele, zajímavosti z folklorního života, literární recenze a ukázky místního dialektu. Bohatě využívaným časopisem je taktéž *Dolina Urgatina: valašský vlastivědný sborník*, od roku 1948 s podnázvem *Vlastivědný sborník Horního Vsacka*, jehož vydavatelem byl Valašský krúžek ve Velkých Karlovicích v letech 1946–1951. *Dolina Urgatina* byla následně sloučena s titulem *Naše Valašsko*.

Značnou skupinu periodik tvoří zahraniční časopisy, zejména slovenské, polské, ruské a slovinské. V prvé řadě je to *Slovenský národopis*, časopis prezentující výsledky výzkumu v oblasti etnologie, kulturní a sociální antropologie

Badatelna knihovny. Valašské muzeum v přírodě, 2015. (Foto Jan Kolář)

a příbuzných disciplín. Vydavatelem je Ústav etnologie Slovenskej akadémie vied v Bratislave. V oddělení periodik jsou uloženy kompletní ročníky z let 1953–1990.

Rozsáhlá odborná práce Etnografického Muzea v Martine je prezentována vlastní ediční činností. Již od roku 1896 dosud vydává *Zborník Slovenského národného múzea v Martine – Etnografia*. V oddělení periodik jsou k dispozici úplné ročníky od roku 1964 a soubor je každoročně doplňován v rámci meziknihovní výměny, dnes již zahraniční. Ze zahraniční produkce mimo Slovensko jsou v muzejní knihovně k nalezení *Materiały* Muzea budownictwa ludowego w Sanoku nebo *Etnolog* Slovinského etnografického muzea v Lublani a podobné.

Fond knihovny je systematicky rozšiřován nákupy, českou i zahraniční meziknihovní výměnou a občas i dary. V rámci zahraniční výměny publikací knihovna spolupracuje s většinou knihoven muzeí v přírodě, a to především na Slovensku, v Polsku, Německu, Maďarsku, Rumunsku, Norsku, Švédsku a Finsku, ale i dalšími. Objem publikací, brožur, elektronických zdrojů a nejrůznějších tiskovin dynamicky narůstá, a proto v roce 2013 byly všechny dokumenty vyčleněny a následně soustředěny do samostatného oddělení.

Fonotéka obsahuje nahrávky z terénu s orientací na etnografický a orální výzkum realizovaný odbornými pracovníky Valašského muzea v 60. letech minulého století. Součástí

DOKUMENTACE ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY

fonotéky je i ucelený soubor zvukových nahrávek (kopií) pořízených ze Zlatého fondu českého rozhlasu za přispění předního moravského folkloristy a hudebníka Jana Rokyty.

Videotéka uchovává filmové záznamy významných událostí z historie muzea a zvykoslovných programů, pořizované od 90. let minulého století. Nejstarším a nejen pro muzeum jedinečným dokumentem sbírky je filmový záznam *Valašského roku 1925*, programu připraveného k slavnostnímu otevření muzea. Jedná se o neozvučený filmový záznam s ucelenými sekvencemi tanců a zvyků na Valašsku režiséra a kameramana Cyrila Kašpara. Pořízení záznamu si u společnosti Tatrafilm Trenčín tenkrát objednal Valašský musejní a národopisný spolek. Bohužel se dochovala pouze jedna třetina, asi 780 metrů.

Filmotéka představuje dokumentační materiál, zachycující etnografické jevy v terénu, především z období konce 60. až 80. let minulého století. Mimo jiné obsahuje vítězné snímky ze soutěžní amatérské přehlídky filmů *Etnofilm Rožnov*. Část tohoto fondu je digitalizovaná.

Knihovní fond je zpřístupňován také prostřednictvím on-line katalogu knihovnického systému Clavius. Součástí katalogu je i databáze ANAL, zpřístupňující články z vybraných regionálních a celostátních časopisů a sborníků. Tato databáze zahrnuje v současné době přes 7492 článků.

Badatelům z řad odborné, ale i laické veřejnosti a ostatním čtenářům slouží technicky vybavená studovna, je k dispozici počítač s možností vyhledávání v elektronickém katalogu knihovny a v on-line databázích. Od roku 2007, kdy knihovna sídlí v prostorách Juvova domu na ulici Palackého, bylo

realizováno 4980 návštěv badatelů a čtenářů, během kterých se uskutečnilo 35529 výpůjček. Největší skupinu badatelů tvoří studenti především vysokých škol a nadšení mladí lidé udržující tradiční lidovou kulturu na Valašsku, ve folklorních souborech, divadelních spolcích nebo v jiných zájmových skupinách. Knihovna neposkytuje pouze badatelské služby. Různými cestami se otevírá také návštěvníkům a všem zájemcům o regionální literaturu, a to například formou besed či komentovaných prohlídek spojených s prezentací knih z produkce Valašského muzea. V roce 2015 se knihovna poprvé připojila k celostátní akci *Březen – měsíc čtenářů* a plánuje zapojit se do celostátní akce *Týden knihoven*, kterou vyhlašuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky.

Při příležitosti oslav devadesátého výročí založení Valašského muzea byl v rámci folklorního festivalu *Rožnovské slavnosti* v knihovně připraven čtrnáctidenní doprovodný program s názvem *Nahlédněte s námi do Almanachu Valašského roku 1925 Čeňka Kramoliše*. Představení jedinečného dokumentu komentujícího slavnost *Valašský rok*, provázející otevření muzea, bylo také součástí besedy o regionální literatuře v Městské knihovně v Rožnově pod Radhoštěm.

Odborná knihovna Valašského muzea v přírodě se stala nepostradatelným zdrojem informací nejen pro muzejní pracovníky, ale i pro veřejnost. Svým zaměřením a kvalitou fondu i poskytovanými službami se stala významnou odbornou a specializovanou knihovnou v regionu Severní Moravy. Přínos muzejní knihovny pro širokou knihovnickou obec a uživatele dalších knihoven spočívá především v existenci specializovaných sbírkových fondů a ve fondu regionální literatury.

Kromě kolekcí z vlastních sběrů je v depozitářích Valašského muzea v přírodě uchovávána také dokumentace Ústředí lidové umělecké výroby (dále jen ÚLUV). Tato organizace byla zřízena v roce 1945 a byla do ní včleněna tehdy existující družstva lidového průmyslu. ÚLUV se věnoval užité výtvarné tvorbě vycházející z lidových motivů, přičemž využíval všechny tradiční materiály, jako dřevo, textil, hlinu či kov. Prvním krokem bylo zřízení

Vzorkových dílen v Uherském Hradišti, jejichž vedoucím se stal Ing. Arch. Vladimír Bouček. Další centrum ÚLUV bylo situováno v Praze.

V 90. letech bych ÚLUV zrušen, čímž vyvstala otázka, jak naložit s rozsáhlým archivem, který byl za téměř padesát let jeho existence shromážděn. Na základě rozhodnutí ministra kultury převzalo v letech 1993 a 1997 Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm materiály

Dr. Ema Marková a Ing. Vladimír Bouček u Evy Sýkorové v Návsi u Jablunkova, průzkum paličkovaných čepců. Ev. č. U 24732, Návsi u Jablunkova, 1952. (Foto Miroslav Šotola)

dokumentačního charakteru pocházející z pobočky Uher-
ské Hradiště. Tato dokumentace vznikla na území Moravy
a Slovenska. Pražskou část dokumentačního fondu z české
oblasti převzalo Národopisné oddělení Národního muzea
v Praze. Archiv ÚLUV obsahuje především dokumentační
materiály, fotografie a vzorníky textilu. Značné množství
materiálu pochází ze Slovenska. Ing. Bouček se spolu s ko-
legyní dr. Markovou zaměřili právě na tuto oblast, jelikož
zde byla daleko více zachována domácí výroba než na Mora-
vě. Získané podklady byly následně používány jako studijní
materiál pro výtvarníky ÚLUV.

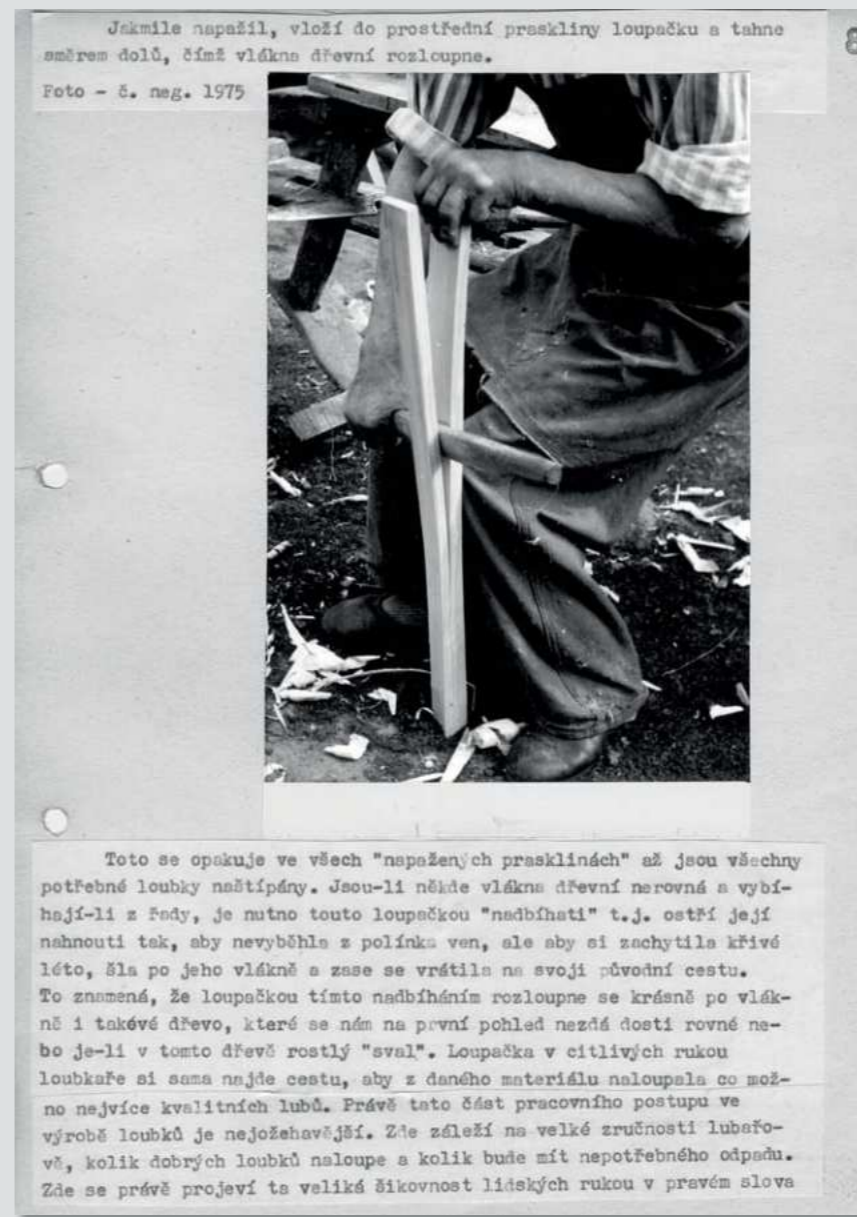
Podsbírky se po převezení Valašským muzeem ujala paní
PhDr. Jaroslava Zastávková, bývala pracovnice ÚLUV Pra-
ha. Materiál roztřídila a rozšířila popisy vzorků i fotografií
(např. popisy stehů, částí krojů). Tato dokumentace není
vedena v Centrální evidenci sbírek, nicméně je pečlivě evi-
dována a systematicky digitalizována.

Dokumentace byla uspořádána do skupin: hrubý průzkum,
průzkum, technologie, studijní materiály, vzorníkové knihy,
dokumentační karty a fotoarchiv. Materiály o existující a zá-
roveň o již zaniklé výrobě jsou soustředěny do hrubého prů-
zkumu a průzkumu z let 1957–1961. V šanonech **hrubého
průzkumu** jde o podklady z historie území získávané z litera-
tury, údaje z archivů, muzeí, rozhovory s respondenty, seznam
výrobů a kresby. V šanonech jsou zahrnuty okresy Šumperk,
Litovel, Kyjov, Krnov, Nový Jičín, Brno-Bučovice, Místek,
Český Těšín, Břeclav, Bruntál, Chodsko, Hodonín, Opava,
Jihlava, Veselí nad Moravou, Vsetín, Rýmařov, Prostějov,
Praha-Votice, Gottwaldov (Zlín), Hradec Králové, Náchod, Valaš-
ské Meziříčí, Valašské Klobouky. Kompletní soubor hrubých prů-
zkumů Čech a Moravy je uložen v Národním muzeu v Praze.

Texty, jež se nacházejí ve složkách **průzkum**, obsahují
stručnější údaje o dané oblasti: zápisy rozhovorů s infor-
mátory (např. výroba dřevěného nádobí Františka Kociána
z Frenštátu pod Radhoštěm, narozeného v roce 1898), pří-
padně popisy výroby (např. modrotisk), opisy z časopisů
(např. *Tkalcovství na Valašsku – Bělení mušelínu*, otištěné ve
Sborníku Musejní společnosti ve Valašském Meziříčí, roč-
ník V. č. 9–10, 1901), ale již neobsahují historické údaje.
Jedná se o Chodsko, Místřín, Velké a Malé Repáše a Tory-
sky, Dobříšsko, Tábořsko, Klatovsko, Herálec, Hlinsko, Ka-
meničky, Studnice, Svratouch, Svratku, Vortovou, Rožnov-
sko a Frenštát pod Radhoštěm.

Další soubor, kde podstatnou část tvoří fotografie nebo
náčrty pracovních postupů, patří do kategorie **techno-
logie**. Mezi nejrozsáhlejšími soubory můžeme jmenovat
například složky obsahující dokumentaci ke svatebním
koláčům z Ostrožské Lhoty nebo pletení na rámu včetně
vzorníku čepců od paní Šimkové ze Zděchova. Dále jde
o dokumentaci k horáckým kraslicím, tvarosloví lidové
výšivky z Kunovic či Hornácka, figurálním a zoomorfním
motivům v hrnčíně a majolice nebo místopisu a tvarování
štípaného dřeva, který obsahuje výrobu hrábí, výrobu sít
a základy práce se štípaným dřevem. Nalezneme zde také
dokumentaci výstav ÚLUV vytvářených většinou k pro-
pagaci výrobků ÚLUV v místech, kde nebyly Krásné Jizby,
tedy vlastní prodejny ÚLUVu.

Následující skupinu tvoří **studijní materiály**. Sloužily
hlavně pracovníkům vývoje jako podněty pro jejich vlastní
výtvarné návrhy. U některých z nich jsou označeni autoři,
ostatní složky jsou anonymní. Studijní materiály dle názvů
na jednotlivých šanonech obsahují tyto okruhy: *Tvarosloví*

Jakmile napažil, vloží do prostřední praskliny loupačku a tahne
směrem dolů, čímž vlákna dřevní rozloupne.

Foto - č. neg. 1975

Toto se opakuje ve všech "napažených prasklinách" až jsou všechny
potřebné loubky naštipány. Jsou-li někde vlákna dřevní narovná a vybí-
hají-li z řady, je nutno touto loupačkou "nadbíhati" t.j. ostří její
nahnouti tak, aby nevyběhla z polínka ven, ale aby si zachytila křivé
létlo, šla po jeho vlákne a zase se vrátila na svoji původní cestu.
To znamená, že loupačkou tímto nadbíháním rozloupne se krásně po vlák-
ně i takové dřevo, které se nám na první pohled nezdá dosti rovné ne-
bo je-li v tomto dřevě rostlý "sval". Loupačka v citlivých rukou
loubkaře si sama najde cestu, aby z daného materiálu naloupala co mož-
no nejvíce kvalitních loubů. Právě tato část pracovního postupu ve
výrobě loubků je nejozřejavější. Zde záleží na velké zručnosti loubka-
ře, kolik dobrých loubků naloupe a kolik bude mít nepotřebného odpadu.
Zde se právě projeví ta veliká šikovnost lidských rukou v pravém slova

Ukázka ze studijního materiálu *Moravská výšivka v odívání*, vložka do výstřihu šatů zdobená zuberskou výšivkou. Morava, 1961.

a zdobné techniky tradiční valašské hrnčiny (autorka Marie Náplavová), *Lidové umění Rumunska I. a II., Přírodní pletiva jako doplněk interiéru a odívání* (Arnoštka Eberhardová, výtvarnice ÚLUV), *Moravská výšivka v odívání, Stolničení* (Arnoštka Eberhardová), *Dřevo – vrubořez a řezba, Lidová výroba – problematika vývoje lidové výroby a počátky péče o ni, Lidová keramika v ČSSR, Květiny v bytě I., II* (Jaroslav Procházka, výtvarník ÚLUV), *Malůvky, Tradiční a současný modrotisk* (Arnoštka Eberhardová), *Stavitelství* a řada dalších. Nejcennější částí fondu jsou **vzorníkové knihy** čítající 285 kusů, ve kterých je dokumentována hlavně oblast

Slovenska a Moravy, zvláště jižní. Nalezneme zde fotografie a nákresy lidové hmotné kultury, architektury, interiérových doplňků, krojů, postupů výroby a originální vzorky tkanin, výšivek a krajek. Jedná se o předměty z průzkumových cest po moravských a slovenských vesnicích a muzeích. Největší část tvoří vzorníky z oblasti Slovenska, kde tradiční kultura přetrvávala déle. Hlavní díl představuje skupina textilu. Jsou zde zastoupeny paličkované krajky, oděv, konopné a lněné plátno a hlavně krojové výšivky. Mezi nimi zvláště vynikají vzorky výšivek z čepců, rukávců a košil, nejvíce je zastoupeno šití přes vrapy a formičky z oplečí. Další skupinou

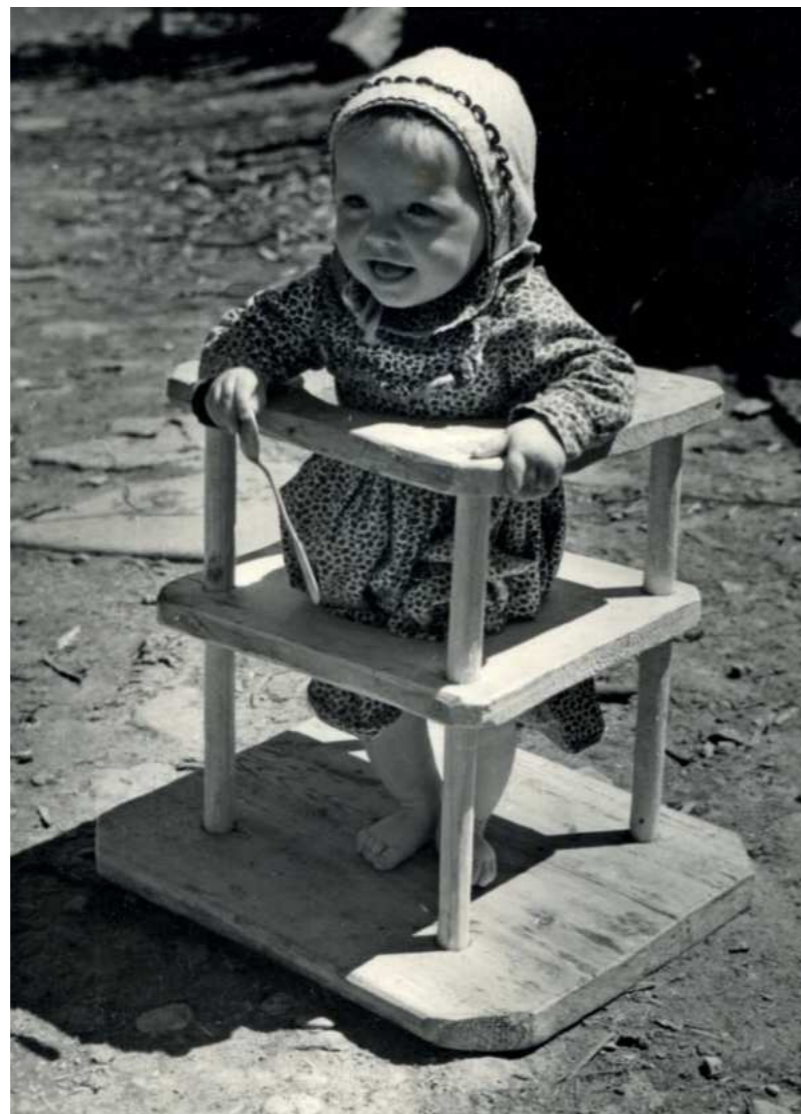

Vzorek čepce k ženskému kroji z Piešťan.
Ev. č. U 18095. Piešťany, nedatováno.

je keramika, džbány, misky, čerpáky, talíře a čutory z Modré, Košolné, Sobotiště aj. Nemáme zapomenout ani na dřevěné výrobky, tedy na nábytek, nádobí, formy na sýr, motivy z křížů a výrobu šindelů. Výrobky jsou zdobeny vrubořezem, vyléváním cínem a vybíjením. K výzdobě jizeb byly používány vystřihovánky z papíru, aplikované okolo rámců obrazů nebo jako dekorace do polic. Jsou to vzorky hvězdic, ozdobných pásů a figurálních motivů. Další skupinu tvoří podmalby na skle.

Menší část vzorníkových knih pochází z oblasti Moravy. Setkáváme se zde především s výrobky ze dřeva (nářadí, nábytek, kříže, plastiky), hlíny (džbány, formy, mísy), papíru (vystřihovánky, tzv. *záclonky* ze Slovácka, podstropní výzdoba z Luhačovského Zálesí) a textilu, který tvoří podstatnou část. Většinou jde o krojové výšivky, součástky krojů, schematické kresby, a to ze Slovácka, Hornácka, Hané, Kopenic, Valašska a Těšínska.

Velké **karty** formátu A4 obsahují vzorky textilu, otisky modrotiskových forem z různých muzeí, fotografie z muzeí a z terénních průzkumů, postupy výroby, zvykosloví zachycené ve fotografii a kresbě. Karty dále obsahují návrhy ÚLUV ve formě fotografií a vzorků, dotazníky s různými údaji, výstřižky a reprodukce z časopisů včetně zahraničních materiálů z Anglie, Německa, Švédska, Norska nebo Číny a fotografie z výzkumné cesty po Vietnamu.

Stojík pro děti. Ev. č. U 10156. Lomná (Slovensko), nedatováno. (Foto Miroslav Šotola)

Polštářky do dětského pokoje. Návrh Jana Kubínová. Ev. č. U 25758, Strážnice, nedatováno. (Foto Marie Drgová)

Značný podíl v této části má i modrotisk, který můžeme vidět na interiérových výrobcích, ale také na modelech oděvů. Další velkou část tvoří vzorníky výšivek, jež byly použity na modelech šatů, halenek, na ubrusech prostírání.

Součástí sbírky je i **fotoarchiv**, který obsahuje téměř 30 000 negativů, skleněných desek, kinofilmů, barevných negativů a diapozitivů. Všechno tento materiál dokumentuje nejen výrobky, postup jejich výroby, zručnost výrobců ÚLUVu při tvorbě předmětů pro prodej v Krásných Jizbách, ale i tradiční produkty z muzeí a od domácích výrobců. Tyto dokumenty jsou zpřístupněny a následně využívány badateli i pracovníky Valašského muzea, což dokládá mezi jinými publikace o strážnické modrotiskové dílně *Modré z kypy* autorky Kláry Binderové.

CO SE DOSTANE DO MUZEA, NENÍ NIKDY ZTRACENO

Knih *Uchováno budoucím generacím* má upozornit zájemce i návštěvníky muzea na bohatství ukryté za zdmi depozi-tářů i ukázat v novém světle to, co mohou v muzeu přímo vidět. Když je v expozicích vše úhledně vystaveno tak, aby měl návštěvník pocit, že rodina právě odešla na pole nebo do kostela a co nevidět se vrátí, není jednoduché představit si práci, která za tvorbou takového obrazu je. Každý předmět vypráví svůj vlastní příběh a je úkolem kurátorů, aby tyto příběhy našli, rozklíčovali a předali návštěvníkům. Jedná se o práci často složitou a vysoce odbornou, která vyžaduje značné vědomosti i přístup k informacím, jež odborníkovi pomohou ve chvílích, kdy zkušenosti nestačí.

Práce muzea v přírodě je přitom specifická a liší se od prezentace v „kamenných“ institucích. Bere na sebe řadu forem od jednoduchých výstav, přes náročné dlouhodobé expozice o historii lokality nebo vybraných fenoménech tradiční kultury typických pro region Valašska. Základ činnosti muzea v přírodě pak leží v utváření obrazu věrohodných rodinných, sociálních a hospodářských vztahů v prostoru expozičních areálů, ať už se jedná o venkovský či městský způsob života, nebo o představení technických dovedností našich

předků. Úkolem kurátorů, etnologů, historiků a muzeologů je pak vdechnout stavbám život. Ani zde se neobejdou bez sbírkových předmětů a bez jejich kopií určených k užívání. V průměru každý týden v roce je muzeum ožívováno ukázkami starých technologií, zemědělských prací, tradiční hudby, tance a zábavy. To klade nesmírné nároky na kurátory a programové pracovníky, ale i na samotný sbírkový fond. Práce v muzeu v přírodě není jednoduchá, ale odvděčuje se spokojeností návštěvníků, kteří se zde mohou dotknout minulosti, osahat si ji a vyzkoušet si činnosti, které byly pro jejich předky „každodenním chlebem“.

Valašské muzeum v přírodě se v porovnání s jinými muzei v přírodě v České republice vyznačuje vysokým počtem sbírkových předmětů a je ojedinělé různorodostí prezentačních forem. Má ale i své specifické problémy s tvorbou, uchováváním a prezentací sbírek. Po přečtení této knihy k Vám bude možná promlouvat novým jazykem...

Eva Románková

Náměstkyně ředitele pro odbornou činnost

LITERATURA A PRAMENY

Almanach k 75. výročí založení Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm: 1925–2000. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2000. 162 s. ISBN 80-238-5149-7.

BAJER, Vojtěch. *Beskydy: zdroj práce a obživy.* Třinec: Wart, 2012. 238 s. ISBN 978-80-905079-1-3.

BARAN, Ludvík. Ke studiu smyků a saní na Valašsku. *Valašsko: sborník o jeho životě a potřebách.* Vsetín: Vlastivědný ústav, 1952, č. 1, s. 57–64.

BINDEROVÁ, Klára. *Modré z kypy: modrotisk a strážnická dílna Jochových.* Boskovice: Albert, 2013. 148 s. ISBN 978-80-7326-229-7.

BRANDSTETTROVÁ, Marie. Zpracování ovoce na Valašsku a prezentace tohoto jevu v podmínkách Valašského muzea. *Metodický zpravodaj pro vlastivědu v Severomoravském kraji.* Opava, 1981, č. 1, s. 59–67.

BRANDSTETTROVÁ, Marie a ZASTÁVKOVÁ, Jaroslava. *Uzlík vzorů bílé výšivky z Rožnovska.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2005. 86 s. ISBN 80-239-5056-8.

BRANDSTETTROVÁ, Marie. *Odivání Rožnovanů: čtení o rožnovském kroji.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. 135 s. ISBN 978-80-239-9934-1.

DRÁPALA, Daniel. Galanterní klempířství na Rožnovsku. *Valašsko: vlastivědná revue.* Vsetín: Okresní vlastivědné muzeum, 2003, roč. 11, č. 2, s. 9–11. ISSN 1212-3382.

DRÁPALA, Daniel. Lidová kultura v kontextu odborných aktivit Vladimíra Boučka. *Národopisná revue.* Strážnice: Ná-

rodní ústav lidové kultury, 2008, roč. 18, č. 3, s. 147–158. ISSN 0862-8351.

DRÁPALA, Daniel. Soubor fotografických tabulí výrobků košíkářské školy a dílny v Rožnově pod Radhoštěm. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2005, č. 1, s. 154–156. ISSN 1803-1358.

DRÁPALA, Daniel a MICHALIČKA, Václav. *O práci lidových rukou.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. 40 s. ISBN 978-80-239-9096-6.

DRÁPALOVÁ, Lenka. Mužský brunclík na Rožnovsku: identifikace specifické varianty oděvní součástky. *Národopisná revue.* Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2012, roč. 22, č. 2, s. 104–110. ISSN 0862-8351.

DRÁPALOVÁ, Lenka. Textilní sbírka Arnošta Kubeši ve fondech Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. In: *Textil v muzeu: soubor statí k problematice identifikace historického oděvu a textilií.* Brno: Technické muzeum, 2007, s. 60–64. ISBN 978-80-86413-46-4.

DRÁPALOVÁ, Lenka. Valašské úvodnice ve sbírkách Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. In: KRŽIŽOVÁ, Alena a kol. *Ornament – oděv – šperk: archaické projevy materiální kultury.* Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 91–106. ISBN 978-80-210-4963-5.

DRÁPALOVÁ, Lenka. Vyšívání kostelní pokrývka. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rož-

nově pod Radhoštěm, 2009, č. 5, s. 123–128. ISSN 1803-1358. FROLEC, Václav. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku.* Brno: Blok, 1974. 399 s.

GARDAVSKÝ, Zdeněk. Hrad nad Rožnovem. *Valašsko: sborník o jeho životě a potřebách,* 1967, č. 11, s. 15–24.

HÁNOVÁ, Jiřina. *Betlémy: české a moravské lidové betlémy a jejich tvůrci.* Praha: Lika klub, 2002. 167 s. ISBN 80-86069-21-4.

HAROKOVÁ, Emílie. *Malovaný nábytek.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1996, 20 s. ISBN 96-801245.

HASALÍK, Radek. *Pustevny.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2008. 47 s. ISBN 978-80-87210-12-3.

HERCÍK, Emanuel. *Československé lidové hračky: kapitoly o hračkách od pravěku do naší doby.* Praha: Orbis, 1951. 62 s. HRŮZKOVÁ, Denisa. *Rožnovský malovaný porcelán.* Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm a Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2005. 71 s. ISBN 80-239-4461-4.

JANČÁŘ, Josef. Dokumentace Ústředí lidové umělecké výroby a její pokračování. *Národopisná revue.* Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2008, roč. 18, č. 3, s. 159–163. ISSN 0862-8351.

JAROŠOVÁ, Barbora. Minulost a současnost výroby tradičních dechových nástrojů na Valašsku. *Národopisná revue.* Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011, roč. 21, č. 1, s. 48–53. ISSN 0862-8351.

JAROŠOVÁ, Barbora, LIĐÁK, Petr a MICHALIČKA, Václav. *Tradice a současnost rukodělné výroby v regionu Moravské Va-*

lašsko. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2011, 200 s. ISBN 978-80-87210-35-2.

JERÁBEK, Richard. *Lidová výtvarná kultura: dvacet dva příspěvků k teorii, metodologii, ikonografii a komparatistice.* Brno: Masarykova univerzita, 2011. 239 s. ISBN 978-80-210-5584-1.

KAFKA, Josef, ed. *Národopisná výstava Československá v Praze 1895.* Praha: L. J. Čech, 1895. 20 s.

KAFKA, Luboš. *Lidové podmalby na skle ze sbírek Národního muzea.* Praha: Národní muzeum, 2013. 237 s. ISBN 978-80-86069-85-2.

KOHOUTEK, Jiří. *Hrady v oblasti Vizovické vrchoviny: pozdně středověké kachle z hradu Rožnova = Burgen in der Region des Vizovicer Hügellandes: spätmittelalterliche Kacheln aus der Burg Rožnov.* Brno: Ústav archeologické památkové péče, 2003. 285 s. Pravek. ISBN 80-86399-13-3.

KOHOUTEK, Jiří. Výzkum středověkých hradů v oblasti Vsetínských vrchů. *Archaeologia historica.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, roč. 16, s. 241–254. ISSN 0231-5823.

KOLČAVA, Jiří. Lékárna u sv. Jakuba v Moravské Nové Vsi: z historie lékárenství. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.* Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2009, č. 5, s. 102–105. ISSN 1803-1358.

KŘIŽOVÁ, Alena. Výtvarné invence a ambice Ústředí lidové umělecké výroby. *Národopisná revue.* Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2008, roč. 18, č. 3, s. 135–146. ISSN 0862-8351.

KUNZ, Ludvík. *Osedlý rolník*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2006. 340 s. ISBN 80-239-8172-2.

KUNZ, Ludvík. *Rolnický chov ovcí a koz*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2005. 330 s. ISBN 80-239-4460-6.

KUNZ, Ludvík. *Společenství vesnice*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. 173 s. ISBN 978-80-87210-01-7.

NEŠLEHOVÁ, Mahulena a LAHODA, Vojtěch. *Dějiny českého výtvarného umění 1890–1938*. 4. díl. Praha: Academia, 1998, sv. 1. ISBN 80-200-0587-0.

NEŠLEHOVÁ, Mahulena a LAHODA, Vojtěch. *Dějiny českého výtvarného umění 1890–1938*. 4. díl. Praha: Academia, 1998, sv. 2. ISBN 80-200-0623-0.

LANGER, Jiří. *Beskydy: stavby a život v nich*. Třinec: Wart, 2011. 271 s. ISBN 978-80-905079-0-6.

LANGER, Jiří. *Co mohou prozradit lidové stavby: lidové stavební tradice v severozápadních Karpatech a jejich kulturní funkce*. Rožnov pod Radhoštěm: Ready, 1997. 236 s. ISBN 80-238-1007-3.

LANGER, Jiří. *Evropská muzea v přírodě*. Praha: Baset, 2005. 895 s. ISBN 80-7340-069-3.

LANGER, Jiří. *Rožnov, město dřevěné*. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm, 2014. 63 s. ISBN 978-80-87977-01-9.

Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Praha: Mladá fronta, 2007, 3 sv. ISBN 978-80-204-1450-2.

LIĐÁK, Petr. Boží hrob z Nového Hrozenkova. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2010, č. 6, s. 120–123. ISSN 1803-1358.

LIĐÁK, Petr. Dvě pojetí betlémské scény ve sbírce obrazů Valašského muzea v přírodě. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2009, č. 5, s. 118–122. ISSN 1803-1358.

LIĐÁK, Petr a KRÍŽOVÁ, Alena. *Hračky z Nového Hrozenkova: historie zaniklé výroby*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2010. 124 s. ISBN 978-80-87210-30-7.

MEHEŠOVÁ, Olga. *Plastika 17. a první poloviny 18. století na Meziříčsku, Rožnovsku a Vsetínsku*. *Valašsko: vlastivědná revue*. Vsetín: Okresní vlastivědné muzeum, 1999, roč. 2, č. 3, s. 4–5. ISSN 1212-3382.

MENCL, Václav. *Lidová architektura v Československu*. Praha: Academia, 1980. 630 s.

MENOUŠKOVÁ, Dana, MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk a LOSKOTOVÁ, Irena, eds. *Kráska, která hřeje: výběrový katalog gotických a renesančních kachlů Moravy a Slezska*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, 2008. 183 s. ISBN 978-80-86185-70-5.

MICHALIČKA, Václav. *Dýmky vykládané perletí ve sbírkách Valašského muzea v přírodě*. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007, roč. 2, s. 238–239. ISSN 1803-1358.

MICHALIČKA, Václav. *Kožané město*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. 36 s. ISBN 978-80-239-9396-7.

MICHALIČKA, Václav. *Sedlářská dílna Františka Halamička: život řemeslníka v první polovině 20. století z pohledu písemné pozůstalosti*. *Acta musealia Muzea jihovýchodní*

Moravy ve Zlíně. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2007, roč. 7, č. 1 – 2, s. 45–49. ISSN 0862-8548.

Nové archeologické výzkumy v kraji Gottwaldovském v r. 1954: vlastivědný sborník. Gottwaldov: Krajské museum, 1955, 62 s.

OBROUČKOVÁ, Gabriela a ŠIMČÍKOVÁ, Markéta. *New Workplace for Conservation and Restoration of the Wallachian Open-Air Museum*. In: *Problems connected with keeping and conservation collections in museums: 4th International Conservation Conference, Szreniawa, 8-9 October 2010*. Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2011, s. 226–232. ISBN 978-83-86624-78-2.

OREL, Jaroslav. Michal Žitník: profil valašského lidového řezbáře z Velkých Karlovic-Soláně. *Národopisné aktuality*. Strážnice: Ústav lidového umění. 1983, roč. 20, č. 4, s. 255–260. ISSN 0323-2441.

ORSZÁG-VRANECKÝ, Joža. *A měl sem já piščalenku*. Ostrava: Krajské nakladatelství, 1963, 138 s.

ORSZÁG-VRANECKÝ, Joža. *Dýmkařství na východní Moravě*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1972. 75 s.

ORSZÁG-VRANECKÝ, Joža. *Lidové hudební nástroje na Valašsku: katalog výstavy, Rožnov pod Radhoštěm 1968*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1968, 23 s.

ORSZÁG-VRANECKÝ, Joža. *Valašské kovářství*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1973. 75 s.

ORSZÁG-VRANECKÝ, Joža a URBACHOVÁ, Eva. *Křiváčkářství na Valašsku*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1976. 74 s.

PAVLÍK, Čeněk. *Gotické a goticko-renesanční kachle z hradu Rožnova*. Praha: Basal, 1992.

PAVLÍK, Čeněk a VITANOVSKÝ, Michal. *Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance*. Praha: Libri, 2004. 469 s. ISBN 80-7277-238-4.

PIPEREK, Lubomír Filip. *Počátky sklářství na Rožnovsku. Valašsko: vlastivědná revue*. Vsetín: Okresní vlastivědné muzeum, 2000, č. 1, s. 18–19. ISSN 1212-3382.

PODZEMNÁ, Alena. *K historii skláren ve Valašském Meziříčí*. *Valašsko: vlastivědná revue*. Vsetín: Okresní vlastivědné muzeum, 2000, č. 1, s. 20–22. ISSN 1212-3382.

PREJDOVÁ, Renata. *Pozůstalost sourozenců Jaroňkových ve fondech archivu Valašského muzea v přírodě*. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2006, roč. 6, s. 264–266. ISSN 1803-1358.

PŘICHYSTAL, Antonín a ŠEBELA, Lubomír. *Silicové sekery středopolské provenience na Moravě*. In: NEKUDA, Rostislav, UNGER, Josef a HAŠEK, Vladimír, eds. *Ve službách archeologie: sborník k 75. narozeninám prof. PhDr. Vladimíra Nekudy, DrSc. = In service to archaeology: this publication marks the 75th birthday of prof. PhDr. Vladimír Nekuda, DrSc.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2003, s. 152–164. ISBN 80-7275-041-0.

PŘICHYSTAL, Antonín a ŠEBELA, Lubomír. *Silicite axes of central Poland provenience in Moravia*. *Acta archaeologica Carpathica*, 2004, roč. 39, s. 5–23. ISSN 0001-5229.

ROČEK, Michal. *Tradice výroby zakuřované hračky*. *Národopisná revue*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, roč. 16, č. 4, s. 209–216. ISSN 0862-8351.

ROČEK, Michal. Zvláštní a specifické ve sbírkách Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm: o souboru balkánských zbraní darovaných muzeu PhMr. Františkem Klaudou. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2006, roč. 2, s. 245–255. ISSN 1803-1358.

RYŠICOVÁ, Lenka. Moderní dějiny Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm v letech 1960–2005. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2005, roč. 1, s. 9–26. ISSN 1803-1358.

SALICHOVÁ, Marie. *Modrotisk na Valašsku*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1975. 17 s.

SALICHOVÁ, Marie. *Vyšíváno pod Radhoštěm: průvodce výstavou Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm uspořádanou v Národopisném muzeu Národního muzea v Praze*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1986.

Slovník českých a slovenských výtvarných umělců. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2005, 365 s. ISBN 80-86171-20-5.

SMAHEL, Rudolf a ŠTIKA, Jaroslav. *Valašské muzeum v přírodě*. Martin: Osveta, 1982.

SMRČKA, Jiří. *Historické sochy ve Valašském Meziříčí a v Krásně nad Bečvou*. Valašské Meziříčí: Muzejní společnost ve Valašském Meziříčí, 2010, 89 s. ISBN 978-80-260-3127-7.

SOJKA, Jaroslav a kol. *Zapřažená krása: kočáry, saně a nosítka 18. – 20. století*. Praha: Správa pražského hradu, 2013. 102 s. ISBN 978-80-86161-78-5.

SUCHÁNEK, Pavel. Barokní kabinetní skříň s alegorií války o španělské dědictví. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007–2008, roč. 3–4, s. 65–76. ISSN 1803-1358.

STAŇKOVÁ, Jitka. *Lidové umění z Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Panorama, 1987. 198 s.

STRÁNSKÁ, Drahomíra. O vývoji truhel zvaných susek a skříňka. *Časopis Slezského muzea*. Opava: Slezské muzeum, 1962, roč. 11, s. 39–62. ISSN 0323-0678.

STRÁNSKÁ, Drahomíra. Súscky, skříňky a štrychy na východní Moravě a ve Slezsku. *Časopis Slezského muzea*, roč. 11, 1962, s. 1–20. ISSN 0323-0678.

STRNADEL, Bohumír. Frenštátské lidové betlemy. *Dolina Urgatina: vlastivědný časopis Horního Vsacka*. Velké Karlovice: Valašský krůžek, 1949, roč. 3, s. 70–71.

STŘEŠŤÍKOVÁ, Markéta a ŠIMČÍK, Antonín. Dokument z Vanta – evropská politika preventivní konzervace. In: *Sborník z konzervátorského a restaurátorského semináře, Brno 2003*. Brno, 2003, s. 49-55. ISBN 80-86413-12-8.

ŠIMČÍK, Antonín a ŠIMČÍKOVÁ, Markéta. Possibilities of insecticide methods for library and museum collections with use of multifunctional vacuum chamber an oxygenlesbox project. In: *Problems connected with keeping and conservation collections in museums : 4th International Conservation Conference, Szreniawa, 8-9 October 2010*. Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2011, s. 210-219. ISBN 978-83-86624-78-2.

ŠIMČÍKOVÁ, Markéta. Transformace procesu péče o sbírky ve Valašském muzeu v přírodě. In: *Sborník z konzervátorské*

a restaurátorské konference, Liberec 2004. Brno, 2004, s. 17–20. ISBN 80-86413-18-7.

ŠIMČÍKOVÁ, Markéta a ŠIMČÍK, Antonín. Principy moderní dokumentace konzervátorského procesu. In: *Sborník z konzervátorské a restaurátorské konference*, Liberec 2004. Brno, 2004, s.14–16. ISBN 80-86413-18-7.

ŠIMČÍKOVÁ, Markéta. Nové konzervátorsko-restaurátorské pracoviště Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. In: *Sborník z Konference konzervátorů-restaurátorů*, Hradec Králové 2009. Brno 2009, s. 105-107. ISBN 987-80-86413-62-4.

ŠTIKA, Jaroslav a LANGER, Jiří. *Československá muzea v přírodě*. Martin: Osveta, 1989. ISBN 80-217-0039-4.

ŠTIKA, Jaroslav. *Lidová strava na Valašsku*. 2. vyd. Praha: Kneifl, 1997. 212 s. ISBN 80-86052-06-0.

ŠTIKA, Jaroslav. Zemědělství. In: NEKUDA, Vladimír. *Okres Vsetín: Rožnovsko, Valašskomeziříčsko, Vsetínsko*. Valašské Meziříčí: Hvězdárna Valašské Meziříčí, 2002, s. 357–370. ISBN 80-7275-024-0.

ŠŤASTNÝ, Jaroslav. *Tradiční zemědělství na Valašsku*. Praha: Univerzita Karlova, 1971. 197 s.

TETERA, Václav. Vznik a vývoj zemědělství ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. *Národopisné aktuality*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1984, roč. 21, č. 4, s. 247–254. ISSN 0323-2441.

TETERA, Václav. Ekologické problémy muzeí v přírodě s několika příklady z rožnovských expozičních areálů. In: *Museum vivum: materiály z konference konané 8.-10. 10. 1985*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1987, č. 2.

TETERA, Václav. Vývoj sortimentu ovocných dřevin na

Valašsku. In: *Museum vivum: materiály z konference konané 8.–10. 10. 1985*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 1987, č. 2, s. 59–67.

TICHÁ, Jana. Rožnovský Boží hrob. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2010, roč. 6, s. 113–119. ISSN 1803-1358.

TICHÁ, Jana, LIĐÁK, Petr a kol. *Malovaná jizba: umělecké řemeslo a užité umění ve sbírkách Valašského muzea v přírodě*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2012, 144 s. ISBN 978-80-87210-40-6.

TICHÁNEK, Jiří. *Kočáry Schustala – Kopřivnice*. Opava: Butterfly, 2000. 368 s. ISBN 80-238-5705-3.

TOGNER, Milan. *Historický nábytek: terminologický slovník historického nábytku od gotiky po počátek 20. století*. Brno: Datel, 1993. 134 s.

TURNŠKÝ, Marek. *Etnografický slovník*. 2. díl, Lidový nábytek z českých zemí. Praha: Národní muzeum, 1989. 77 s.

VÁLKA, Miroslav. Vesnické sídlo a dům. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 79–115. ISBN 80-86156-31-1.

VAŘEKA, Josef a FROLEC, Václav. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2007. 427 s. ISBN 978-80-247-1204-8.

VEČERKOVÁ, Eva. *Lidový nábytek na Moravě*. Brno: Moravské zemské muzeum, 1994. 41 s. ISBN 80-7028-060-3.

VESELSKÁ, Jiřina. Josef Heja. *Valašsko: vlastivědná revue*. Vsetín: Okresní vlastivědné muzeum, 2002, roč. 9, č. 2, s. 43–44. ISSN 1212-3382.

VESELSKÁ, Jiřina. *Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm 1925–2005*. Rožnov pod Radhoštěm: Valaš-

ské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2005. 123 s. ISBN 80-239-4462-2.

VLK, Radoslav. *Staré krajové odrůdy ovocných dřevin: problematika a možnosti využití: metodická příručka*. Rožnov pod Radhoštěm: ČSOP Salamandr, 2003. 56 s.

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Slovník starého zemědělského nářadí, nástrojů a strojů*. Roztoky u Prahy: Středočeské muzeum Roztoky u Prahy, 1989.

MIKULAŠTÍK, Tomáš. *Výtvarní umělci Zlínského kraje*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2003. 8 s., 105 l. ISBN 80-86528-26-x.

ZASTÁVKOVÁ, Jaroslava. Šedesát let Mgr. Marie Brandstetrové. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2005, roč. 1, s. 144–150. ISSN 1803-1358.

ZASTÁVKOVÁ, Jaroslava. Archiv Ústředí lidové umělecké výroby ve sbírkách Valašského muzea v přírodě. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2006, roč. 2, s. 240–243. ISSN 1803-1358.

ŽIŽKOVÁ, Lenka. Slavné počátky a neslavné konce Krásné jizby a Ústředí lidové umělecké výroby. *Národopisná revue*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2008, roč. 18, č. 3, s. 127–134. ISSN 0862-8351.

PRAMENY

ADAMEC, Bohumil. *Z dějin frýdlantského železářství*. Strojopis, dat. 1983. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 134.

BALCAROVÁ, Romana. *Boží hrob: restaurátorská zpráva*. Strojopis, dat. 2008. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 662.

CRHOVÁ – BRANDSTETTROVÁ, Marie. *Tradiční způsoby zemědělského hospodaření na Valašsku*. Brno, 1968. Diplomové práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Filozofická fakulta. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 51.

CVIKL, Zdeněk. *Charakteristika funkce muzea v přírodě na příkladu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Brno, 1989. Závěrečná práce postgraduálního studia. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Filozofická fakulta. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 272.

HAMBÁLEK, Milan. *Dějiny Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm a jeho využití pro školní výuku*. Strojopis, dat. 1963. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 50.

HOLOUBKOVÁ, Tereza. *Gotické a renesanční kachle z hradu Rožnova*. Olomouc, 2013. Bakalářská diplomová práce. Palackého univerzita v Olomouci. Filozofická fakulta.

KRBA, Jan. *Inventář hamru a zpráva z výzkumu*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R. 168.

KRBA, Jan. *Lisovna oleje z Brumova č. 127*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 96.

KRBA, Jan. *Národopisná zpráva z výzkumu výroby kartáčů v obci Lazy*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 174.

KRBA, Jan. *Návrh na kolářskou dílnu*. Valašské muzeum v pří-

rodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 200. KRBA, Jan. *Obuvnictví: se zaměřením na rožnovské dílny*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 204.

KRBA, Jan. *Řeznictví*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 155.

KROČIL, Michal. *Výzkum kloboučnictví Jaromíra Režňáka*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 231.

KYNCL, Josef. *Znalecký posudek na dendrochronologické datování předmětu Boží hrob*. Strojopis, dat. 2006. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 542.

NĚMEC, Václav. *Vykopávky a nálezy ze zříceniny hradu Rožnov pod Radhoštěm*. Rukopis, dat. 1985–1992. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 313.

ORSZÁG-VRANECKÝ, Joža. *Lidové bednářství na Valašsku*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 25.

ORSZÁG-VRANECKÝ, Joža. *Lidové koželužství*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 7.

PROROKOVÁ, Miroslava. *Vývoj železářství na severovýchodní Moravě*. Strojopis, dat. 1981. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 82.

ROMÁNKOVÁ, Eva. *Excerpce z kronik a rukopisů uložených ve Valašském muzeu v přírodě*. Strojopis, dat. 2008. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 623.

ROSENKRANZ, Karel. *Kolářské řemeslo*. Valašské muzeum

v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 333.

ROSENKRANZ, Karel. *Kováři a kovářské řemeslo*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 342.

RYŠICOVÁ, Lenka. *Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm v letech 1960–1990*. Dat. 1999. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 349.

RYŠICOVÁ, Lenka. *Dobudování Valašského muzea v přírodě v letech 1965–2000*. Dat. 2002. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 462.

SALICHOVÁ, Marie. *Papučářství: obce Valašské Klobouky, Nedašova Lhota*. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 258.

ŠULEŘ, Petr. *Historie Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Strojopis, dat. 1975. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 93.

VESELSKÁ, Jiřina. *Scénář k instalaci mlýnku na pohanku ze Lhoty u Frýdlantu*. Dat. 1995. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 308.

VOJKŮVKOVÁ, Kateřina. *Dějiny muzejního spolku v Rožnově pod Radhoštěm*. Opava, 2010. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Fakulta filosoficko-přírodovědecká. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Fond Rukopisy, inv. č. R 671.

Komise Konzervátorů-restaurátorů Asociace muzeí a galerií České republiky. *Dokument o profesi konzervátora-restaurátora*. [on-line]. Praha 2011 [cit.20.8.2015]. Dostupné z: www.cz-museums.cz

ROZDĚLENÍ SBÍRKOVÉHO FONDU VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ DO PODSBÍREK A SBÍRKOVÝCH SKUPIN

(Uvedené počty předmětů se vztahují k 31. 12. 2014)

PODSBÍRKA ETNOGRAFICKÁ

archeologie	135	plastika	838
archiv	189	reprodukční technika	170
betlém	670	sklo	1443
cín a jiné kovy	119	služba	187
domácnost	5596	stavební prvek	158
drobný tisk	4163	svítidlo	750
foto a optika	94	škola a kancelář	620
hodiny	124	šperk a bižuterie	28
hračka	479	textil	13139
hudební nástroj	153	textilní doplněk	1213
keramika	4354	textilní pomůcka	860
knihovna	2368	transport	288
lékárna a drogerie	440	vosk	18
lékařství	43	zábava a sport	261
liturgie	649	zbraň a myslivost	108
nábytek	3038	zemědělství	4897
numismatika	136	zpracování vláken	2797
obraz	7673	zvykosloví	1768
obraz na skle	210	živnosti a řemesla	7834
		Celkem	68010

PODSBÍRKA PÍSEMNOTI A TISKY

Divadelní hry	472
Genealogie	136
Kartografie	91
Pohlednice	8940
Pozůstalost	19660
Propagační materiály	1671
Rožnov	1560
Řemesla	238
Skleněné desky	175
Spolky	272
Staré foto	3757
Školství	58
VMP	1595
Volby	52
Vyhlášky	63
Výstavy	54
Ostatní	7275
Celkem	46069

PODSBÍRKA DOKUMENTACE MUZEA V PŘÍRODĚ

archeologie	38	plastika	67
archiv	285	reprodukční technika	149
betlém	37	sklo	925
cín a jiné kovy	1	služba	89
domácnost	1993	stavební prvek	82
drobný tisk	3343	svítidlo	246
foto a optika	52	škola a kancelář	235
hodiny	30	šperk, bižuterie	1
hračka	88	textil	3468
hudební nástroj	53	textilní doplněk	965
keramika	1030	textilní pomůcka	437
knihovna	87	transport	90
lékárna a drogerie	309	vosk	0
lékařství	2	zábava a sport	103
liturgie	283	zbraň a myslivost	23
nábytek	365	zemědělství	1175
numismatika	127	zpracování vláken	275
obraz	737	zvykosloví	527
obraz na skle	45	živnosti a řemesla	1468
		Celkem	19230

SUMMARY

PRESERVED FOR FUTURE GENERATIONS

Over the last ninety years, generations of curators of the Wallachian Open-Air Museum have gathered a significant amount of material riches reflecting our ancestors' lifestyle. Dating back to the early 20th century, the beginnings of collecting activities are associated with the Museum and Ethnographic Society in Rožnov pod Radhoštěm. Since the museum's foundation in 1925, the collections have been compiled systematically and the staff have managed to gather more than 133,000 collectors' items registered in the Central Registry of Museum Collections and almost another 300,000 items have been registered in additional and study collections. The aim of this book is to give researchers within the general public and any other interested persons an overview of what the Wallachian Museum collections contain. The book is structured so that the reader can discover how various aspects of the traditional local lifestyle are reflected in the museum's collections. Thus, individual chapters introduce individual groups of items in the collection as well as their use in the museum exhibitions and regular cultural-educational programmes. Apart from general information about the groups of collectables, the curators – authors of individual chapters – have emphasised interesting facts and highlighted unique objects within the part of the collection maintained by them. The book also describes the history of creating the collections.

Ninety Years of the Wallachian Open-Air Museum

In 2015 the Wallachian Open-Air Museum in Rožnov pod Radhoštěm will be celebrating its 90th anniversary, making it the oldest open-air museum in central Europe. In the course of time, it has become an institution of unique proportions. The foundation of the Wallachian Open-Air Museum is one of the milestones in the history of Czech museums. Inspired by the successful *Czechoslovak Ethnographical Exhibition* in Prague in 1895, it was hailed as a success from all the numerous projects planning an open-air museum. The beginnings of the museum's complicated path are associated with the Jaroněk brothers, who promoted the idea of an open-air museum in Rožnov pod Radhoštěm. Their efforts finally led to the establishment of the Wallachian Open-Air Museum in 1925. Its oldest part is called the Little Wooden Town. Despite the complicated political and economic situation in the new Czechoslovak Republic (economic crisis, the Second World War), the museum complex was made larger through new timbered objects and smaller buildings. Between the 1960s and 1980s much progress was made in all aspects of the museum, resulting in an increased number of employees, growth of the museum's expertise, a growing number of collectables and an enlargement of the museum complex and exhibition spaces. The existing Little Wooden Town complex was made larger by two new areas – the Wallachian Village and the Water Mill Valley, in which traditional folk architectural objects became home to exhibitions presenting

the life of different social classes in Wallachia. The exhibitions show how the Wallachians earned their living, their family rituals and annual customs, their household furnishings, farmsteads, craft workshops and home-made products.

History of Constructing the Museum Complexes

The architectural collection started to be developed ninety years ago. However, its aims and inspiration go back to the turn of the 19th and 20th century and are associated with the Jaroněk brothers and the members of the Rožnov Museum and Ethnographic Society. The first set of urban buildings was transferred from Rožnov to the spa park Hájnice in the 1920s. Later, other rural and urban architectural objects were gradually added. The need to preserve traditional folk timbered buildings from the Moravian and Silesian part of the Carpathian Mountains led to establishing the village complex “na Stráni” in the second half of the 20th century. The Wallachian Village, an exhibition of the village centre with staggered small farmers' homesteads, was finally built from the original extensive plans. Buildings of a technical nature powered by water are presented in the Water Mill Valley complex. Even today, there are some inconsistencies in the exhibition complexes, mainly due to the clash of many different concepts created over the museum's long history. Nevertheless, the collection of buildings in the Wallachian Museum is viewed as a unique complex of rural and urban architecture of north-eastern Moravia. An entirely separate set of buildings registered under the municipality of Prostřední Bečva – Pustevny – is a complex of tourist refuges, the most significant of which is the hotel Maměnka and the dining room Libušín, which burned down in 2014 and is now under reconstruction.

Museum Collections, their Creation and Presentation

The beginnings of the museum collections date back to the early 20th century. The collection was then created by enthusiasts from the Museum and Ethnographic Society without any unified rules and its early years were characterised by a lack of financial means. Nevertheless, some very valuable items were added. The collection began to be compiled systematically in the 1960s. This development was supported by the creation and amendments to legislation valid for all museums in the then Czechoslovakia and by the growing number of experts around between the 1960s and 1980s. In this period, the collection grew rapidly as new exhibitions were necessary for the newly built complexes of the Wallachian Village and the Water Mill Valley. Moreover, the collection area, covering most of the Czech part of western Carpathian Mountain with the core part being Wallachia and the surrounding, was determined at the time. The extent of the collection and its diversity called for further structuralisation into three basic sub-collections. The items are registered in accession lists in the assigned numerical series as well as in the Central Register of Collections run by the Ministry of Culture of the Czech Republic. Additionally, the museum registers other items in other collections, which complement the value of collectables or document the studied phenomena. Furthermore, the museum also houses specific collections of “live nature” which help to preserve information about growing plants and breeding animals for agricultural purposes in Wallachia. The artefacts included in the collections of the Wallachian Open-Air Museum are used for presenting the historical Wallachian

lifestyle by means of exhibitions, displays and permanent exhibitions in the buildings of the museum complexes. They also serve as a source of information for scientific research.

The collection at the Wallachian Open-Air Museum in Rožnov pod Radhoštěm is the largest and most complete collection in the Czech Republic, providing a complex picture of the Wallachian region.

Care of the Museum Collections

The Department of Care of Collections was established more than fifty years ago. Since that time, different generations have worked there and the location has changed too. Originally, the conservation and restauration centre was located in the so-called Jaroněk's Gallery, from where it was moved in 2009 to the building of the Central Storage in Frenštát pod Radhoštěm. The building originally served as a pharmaceutical depot and was adapted to the needs of the preservation centre. The preservers use two floors for their work: the cellar and the ground floor, where there are stores of chemicals, rooms for storing acquisitions, rooms for dusty and chemical processes, studios and, last but not least, two functional prototypes for devitalisation of wood-destroying insects – the oxygen-free chamber and the thermo-box. The work of the restorers and conservators can be classified into three groups: preventive conservation, reconstructive conservation and restoration. An example of a preserver's daily work is described on a conservation-restoration intervention into a wall clock from the museum collection.

LIVELIHOOD

Land Cultivation and Breeding of Domestic Animals

The vast collection of agricultural tools, machines, wagons

and other farm instruments plays a very important role within the open-air museum. Land cultivation and cattle breeding were the basic means of livelihood for our ancestors for a very long time, therefore the extensive collections based on agriculture and transport are vital for a credible presentation of the Wallachians' way of life. These collections are exhibited mainly in the complex of the Wallachian Village. The development and forming of these specific collections directly correspond to the construction of exhibition objects of the Wallachian Museum. The agriculture collection consists of boarded and gouged vessels, wooden and straw containers for corn and other crops, wicker items, equipment for breeding animals, agricultural tools and aids, agricultural machines and equipment. The transport collection includes means of transport for transportation of material (wagons, carriages, wheelbarrows, etc.) and of people (carriages, buggies, baby carriages, personal sleighs).

Plant Collections and the Animal Gene Pool

The museum's staff also aims to systematically reconstruct landscape elements. Small fields, orchards, gardens, pastures, balks and farm-tracks form an inseparable part of the presentation of the overall appearance and use of the inhabited landscape in the Wallachian region. The museum gathers and takes care of a collection of old regional species of plants, woods and animals for this purpose. Cultivation and breeding co-create the picture of life characteristics for Wallachian homesteads and their ways of farming. This collection is mostly found in the Wallachian Village complex. Breeding of the traditional sheep breed called Valaška (Wallachian sheep) is of special importance as the flock of sheep forms the so-called

gene resource for the National Programme of Preservation and Utilisation of Farm and Commercial Animals Gene Resources.

Crafts and Trades

The collection of crafts and trades is one of the largest and most diversified collections in the whole museum. The collection includes a wide range of traditional urban and rural crafts represented by equipment from craft workshops (dyeing, pipe production, hat making, brush production, cabinet making, wheelwright shop, the trade of tinsmith, smithery, etc.) which come from the museum's collection. Much attention is also given to documentation of home-made production in the region: whetstone production, crooked knife making, leather processing, production of shingles and wooden toys, etc. a separate part of this collection is made up of individual sets of tools and equipment not linked to a particular workshop but for daily handmade production in households (chisels, planes, axes, drawknives, etc.). Chosen workshops (smithery, wheelwright shop) and individual parts of equipment have been placed in the exhibition complexes of the museum.

LIFESTYLE

Furniture

Another large collection consists of basic pieces of furniture from rural and urban households from the 19th century to the first half of the 20th century. The collection has been created since the Wallachian Museum was established and was significantly enlarged by intensive collecting in the second half of the 20th century, linked to the construction of the complexes of the Wallachian Village and the Water Mill Valley. The collection of furniture became the basis

for furnishing the interiors of all exhibition houses of the museum. The vast and representative collection of painted furniture from two ethnographic regions – Wallachia and the Těšín region – contains items from the end of the 18th century to the beginning of the 20th century. Originating from the estate of the pharmacist and museum's sponsor, František Klauđa, the collection includes a rare example of a baroque escritoire with the allegory of the War of Spanish Succession from the turn of the 17th and the 18th century.

Household Equipment

This part of the collection features items of daily use from households, especially kitchen equipment – kitchen utensils, tools for preparing, cooking, baking, serving and eating food, equipment and containers for storing and preserving groceries and tools for treating basic foodstuff. This group of collectables also includes tools and equipment for washing clothes, heating equipment and cleaning and washing tools. These items come from the period from the second half of the 19th century to the mid 20th century. The collection has been gradually created since the museum's foundation until today but most accessions were made between the 1970s and the 1990s. a solid base for this collection was made in this period but it is constantly being extended.

Ceramics, Glass and Lights

The collection of ceramic items, glass and lights documents the equipment of rural and urban households from the end of the 18th century to the first half of the 20th century; lights particularly were also used in sacral buildings. The museum's collection focuses mainly on presenting earthenware, faience, stoneware and porcelain dishes within all its exhibition complexes. a separate part of the collection is glass

production from the local Reich glassworks in Krásno, Velké Karlovice and Karolinka from the turn of the 19th and 20th century. As for the lights, the museum collection focuses on presenting lighting in all its exhibition objects, i.e. wooden torches in stands with clips, various types of candelabras with wax and paraffin candles, wax stakes, wooden lanterns, glass lamps, tin and glass lamps and ceiling chandeliers.

Clocks

The rather small collection reflects the equipment found in local households from the 19th century to the first half of the 20th century. There are wall clocks (e.g. console), grandfather (floor) clocks, alarm clocks, pocket watches, their components, pendulums, weights and other accessories such as chains and cases.

Textiles

The textile collection is the largest collection in the Czech Republic documenting traditional and civil clothes worn in Wallachia. Since 1960, five curators have worked on developing this collection. They have gathered a set of artefacts exemplifying traditional, liturgical and civil clothes, interior textile and utility textile for crafts and farming from the late 18th century to the second half of the 20th century. For the sake of clarity, the textile collection, including textile instruments, is divided into sub-groups. These subgroups contain related and similar items. Their list along with brief characterisation and their numbers is available as stated in the article. Finally, particular items and sets of artefacts from the collection are presented: a set of canvases called úvodnice, Arnošt Kubeša's textile collection, estates of important female personalities from Rožnov, a set of men's vests, a hat called a hubáň and caskets with woollen yarn from the estate of the museum's founders.

ORDINARY AND FESTIVE DAYS

Customs and Rituals

The multi-material set of items related to customs and rituals documents the locals' expressions of folk religious culture in the museum's collection area. In particular, these include three-dimensional attributes of annual customs: traditional masks, Christmas decorations, festive bakery products (Vizovice, St. Nicholas, etc.), gingerbread forms, forms for wafers, decorated Easter eggs, plaited willow canes and rattles called rapače, harvest wreaths and symbols of protective magic – apotropaic crosses and scapulars.

Religion

The set of liturgical items from the museum's collection area bears witness to the religious life of local people. It includes objects associated with family life (small artefacts in the inventories of residential houses) as well as with the community (equipment of sacral buildings), both Catholic and Protestant, from the period between the 18th century and the first half of the 20th century. It is a multi-material convolute of three-dimensional objects: chapels and altar relics, liturgical dishes and instruments, bells, crosses and tombstones, standards and guild columns, pilgrimage items, rosaries, etc. Some of the very valuable items in north-eastern Moravia in historical terms are the unique stone propitiatory cross with a carved motif of a murder weapon – knife with the inscription *Inri Ioannes Strulski bil zabit 1741* from Soláň (Velké Karlovice) or the complete set of coulisses of the Holy Sepulchre (oil painting on wood) likely made between 1748 and 1758 for the All Saints Church in Rožnov.

Musical Instruments and Reproduction Technology

The collection contains various types of musical instruments used especially in Wallachia. a considerable part of the collection is comprised of regional folk instruments made by non-professional musical instrument makers. The collection includes wind instruments such as the *koncovka* flutes, *fujara* flutes and other types of pipes, bagpipes, horns and pastoral pipes. There are also stringed instruments, including the *ochlebký* violins, *kobza* citterns, cymbalos, violins and basses. There is a special group of musical playthings. Most items are catalogued and date from the second half of the 18th century to present. Contemporary production is represented by a set of musical instruments made by Vít Kašpařík from Velké Karlovice.

Reproduction technology is represented in the collections by a set of various mechanical music machines, orchestrions and barrel organs from the turn of the 19th and the 20th century, radios and gramophones of the brands Telefunken, Philips, Empo, Graetz, Iron Radio, Titan, Tesla, Rel or Telegrafia dating from the 1930s to the 1960s. The collection is complemented by a convolute of relevant music media – music discs, millboard discs and shellac and vinyl gramophone records.

Entertainment, Sport and Toys

The collection of three-dimensional items called entertainment and sport documents the period leisure activities of people living particularly in a small town with spa history and covers the period from the end of the 19th century and the first half of the 20th century. Sports equipment from this mountainous region is represented by skis, sledges, snowshoes, skates, etc. There is also

equipment for collective sports, especially ball games. The history of the oldest Czech tourist club – Pohorská jednota Radhošť – is presented by tourist signs and stamps and equipment such as tents, backpacks and trekking poles. Entertainment is represented by the remains of attractions from carnivals and funfairs, such as carousels and swings, wax figurines as well as by equipment from several puppet theatres, cinema commercials, etc. There are also table games, card sets, billiards tables and skittles.

This group is linked to a much diversified collection of toys and other play items made mostly from wood, textile materials, occasionally from metal, which date from the end of the 19th century to the first half of the 20th century. Regional production is represented by a set of traditional smoke-treated toys made in Valašská Bystřice and the surrounding villages. Apart from Wallachia, there are also several toys from the Hlinecko region. The collection contains various types of baby carriages, rocking horses, textile and plastic dolls, construction kits, furniture and dish models as well as many other objects.

FINE ART AND ART CRAFTS

Collection of Paintings, Drawings and Graphic Art

Art collections at the Wallachian Museum contain art pieces of very different character. Traced back to the Jaroněk brothers, the museum's founders, they not only gathered the works of art but also made them themselves. The museum collection contains paintings and graphic artworks by Bohumíra Jaroněk, works of their contemporaries, mostly anonymous chromolithography or religious paintings and underpaintings on glass. Another significant part of the

collection is made up of paintings of graphic works of art depicting the landscape and life in the Wallachian region. They are mostly created by regional artists.

Plastic Art

The core of the collection is formed by sacral figural plastic art from the museum's collection area, from religious buildings, open air as well as from households, dating from the 18th to the 20th century. The collection also includes mainly wooden, stone and ceramic artefacts, often with rich polychrome decoration and fragile wax plastic works of art covered in glass. A unique part of the collection representing naive and folk art as well as outsider art are the works of folk woodcarvers Josef Heja, František Vrzalík and their successors, who meet annually at a museum event called *Hejův nožík* (Heja's knife). Another part is a collection of nativity scenes, either complete or their pieces made from various materials (mainly wood and paper but also ceramics, wax and wool) from the Wallachian region and the wider surroundings. The collection exemplifies the work of non-professional authors from the 19th century as well as contemporary art expressions.

Arts and Crafts and Applied Arts

This collection includes pieces of art and furniture and period fashion accessories from porcelain, glass, ceramics and wood that come mainly from regional workshops to be found especially in urban households. Separate collections feature the production of local potteries (Hauser, Kudělka, Urbisch, etc.) and porcelain painted by hand from the Rožnov painting shops, made by the Jaroněk brothers and their successors, Jůža Nývlt, Karel Solařík, Leo Matějka, Václav Jaroň and others, who stylised the traditional

art expression in the first half of the 20th century. Other historically valuable artefacts include the faience (majolica) containers and oriental porcelain from the estates of the museum's sponsors and patrons. This collection also contains Gobelin tapestries, Gobelin fillings for screens, pillowcases and handbags from the Jaroněk brothers' art workshop, while others come from the Moravian Tapestry Manufactory in Valašské Meziříčí. Another particularly significant part of the collection closely linked to the Wallachian region is the furniture collection inspired by Art Nouveau, folklorism and the national selfhood movement.

HISTORICAL COLLECTIONS

Archaeology

Archaeology is represented by a convolute of fragmentary findings from the local medieval archaeological site of Hradisko. The collection consists mainly of shards of ceramic tiles, dishes, fragments of animal bones and components of hunting tools and horse-riding equipment. A marginal part of the collection is from prehistoric industry from the Rožnov region and its surroundings.

Jewellery and Bijouterie

This part of the collection contains items that served to decorate clothes and the body. Apart from metal and glass bijouterie, a significant part of the collection is made up of jewellery from precious metals, especially silver accessories from the Těšín folk costume (belts, chains, hooks, clips). The collection includes, for instance, brooches, hair combs, hat pins, pins and clips for ties, cuff links, clothes clips (*kotule*), necklaces and chainlets, pendants and vignettes, earrings, rings, etc.

The work of jewellers using various materials – gold, silver and others – is presented in the collections of the Wallachian Museum by decorated jewel boxes made from precious metals, exotic materials, rare woods and stones, possibly their glass imitations as well as by trade packages in the form of signed paper boxes and textile sachets.

Numismatics

The collection contains mainly metal badges commemorating significant events in modern history (Sokol meetings) and commemorative medals for the occasion of significant anniversaries of the foundation of the Wallachian Open-Air Museum. There are also a few coins from the end of the 19th century (Austrian, Polish, Hungarian), currency from the first Czechoslovak Republic.

Optics, Photographic and Film Equipment

The discipline of optics is represented in the museum collection by a small set of photographic technology and materials, which document the activities of the photo studios Vokáč and Kott in Rožnov, seasonal (spa) photo studios in Příbor, Olomouc, Brno and Vienna from the turn of the 19th and 20th century and the private photographers, Otakar Kotouček and Vladimír Hambálek, who specialised in postcards. Apart from fragmented film technology (cameras, projectors) and microscopy from the late 20th century, a significant part of the collection contains period packaging material of trade character (packages of film and photo equipment) and commercials (period illuminated advertising). There is a separate collection of glasses and rims from the 19th century and the beginning of the 20th century.

Weapons and Gamekeeping

This small number of items of various origin and age contains blades and firearms, hunting equipment and trophies. A particularly valuable part is the collection of Balkan firearms and blades from the estate of the Rožnov pharmacist, collector and patron of the museum society, František Klauda.

School and Office

This group contains, as is apparent from the title, mostly school supplies and teaching aids from primary schools from the end of the 19th century to the first half of the 20th century. The collection was created with the aim of making an exhibition of a classroom and a teacher's office from the beginning of the 20th century, therefore most of the items can be found today in the school from Miloňov, Velké Karlovice, in the complex of the Wallachian Village. There are writing slates, inkpots, writing supplies, wooden pencil cases, various models, two tellurium-type clocks and other tools. The most numerous part of the collection is formed by boards with pictures, mostly colour prints, from the first half of the 20th century. The collection also includes office supplies and tools.

Manuscripts and Old Prints

The collection of manuscripts and old prints is the rarest collection in the Wallachian Museum, dating from 1601 to 1860. It contains mainly Catholic and Protestant religious literature. The largest part of the collection features broadside prints, hymn books and prayer books. There are also thematically diversified prints dedicated to, for instance, pedagogy, farming and breeding. Chronicles and magazines are also an

important source of information for the collection. The collection of manuscripts and old prints, the represented topics and their structure, are particularly useful to the exhibition activities of the museum. It is a permanent source of information for the museum's staff and the wide expert public.

Documents and Prints

The collection contains more than 46,000 inventory records and is divided into several thematic groups. Apart from the most extensive groups – Estates, Postcards and Old Photographs – it also contains other significant groups, such as Theatre Plays, Crafts, Club Activities, Rožnov pod Radhoštěm, the Wallachian Open-Air Museum, Advertising Materials and others. The collection includes materials of a very different nature related to the Wallachian Open-Air Museum, the city of Rožnov pod Radhoštěm and to the whole Wallachian region.

Estates

This is a collection of archival materials, whose original owners had different relationships to the region as a result of their different fields of activity (founders of the Wallachian Open-Air Museum, important artists, writers, folklorists, regional politicians and other important personalities from the region's cultural and social life). Most materials of personal and work character come from the estates of the siblings Alois Jaroněk, Bohumír Jaroněk and Julie Jaroňková, artist Augustin Mervart, ethnographer Arnošt Kubeš, museum's patron František Klauđa, teacher Bohumil Kašlík, ethnographer Miloš Kulišťák, historian Josef Macůrek, archivist Václav Davídek

and others. The individual estates mostly contain private and work correspondence, photographs of family and friends, various personal documents, handwritten texts, diaries and notebooks, etc.

Postcards

This extensive collection of postcards contains mostly topographical postcards from the Wallachian region, Těšín region and the Kopanice region. Other themes are represented too, such as the annual customs and rituals, religion, folk costumes, folk architecture, crafts, the landscape relief, etc.

Historical Photographs

Photographs are an important iconographic source of highly relevant information that offers evidence of change in the landscape, architecture and clothing. The collection contains photographs that were taken over a period of more than a hundred years. They document the construction and cultural development of Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí and Vsetín, historical events and the spa industry. There are also photographs documenting topography, customs and rituals and work. A large part of the collection consists of family photographs and portraits of well-known inhabitants of Rožnov. In many cases, there are pictures of folk architecture that no longer exist.

Genealogy

This group contains a collection of family (population) lists with data based on archives from the 17th to the 18th century found in the Wallachian region. It includes municipalities from the regions of Rožnov, Valašské Meziříčí, Kelč, Vsetín and the Wallachian enclave. The collection also contains

the genealogic bridge for the above-mentioned regions. An inseparable part of the collection is an electronic list of birth certificates, which documents the surnames in the given region. The Wallachian Open-Air Museum established the Wallachian Genealogy Centre for the purpose of protecting genealogical interests in the region. Its purpose is to examine, collect, maintain and present to the general public the genealogic and historical-demographical material related to the Wallachian region, focusing on the period of early genealogy (from the beginning of Wallachian families until 1780).

DOCUMENTATION AND STUDY COLLECTIONS

Photography Archive

The archive collects pictorial documentation of all activities within the Wallachian Museum and its professional interests. It includes the history and the present of the museum, field research activities of museum specialists, acquisitions and other museums. A part of the complementary collections contains photographs of collection items, expositions and the so-called animated collections, which is a separate section. The collection, along with related documentation systems, has been developed since the establishment of the Wallachian Museum as the institution in 1960; since 2006 the photographic archives have been digitalised, producing an online catalogue of the museum's collections, which is available on museum's website.

Study Library

The professional library of the Wallachian Open-Air Museum is a library with a special book collection completed with

universal collections. The scope of services of this public library includes the loan of Czech and foreign literature, newspaper and magazine loan at site, as well as free internet. Through educational events organised for the public, the library contributes to the social life of the museum and the town. It collaborates with the Town Library in Rožnov pod Radhoštěm. The benefits of the museum library for users and other institutions lies mainly in the existence of collections of regional and specialised literature. Thanks to the focus and quality of the collections and the services provided, the museum library has become a significant, professional and specialised library in the region of northern Moravia.

Centre for Folk Art Production

The documentation of the Centre for Folk Art Production, with a branch in Uherské Hradiště, was moved to the Wallachian Open-Air Museum when the activities of the centre were brought to an end in the 1990s. The extensive collection contains photographs, sample catalogues, sketches, magazine articles and research documents from Moravia and Slovakia. These materials were used by ÚLUV artists and designers while developing their original designs and products made from natural materials such as wood, straw, textile, clay, etc. The collections are being digitalised and examined by researchers.

OBSAH

UCHOVÁNO BUDOUČÍM GENERACÍM...	5
DEVADESÁT LET VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ	10
HISTORIE VÝSTAVBY AREÁLŮ MUZEA	24
SBÍRKOVÉ FONDY MUZEA, JEJICH TVORBA A PREZENTACE	56
PÉČE O SBÍRKOVÉ FONDY	66
OBŽIVA	76
HOSPODAŘENÍ NA PŮDĚ A CHOV DOMÁCÍCH ZVÍŘAT	79
ROSTLINNÉ SBÍRKY A ŽIVOČIŠNÝ GENOFOND	98
ŽIVNOSTI A ŘEMESLA	104
ZPŮSOB ŽIVOTA	128
NÁBYTEK	131
VYBAVENÍ DOMÁCNOSTI	156
KERAMIKA, SKLO A SVÍTIDLA	163
HODINY	170
TEXTILIE, ODĚVNÍ DOPLŇKY A TEXTILNÍ POMŮCKY	172
DNY VŠEDNÍ A SVÁTEČNÍ	186
ZVYKOSLOVÍ	189
NÁBOŽENSTVÍ	197
HUDEBNÍ NÁSTROJE A REPRODUKČNÍ TECHNIKA	202
ZÁBAVA, SPORT A HRAČKY	207
VÝTVARNÉ UMĚNÍ A UMĚLECKÉ ŘEMESLO	214
MALBA, KRESBA A GRAFIKA	217

PLASTIKA	230
UŽITÉ UMĚNÍ A UMĚLECKÉ ŘEMESLO	238
SBÍRKY HISTORICKÉ	248
ARCHEOLOGIE	251
ŠPERK A BIŽUTERIE	252
NUMISMATIKA	253
OPTIKA, FOTOGRAFICKÉ A FILMOVÉ PŘÍSLUŠENSTVÍ	254
ZBRANĚ A MYSLIVOST	256
ŠKOLA A KANCELÁŘ	258
RUKOPISY A STARÉ TISKY	262
PÍSEMNOSTI A TISKY	266
POZŮSTALOSTI	270
POHLEDNICE	278
HISTORICKÉ FOTOGRAFIE	281
GENEALOGIE	288
DOKUMENTAČNÍ A STUDIJNÍ FONDY	294
FOTOARCHIV	297
ODBORNÁ KNIHOVNA	300
DOKUMENTACE ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY	305
CO SE DOSTANE DO MUZEA, NENÍ NIKDY ZTRACENO	313
LITERATURA A PRAMENY	314
ROZDĚLENÍ SBÍRKOVÉHO FONDU VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ DO PODSBÍREK A SBÍRKOVÝCH SKUPIN	322
SUMMARY	324

UCHOVÁNO BUDOUCÍM GENERACÍM

DEVADESÁT LET SBÍRKOTVORNÉ ČINNOSTI VALAŠSKÉHO MUZEA V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM

Odpovědný redaktor: Jindřich Ondruš

Editovala: Eva Románková

Autoři textů: **Anna Borová** (*Rukopisy a staré tisky; Odborná knihovna*), **Radek Bryol** (*Historie výstavby areálů muzea*), **Zdeněk Cvikl** (*Devadesát let Valašského muzea v přírodě; Pohlednice; Genealogie; Fotoarchiv*), **Helena Cviklová** (*Řemesla a živnosti – Zpracování vláken; Vybavení domácnosti*), **Lenka Drápalová** (*Devadesát let Valašského muzea v přírodě; Sbírkové fondy muzea, jejich tvorba a prezentace; Textilie, oděvní doplňky a textilní pomůcky*), **Alena Fojtášková** (*Historické fotografie*), **Radek Hasalík** (*Historie výstavby areálů muzea – Pustevny*), **Denisa Hrůzková** (*Historické fotografie*), **Šárka Kramolišová** (*Hospodaření na půdě a chov domácích zvířat; Rostlinné sbírky a živočišný genofond; Zbraně a myslivost*), **Lenka Kučerová** (*Malba, kresba a grafika; Numismatika; Plastika – betlémy*), **Petr Lid'ák** (*Řemesla a živnosti; Nábytek; Hudební nástroje a reprodukční technika – hudební nástroje; Zábava, sport a hračky – hračky; Umělecké řemeslo a užité umění – Secese, svéráz a dekorativismus ve sbírce nábytku; Škola a kancelář*), **Gabriela Obroučková** (*Péče o sbírkové fondy*), **Renata Prejdová** (*Písemnosti a tisky; Pozůstalosti*), **Eva Románková** (ostatní), **Markéta Šimčíková** (*Péče o sbírkové fondy*), **Jana Tichá** (*Řemesla a živnosti – Lékárenství, drogistika a lékařství; Keramika, sklo a svítidla; Hodiny; Zvykosloví; Náboženství; Hudební nástroje a reprodukční technika – reprodukční technika; Zábava, sport a hračky – zábava a sport; Plastika; Umělecké řemeslo a užité umění; Archeologie; Šperk a bižuterie; Optika, fotografické a filmové příslušenství*), **Miroslava Ulrichová** (*Dokumentace Ústředí lidové umělecké výroby*).

Autorka přehledu sbírkových skupin: Lenka Kučerová

Grafický návrh a sazba: Helena Skýpalová

Jazyková korektura: Ivanka Vodičková

Překlad do angličtiny: ACP Traductera, a.s.

Vydalo: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm v roce 2015

Vydání první

Tisk: GRAFIA NOVA s.r.o.

ISBN: 978-80-87210-51-2

MINISTERSTVO
KULTURY

Vydalo Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

2015